T.C.
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
BAĞIMLILIK VE ADLİ BİLİMLER ENSİTİTÜSÜ
ADLİ BİLİMLER ANABİLİM DALI

İNSAN HAKLARININ GELİŞMESİNDE ADLİ TIP UYGULAMALARININ ROLÜ

YASEMİN ARAL

ADLİ BİLİMLER TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMANI

Prof. Dr. Behnan Alper

ADANA-2023

T.C.
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
BAĞIMLILIK VE ADLİ BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ADLİ BİLİMLER ANABİLİM DALI

İNSAN HAKLARININ GELİŞMESİNDE ADLİ TIP UYGULAMALARININ ROLÜ

YASEMİN ARAL

ADLİ BİLİMLER TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMANI
Prof. Dr. Behnan Alper

ADANA-2023

TEŞEKKÜR

Tez konumun seçiminde ve tez çalışmamın yürütülmesinde emeği geçen Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Öğretim Üyesi, Bağımlılık ve Adli Bilimler Enstitü Eski Müdürü Merhum Sayın Prof. Dr. Mete Korkut GÜLMEN'e,Tez aşamamamda bilgisini, desteğini ve yardımlarını esirgemeyen, teze devam etmemi ve bitirmemi sağlayan tez danışmanım, Sayın Prof. Dr. Behnan ALPER'e,Tez sürecim boyunca desteğini ve bilgisini hiçbir zaman eksik etmeyen kıymetli eşim Ömer Cemal ARAL ile Çalışmamda bana destek olan tüm aileme ve arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY……...i
TEŞEKKÜR……..ii
İÇİNDEKİLER…….iii
ÖZET iv
ABSTRACT..... v
GİRİŞ 1
2. GENEL BİLGİ..... 2
2.1. İnsan Hakları Kavramı 2
2.2. İnsan Haklarının Tarihsel Gelişimi 2
2.3. Adli Tıp Kavramı 4
2.4. Adli Tıbbın Tarihsel Gelişimi 4
2.6. İnsan Hakları Konusunda Çalışma Yapan Kurum ve Kuruluşlar ile Sivil Toplum Örgütleri 7
3. GEREÇ VE YÖNTEM..... 20
4. BULGULAR..... 21
5. TARTIŞMA 105
6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER..... 122
KAYNAKÇA..... 123

ÖZET

İnsan hakları, insanların yalnızca insan olmaları hasebiyle sahip oldukları temel hak ve özgürlüklerdir. Bu haklardan din, dil, ırk, cinsiyet fark etmeksizin bütün insanlar eşit olarak faydalanırlar. Yaşama hakkı, düşünce ve ifade özgürlüğü hakkı, kanun önünde eşit olma hakkı, eğitim hakkı, sağlık hakkı, adil yargılanma hakkı gibi haklar tüm dünyaca kabul edilen temel insan hakları olup evrensel hukuk kuralları ile koruma altına alınmıştır. Sözü edilen hakların elde edilişi tarihsel olarak incelenmesi gereken bir olgudur. Zira insanoğlu bu hakları kolay elde etmemiş, bu uğurda çokça bedel ödemiştir. İşte bu sebeple günümüzde tüm dünyada bu haklar ulusal ve uluslararası kanunlar, sözleşmeler ile güvence altına alınmıştır.

Tıp ve hukukun işbirliğiyle yürütülen ve ortak çalışma alanları olan adli tıp, insan hakları ihlalleriyle savaşta çok önemli bir yere sahiptir. Bu çalışmada 39 adet Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı kararı ve 7 adet Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararı olmak üzere toplam 46 adet mahkeme kararı incelenmiştir. Bununla birlikte konuyla alakalı literatür taraması da yapılmıştır. İncelenen kararlarda; yaşam hakkının, işkence yasağının, kötü muamele yasağının, adil yargılanma hakkının, kişinin maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkının, insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının, ifade ve basın hürriyetinin, özgürlük ve güvenlik hakkının, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiği görülmüştür. Araştırmada yer alan ulusal ve uluslararası mahkeme kararlarına adli tıp uygulamalarının etkisi ele alınmış ve böylece adli tıp uygulamalarının insan haklarının gelişmesindeki rolü irdelenmiştir.

Anahtar Kelimeler : Adli tıp, insan hakları, ihlal, savaş**.**

ABSTRACT

Human rights are fundamental rights and freedoms that people have just because they are human. All people benefit equally from these rights, regardless of religion, language, race or gender. Rights such as the right to life, the right to freedom of thought and expression, the right to be equal before the law, the right to education, the right to health, the right to a fair trial are fundamental human rights accepted all over the world and are protected by universal legal rules. The acquisition of the aforementioned rights is a phenomenon that needs to be examined historically. Because human beings did not get these rights easily, a great price has been paid for this cause. For this reason, these rights are guaranteed by national and international laws and conventions all over the world today.

Forensic medicine, which is carried out in cooperation with medicine and law and which is a common working area, has a very important place in the fight against human rights violations. In this study, a total of 46 court decisions, including 39 judgments of the Individual Application Decision of the Constitutional Court and 7 judgments of the European Court of Human Rights, were examined. In addition, a literature review on the subject was also conducted. In the reviewed decisions; the right to life, the prohibition of torture, the prohibition of ill-treatment, the right to a fair trial, the right to protect and develop one's material and spiritual existence, the prohibition of treatment incompatible with human dignity, the freedom of expression and the press, the right to freedom and security, the right to organize assembly and demonstration marches, and the right to an effective application found to be violated. The effect of forensic medicine practices on national and international court decisions in the research has been discussed and thus the role of forensic medicine practices in the development of human rights has been examined.

Key words: Forensic medicine, human rights, violation, war.

1. GİRİŞ

İnsan hakları; insanlığın, yüzyıllar boyunca yapılan çalışmalar ve bu uğurda verilen kayıplar neticesinde elde ettiği kazanımlardır. Bu kazanımların korunmasında kuşkusuz en etkili yöntemlerden biri adli tıptır. Adli tıp, tıp ve hukukun ortak çalışma alanını ifade eden multidisipliner bir alandır. Adli tıp uygulamaları neticesinde adli tıp uzmanları lezyonların nedenlerini, yaşlarını, bu lezyonların ölüm öncesi mi yahut ölüm sonrası mı oluştuğunu değerlendirirler. Böylece ortada bir insan hakkı ihlali olup olmadığının anlaşılmasına katkı sağlarlar (1). Yalnızca ceza hukukuna ilişkin konularda değil özel hukuka ilişkin konularda da adli tıp uzmanlarının yapacakları değerlendirmeler somut uyuşmazlık bakımından hakimler için yol gösterici niteliktedir. Örneğin trafik kazasından kaynaklanan bir uyuşmazlıkta kişinin maluliyetinin olup olmadığı, var ise bu maluliyetinin derecesinin tespiti tazminat miktarının belirlenmesinde hakimlere yardımcı olacaktır (2).

İnsancıl adli tıp uygulamaları ise; insanların acılarını hafifletmeyi ve savaş vb. felaketlerde dahi insanların onurunu korumayı amaç edinmiş, adil, tarafsız ve bağımsız şekilde, ücretsiz olarak ve uluslararası hukuk kuralları çerçevesinde gerçekleştirilen faaliyetler olarak tanımlanabilir. Bu çalışmada; insancıl adli tıp uygulamalarının mahkeme kararlarına yansımaları incelenecektir. Gerek ulusal mahkeme kararlarında gerek uluslararası statüdeki mahkemelerin vermiş olduğu kararlarda; adli tıp uygulamalarının hükmün oluşmasındaki belirleyici etkisi irdelenecektir. Böylece adli tıp uygulamalarının, insan hakları ihlallerinin belirlenmesindeki önemi ortaya konulacak ve insancıl adli tıp uygulamalarının hayata geçirilip geçirilmediği sorusu cevaplanacaktır.

2. GENEL BİLGİ

2.1. İnsan Hakları Kavramı

İnsan; bir dil varlığı, kültür varlığı olan, düşünme yetisine sahip, eğiten ve eğitilebilen toplumsal, kültürel ve tarihsel bir varlıktır (3). İnsan hakları ise her şeyden önce bir fikir, bir düşüncedir (4). İnsanın, yalnızca insan olması nedeniyle sahip olduğu vazgeçilmez ve devredilmez haklardır (5). Örneğin: yaşam hakkı, kişi dokunulmazlığı hakkı, düşünce ve kanaat hürriyeti. İnsanlar nasıl ki yasalar önünde eşit ise yukarıda belirtilen temel hak ve özgürlüklere sahip olma konusunda da eşittirler.

2.2. İnsan Haklarının Tarihsel Gelişimi

İnsan haklarının tarihsel gelişim sürecine bakıldığında; kişinin haklarını konu alan ilk yazılı belgenin M.Ö. 1776 yıllarındaki Hammurabi Kanunları olduğu görülmektedir (6). Hammurabi Kanunları özellikle adil yargılanma ve mülkiyet hakkı konusundaki düzenlemeler ile kişilerin keyfi olarak sorgulanabilmesi ve cezalandırılabilmesinin önüne geçmiştir (6). Uzak Doğu'ya bakıldığında "Önemli filozoflardan biri olan LaoTse bu çağda ideal devlet anlayışını 'Yasalar çoğaldıkça itaatsizlik artar. Devlette ne kadar yasak varsa halk o derece yoksullaşır' demek suretiyle özgürlüğü ve iktidarın sınırlanması gerekliliğini vurgulamıştır (7). Hint Yarımadasında ise Buda'nın öğretileri göze çarpmaktadır. Buda "hiçbir canlıyı öldürmemek, başkasının malını almamak, başkasının karısına (veya kocasına) itibar etmemek, yalan söylememek ve sarhoş edici içki içmemek" prensipleriyle döneme hakim olan Kast Sistemini aşmaya çalışmış ve insan hakları konusunda büyük bir ilerleme kaydetmiştir (7). Eski Yunan Uygarlığında ise özellikle Aristoteles ve Platon'un çalışmaları insanlarda "özgürlük" fikrinin oluşmasını sağlaması bakımından önemlidir (7).

Orta Çağa gelindiğinde; döneme hakim olan skolastik düşüncenin etkisiyle insan değerli bir varlık olarak görülmediği gibi her şey din ve Tanrı merkezli bir anlayışla bağdaştırılmıştır (6). 13. Yüzyıla gelindiğinde ise "kralın yetkilerinin sınırlandırılması gerektiği" fikri ortaya atılmıştır (6). Bu fikrin etkisiyle yönetenlerle yönetilenler arasında yaşanan büyük mücadeleler sonucunda 1215'te Magna Carta Libertatum (Büyük Hürriyet Fermanı) ilan edilmiştir. Magna Carta, kralın haklarını sınırlayan, kişi hak ve özgürlüklerinin sınırlarını genişleten ilk adımdır, bu sebeple insan hakları alanında ilk ve en önemli belge kabul edilir (7).

Yeni Çağ yani Rönesans çağı ise en önemli varlığın "insan" olduğu ve insana ait değerlerin olduğu bir düşünce çağı olmuştur (6). Yine 16. ve 17. yüzyıllar arasında Alman keşiş, teolog ve Profesör Martin Luther öncülüğünde başlatılan Reform Hareketleri, döneme hakim olan katı din öğretisinde önemli bir kırılma meydana getirmiştir (6). 18. yüzyıl Avrupa'sında yaşanan Aydınlanma Döneminde ise özellikle Fransız düşünür Jean-Jacques Rousseau'nun öğretileri neticesinde insan hakları konusunda büyük ilerlemeler kaydedilmiştir. "Rousseau'ya göre insan doğal durumda özgür ve eşittir. Fakat toplumsal hayatın oluşmasıyla birlikte, insanlar hem özgürlüklerini hem de eşitliklerini kaybetmişlerdir. Bundan dolayı insanlar bir sözleşme sonucu devlet kurmuşlardır (8). Ancak devlet ile toplum arasındaki sözleşme sözsüz ve yazısız olmuştur. Nitekim Rousseau'ya göre devlet, insan haklarını korumak ve geliştirmekle görevlidir. Özellikle de insanların doğal hakkı olan yaşama hakkı, en önemli haktır ve devlet bu hakkı en iyi şekilde korumakla mükelleftir, düşüncesini savunmuştur. Rousseau, devlet ile toplum arasındaki bu fikir dayanağına Toplum Sözleşmesi adını vermiştir. Bu sözleşme fikri, hem Amerika'da hem de Avrupa'da insan hakları düşüncesinin gelişmesinde büyük katkılar sağlamıştır" (6). Bu fikir ilk olarak 1776 yılında yapılan Virginia İnsan Hakları Bildirisinde etkisini göstermiştir. Bu bildiriye göre ""Tüm insanlar doğuştan eşit derecede özgür ve bağımsızdırlar. Doğar doğmaz edindikleri belli bazı hakları vardır. Siyasi bir topluluk kurdukları zaman, hiçbir anlaşmayla gelecek kuşakları bu haklardan vazgeçmeleri için zorlayamazlar. Yaşama ve özgürlük haklarıyla, mülk edinme ve sahip olma, mutluluk ve güvenlik arama ve kazanma olanağı da bunların arasındadır" (6). Bu gelişmeyi 26 Ağustos 1789 tarihinde gerçekleşen Fransız İhtilali ve bunun sonucunda Fransa'da yayınlanan "İnsan ve Vatandaşlık Hakları Beyannamesi" takip etmiştir. "İnsan ve Vatandaşlık Hakları Beyannamesi" Aydınlanma Dönemindeki insan haklarının özeti niteliğinde olup evrensel bir etkiye sahiptir (9).

20. yüzyıla gelindiğinde ise, bu dönemde gerçekleşen dünya savaşları insan haklarının uygulanmasını askıya almıştır (10). "I. ve II. Dünya Savaşları'nda çok sayıda insan hayatını kaybetmiştir. Öte yandan yerlerinden ve yurtlarından zorla göç ettirilen insanların da olması, insan haklarını daha da çok zedelemiştir. Birçok şehrin yok edildiği ve tarihi eserlerin yerle bir olduğu bir resmin ortaya çıktığı bir yüzyıl olduğu söylenebilir. Böyle bir ortamda insan haklarının bireysellikten ve toplumsallıktan çıkıp, evrenselliğe dönüşmesi gerektiği fikrinin oluşması büyük bir devrim olmuştur" (6). II. Dünya

Savaşı'nın bitmesiyle birlikte, dünya barışının ve güvenliğinin yeniden tesis edilmesi amacıyla 1945 yılında Birleşmiş Milletler Antlaşması imzalanmıştır. Bu antlaşma, evrenselliğe atılan ilk ve en önemli adımdır. Antlaşmadan 3 yıl sonra 10 Aralık 1948 tarihinde kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ile insanlık tarihinde yeni bir dönem başlamıştır (11). "Bildirgenin altı çizilen en önemli noktası, bütün dünya insanlarına hitap edilmiş olmasıdır. İnsanların devleti ve toplumu ne olursa olsun, fark etmeksizin hepsine hitap edilmiş olması, insanlık tarihinde önemli bir başlangıcı teşkil etmiştir" (6). İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin de etkisiyle tüm dünyada birçok anayasada insan haklarının tanınması eğilimi artmıştır. (1947 İtalyan Anayasası, 1949 Almanya Bonn Anayasası, 1970'lerde İspanya, Portekiz ve Yunanistan anayasaları) "20. yüzyılın ortalarına doğru Avrupa Konseyi de 4 Kasım 1950 tarihinde imzaya açılan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ile insan haklarının içeriğini tanımlamış ve üye devletlerin insan haklarına karşı yükümlülüklerini denetleyecek bir sistem getirmiştir (12). AİHS'in getirdiği güvence sistemi, sistemin yürütücüsü olan organların seçilmesi ile işlemeye başlamıştır. Bu organlar 18 Mayıs 1954 tarihinde seçilen Avrupa İnsan Hakları Komisyonu ile 21 Ocak 1959 tarihinde seçilen Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'dir (AİHM). Avrupa Konseyi bünyesinde AİHS'den sonra da insan haklarının korunması adına çeşitli sözleşmeler kabul edilmiştir. Bu sözleşmelerden bazıları; Avrupa Sosyal Şartı (1961), Avrupa İşkencenin Önlenmesi Sözleşmesi (1987), Bölgesel veya Azınlık Dilleri Avrupa Şartı (1992), Ulusal Azınlıkların Korunmasına İlişkin Çerçeve Sözleşme (1995), Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi (1996)" (7).

2.3. Adli Tıp Kavramı

Adli tıp; hukuk ve tıbbı bir araya getiren, hukuk içerisinde yer almakla birlikte sadece tıbbın cevaplayabileceği alanlara hizmet eden multidisipliner bir bilimsel alandır (13). Bu anlamda Adli Bilimler; bünyesinde "adli toksikoloji, adli patoloji, adli psikiyatri, adli odontoloji" gibi birçok farklı alanı barındırmaktadır (14).

2.4. Adli Tıbbın Tarihsel Gelişimi

Adli tıbbın geçmişi tarih öncesi çağlara kadar uzanmaktadır. Bu anlamda M.Ö. 3000 yılında Mısır'da başyargıç Pharaoh Zoser'in özel hekimliğini yapan İmhotep aynı zamanda ilk adli tıp uzmanı olarak tarihe geçmiştir (14). Adli tıbba ilişkin en eski bilgiler

başta Hammurabi Kanunları olmak üzere Eski Mısır, Çin, Yunanistan ve Roma'dan kalan belgelerde yer almaktadır. Yine Bizans dönemine ait Justinian Kanununda da adli tıpla ilgili birçok hüküm mevcuttur.

Orta Çağ dönemine gelindiğinde Avrupa'da adli tıbba verilen önemin arttığı görülmektedir. Nitekim Almanya'da Bamberg adli bir rahibin kendi adıyla koyduğu kanunlar ile adli tıbbın esasları belirtilmiştir (14). 1566 yılında ise Ambrois Pare Paris'te ilk otopsiyi gerçekleştirmiş ve böylece "Adli Tıbbın Babası" olarak anılmaya başlanmıştır (15). Adli tıbba dair asıl gelişmeler ise bilim ve teknolojinin gelişmesine bağlı olarak 19. yüzyılda ortaya çıkmıştır.

Ülkemizde ise Hititler döneminde çeşitli hukuksal metinler ve kurallar var olmakla birlikte adli tıbba ilişkin ilk düzenlemeler Selçuklular ve Osmanlı dönemlerinde yapılmıştır. Osmanlı Devletinde Tanzimat Fermanının ilanı ile birlikte hak ve özgürlükler konusunda yapılan düzenlemeler ile yeni bir dönem başlamıştır. Osmanlı Devleti ilk defa yüzünü batıya çevirmiş ve batı tıbbı ile ilgilenmeye başlamıştır. II. Mahmut döneminde orduya yeni cerrahlar yetiştirmek amacıyla 1827'de "Tıbhane-i Amire" ve hemen ardından 1832'de "Cerrahhane-i Amire" kurulmuştur. 1836 yılına gelindiğinde bu iki okul "Mekteb-i Tıbbiye" adı altında birleştirilmiş ve nihai olarak 1839 yılında Galatasaray'a nakledilerek "Mekteb-i Tıbbiye-i Adliye-i Şahane" adını alarak son şekline kavuşmuştur (16). Bu dönemin kuşkusuz en önemli ismi Dr. Charles Ambroise Bernard'tır. Viyana'dan getirilen Dr. Bernard, 1841 yılında Mekteb-i Tıbbiye-i Adliye-i Şahane'de "Tıbb-ı Kanuni" adıyla adli tıp dersleri vermeye başlamış ve böylelikle Türk tıbbında çağdaşlaşma yolunda önemli adımlar atılmıştır. Yine 1867 yılına gelindiğinde ilk sivil tıp fakültesi olarak kurulan Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye'de adli tıp dersleri vermeye başlayan Agop Handanyan da dönemin önemli isimlerindendir (14). 1808 yılına gelindiğinde; Fransız Ceza Muhakemeleri Usulü kanununun çevirisi olan 1880 tarihli ilk Usulü Muhakemat-ı Cezaiye Kanunu (Ceza Muhakemeleri Kanunu, CMUK) yürürlüğe girmiştir. Bu kanun ile hekimlerin adli olaylarda "ehl-i hibre" (bilirkişi) olarak görevlendirileceği belirtilmiş ve ölüm olaylarında cesedin dış muayenesine göre bir teşhis konulmazsa ya da kurşun veya zehir aranması icap ediyorsa otopsi yapılması gerekli görülmüş ve CMUK 40 ve 41.maddelerinde adli otopsinin nasıl yapılacağı hususu düzenlenmiştir (17). Böylece adli otopsi ilk defa yasal zemine kavuşmuştur. Cumhuriyet Döneminde ise; 1929 yılında çıkarılan yeni CMUK ile adli otopsi hususu

detaylandırılmıştır. 24 Nisan 1930 tarih ve 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu (Madde 70, 71) ile hastalığın tedavisi ile ilgili hekime otopsi yapma yetkisi tanınmıştır (17). İleriki dönemde 1953 tarihli 6119 sayılı Adli Tıp Müessesi Kanunu yetersiz görülmüş ve onun yerine 14 Nisan 1982 tarihli 2659 sayılı Adli Tıp Kurumu Kanunu kabul edilmiş ve Müessesenin adı Adli Tıp Kurumu olarak değiştirilmiştir (17). Böylece günümüzdeki Adli Tıp Kurumunun temelleri atılmıştır.

2.5. Adli Tıp ve İnsan Hakları Mevzuatı

Adli tıp, tıp ve hukukun ortak çalışma alanı olup multidisipliner bir alandır (13). İnsan hakları, insanlığın yüzyıllar boyunca yapılan çalışmalar neticesinde elde ettiği ve bu uğurda bir sürü kayıplar verdiği kazanımlardır. Bu kazanımların korunmasında kuşkusuz en etkili yöntemlerden biri adli tıptır. Zira adli tıp uygulamaları neticesinde adli tıp uzmanları lezyonların nedenlerini, yaşlarını, bu lezyonların ölüm öncesi mi ölüm sonrası mı oluştuğunu değerlendirirler (18). Böylece ortada bir insan hakkı ihlali olup olmadığının anlaşılmasına katkı sağlarlar (19). Yalnızca ceza hukukuna ilişkin konularda değil özel hukuka ilişkin konularda da adli tıp uzmanlarının yapacakları değerlendirmeler somut uyuşmazlık bakımından hakimler için yol gösterici niteliktedir (20). Örneğin trafik kazasından kaynaklanan bir uyuşmazlıkta kişinin maluliyetinin olup olmadığı, var ise bu maluliyetinin derecesi tazminat miktarının belirlenmesinde hakimlere yardımcı olacaktır.

İnsan hakları kavramı, yüzyıllar boyunca verilen mücadeleler sonucunda kazanılan ve bugün en yüce değer olarak kabul edilen bir kavramdır (19). Bu sebeple dünyada insan hakları konusunu düzenleyen birçok sözleşme ve bildirge mevcuttur (11). Bunların en başında ise İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi gelmektedir. Diğer sözleşmelere bakıldığında:

- Birleşmiş Milletler İşkence ve Diğer Zalimane Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme (10 Aralık 1984)
- 1975 Dünya Tabipler Birliği Tokyo Bildirgesi
- Uluslararası Sivil ve Siyasal Haklar Sözleşmesi
- Avrupa Parlamentosu Temel Haklar ve Özgürlükler Bildirisi (1989)
- Yeni Bir Avrupa İçin Paris Şartı (1990)
- AGİK (Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı) İnsan Boyutu Konferansı Moskova Toplantısı Belgesi (1991)

- Dünya Tabipler Birliği Hasta Hakları Bildirgesi (Lizbon 1981)
- Avrupa'da Hasta Haklarının Geliştirilmesi Bildirgesi (Amsterdam, 28-30.Mart.1994)
- BM Barış Hakkı Bildirgeleri
- BM İnsan Hakları Savunucularının Korunması Bildirgesi
- Birleşmiş Milletler Hukuk Dışı, Keyfi ve Yargısız İnfazların Önlenmesine ve Soruşturulmasına İlişkin El Kılavuzu (Minnesota Protokolü)
- Cenevre Sözleşmeleri (1949)
- Virginia İnsan Hakları Bildirisi (12 Haziran 1776)
- Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi (3 Eylül 1791)
- Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme

Türkiye'nin taraf olduğu sözleşmelere bakıldığında:

- Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi
- İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi
- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
- İnsan Hakları ve Biyotıp Sözleşmesi
- İnsan Hakları Evrensel Bildirisi

Yukarıda belirtilenler haricinde; T.C. Anayasası ve kanunlarda da insan haklarına ilişkin düzenlemeler yer almakta olup bu hakların korunması ve geliştirilmesi amacıyla 06 Nis 2016 tarih ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu ile Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu kurulmuştur (21).

2.6. İnsan Hakları Konusunda Çalışma Yapan Kurum ve Kuruluşlar ile Sivil Toplum Örgütleri

Sivil toplum örgütleri; yüzlerce yıllık çabalar sonucu elden edilen insan hakları kazanımlarını korumak için uğraşan demokratik araçlardır (22). Ülkemizde insan hakları konusunda çalışan kurum ve kuruluşlar:

- Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
- Kamu Denetçiliği Kurumu (23)

Olmak üzere iki tanedir. Ülkemizde bulunan insan hakları merkezleri:

- TODAİE İnsan Hakları Araştırma ve Derleme Merkezi
- Ankara Üniversitesi İnsan Hakları Araştırma ve Uygulama Merkezi
- Hacettepe Üniversitesi İnsan Hakları ve Felsefesi Uygulama ve Araştırma Merkezi
- İstanbul Üniversitesi İnsan Hakları Hukuku Araştırma ve Uygulama Merkezi
- İstanbul Bilgi Üniversitesi İnsan Hakları Hukuku Araştırma ve Uygulama Merkezi
- Türkiye Barolar Birliği İnsan Hakları Merkezi (23)

Şeklinde sıralanabilir.

Ulusal sivil toplum örgütlerine bakıldığında:

- Türk Kızılayı
- Fişek Enstitüsü Çalişan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfi
- Greenpeace Türkiye Ofisi
- İnsan Hakları Derneği (İHD)
- İnsan Hakları Ortak Platformu (İHOP)
- İnsan Hakları ve Mazlumlar için Dayanışma Derneği (Mazlum-Der)
- Kadın Merkezi (KAMER)
- Kuçuradi Felsefe ve İnsan Hakları Vakfı
- Mor Çatı Kadın Sığınma Vakfı (MOR ÇATI)
- Mültecilerle Dayanışma Derneği (Mülteci-Der)
- Özgürlüğünden Yoksun Gençlerle Dayanışma Derneği (Öz-Ge Der)
- Sivil Toplum Geliştirme Merkezi (STGM)
- Türkiye Çocuklara Yeniden Özgürlük Vakfı
- Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV)
- Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi
- Uluslararası Çocuk Merkezi (ICC) (23)

Şeklinde sıralama yapmak mümkündür.

1980 Askerî Darbesi sonrası hukuk devleti ilkelerine aykırı uygulamaların yol açtığı insan hakları ihlalleri ve 1982 Anayasası'nın özgürlükçü olmayan yapısının başlattığı yoğun insan hakları tartışması, Türkiye'de insan hakları alanında faaliyet yürüten sivil toplum örgütlerinin kurulmasına zemin hazırlamıştır. 17 Temmuz 1986

tarihinde kurulan İnsan Hakları Derneği, Türkiye'nin ilk üye tabanlı insan hakları örgütü olarak kabul edilmekte ve Türkiye'nin en uzun soluklu sivil insan hakları örgütü olarak çalışmalarını halen devam ettirmektedir (24). Faaliyetlerine baktığımızda; İHD, insan hakları ile ilgili paneller, sempozyumlar, açık oturumlar düzenlemekten çeşitli kampanyalar başlatmaya; cezaevi (ceza infaz kurumu) sorunlarıyla ilgili çalışmalardan işkenceyle ilgili çalışmalara; ekonomik ve sosyal haklar konusundaki çalışmalardan, eğitim etkinliklerine; oradan rapor, bülten ve kitap yayımlamaya kadar birçok faaliyeti birlikte yürütmektedir. Bu çalışmaları nedeniyle zaman zaman kapatılma tehdidiyle karşı karşıya kalabilmektedir (24).

Türkiye'de aktik olarak faaliyetine devam eden diğer bir sivil toplum örgütü ise İnsan Hakları ve Mazlumlar için Dayanışma Derneğidir(MAZLUMDER) (25). Bu dernek; 28 Ocak 1991'de, İslamcı kesimin önde gelen isimlerinden Abdurrahman Dilipak, Hüseyin Okçu, Mehmet Pamak, Osman Yurt, Süleyman Arslantaş, Şeyho Duman, Haldun Ulvi Alacakaptan gibi isimlerin de aralarında bulunduğu bir kısım avukat, gazeteci, yazar ve iş adamı tarafından kurulmuştur. İnsan Hakları Derneğinin cevap veremediği bazı konulara çözüm getirmek amacıyla kurulan bu dernek; din ve vicdan hürriyeti özelinde başörtüsü sorunundan, kadınların hak ve hürriyetlerini ilgilendiren töre cinayeti, taciz ve ayrımcılığa, oradan Kürtlerin, Ermenilerin ve Müslüman olmayan unsurların sosyal ayrımına (diskriminasyonuna), şüpheli kaybolan insanlara, faili meçhul cinayetlere ve cezaevlerinde yaşanan insan hakları sorunlarına kadar geniş ölçekli bir insan hakları mücadelesi vermektedir (24).

Bu iki dernek dışında; dünya çapında insan hakları mücadelesi veren diğer bir sivil uluslararası insan hakları örgütü de Uluslararası Af Örgütü (UAÖ)'nün Türkiye'deki devamı niteliğinde olan Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi'dir. Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi esas olarak, bütün düşünce mahkûmlarının serbest bırakılmasını, tüm siyasi tutukluların hızlı ve adil bir şekilde yargılanmalarını, tutuklu ve mahkûmlara yönelik ölüm cezası, işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da onur kırıcı muamele ve cezaların ortadan kaldırılmasını, siyasi cinayetlerin ve 'kayıp' ların sona ermesini sağlamak konularında hak savunuculuğu yapmaktadır.

İnsan Hakları Alanında Çalışan Uluslararası Kuruluşlar ise :

- International Committee of the Red Cross(ICRC) (Uluslararası Kızılhaç Komitesi)

- African Commission on Human and Peoples Rights (Afrika İnsan Hakları ve Halkların Hakları Komisyonu)
- African Court on Human and Peoples' Rights (Afrika İnsan Hakları ve Halkların Hakları Mahkemesi)
- Amnesty International (Uluslararası Af Örgütü)
- Council of Europe Commisioner for Human Rights (Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiserliği)
- End Child Prostutition Child Pronography & Trafficking of Children for Sexual Purposes (ECPAT) (Çocuk Fuhuşuna, Pornografisine, Cinsel Amaçlı Çocuk Ticaretine Son)
- European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) (Avrupa İşkencenin ve İnsanlıkdışı veya Onurkırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi)
- European Court of Human Rights (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi)
- Freedom House (Özgürlük Evi)
- Human Rights Watch (İnsan Hakları İzleme Örgütü)
- Inter-American Commission on Human Rights (Amerikalararası İnsan Hakları Komisyonu)
- Inter-American Court of Human Rights (Amerikalararası İnsan Hakları Mahkemesi)
- International Commision Against Death Penalty (Ölüm Cezasına Karşı Uluslararası Komisyon)
- International Court of Justice (Uluslararası Adalet Divanı)
- International Labour Organisation (ILO) (Uluslararası Çalışma Örgütü)
- Medecins Sans Frontieres (MSF) (Sınır Tanımayan Doktorlar)
- Office of the High Commisioner for Human Rights (Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği)
- Organisation of Security and Co-operation in Europe (OSCE) (Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT))
- Reporters Sans Frontieres (RSF) (Sınır Tanımayan Gazeteciler)
- Save The Children (Çocukları Kurtarın)

- UN World Health Organisation (WHO) (Birleşmiş Milletler Dünya Sağlık Örgütü) (23)

Şeklinde sıralama yapmak mümkündür. Bütün bu kurum ve kuruluşların ortak amacı insan hakları ihlallerini engellemek ve insan onurunu korumaktır.

2.6. AB Uyum Sürecinde Türkiye'de Gerçekleştirilen Reformlar

Avrupa Birliği başlangıçta ekonomik nedenlerle kurulan; ancak günümüzde hem ekonomik hem de siyasi ve sosyal yönü bulunan, insan hakları, temsili demokrasi ve bunlarla bağlantılı olan hukuk devletini güçlendirme hedeflerine yönelen, hukukun üstünlüğünü gözeten, 28 üyeden oluşan bir birliktir (26). Türkiye'nin AB ile olan serüveni 1959 yılında başlamış ise de 27 Mayıs 1960 yılında gerçekleştirilen askeri darbe ile kesintiye uğramıştır. 14 Aralık 1964 tarihinde Ankara Antlaşmasının yürürlüğe girmesi ile Türkiye ile Topluluk arasında ilişkiler yeniden başlamıştır. Taraflar arasında 23 Kasım 1970'te imzalanan ve 1 Ocak 1973'te yürürlüğe giren Katma Protokol'le geçiş dönemine girilmiştir. Ancak Katma Protokol'ün imzalanmasının ardından, önce Kıbrıs çıkarması ve akabinde yaşanan siyasal olaylardan dolayı Türkiye ile Topluluk ilişkileri yeniden sekteye uğramıştır. Nihayet 10-11 Aralık 1999'da Helsinki'de gerçekleştirilen AB Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi'nde Türkiye, diğer aday ülkelerle eşit koşullarda AB'ye aday ülke olarak kabul edilmiştir (26). Helsinki Zirvesi'nde Türkiye'nin aday ülke olarak ilan edilmesinin ardından, Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanarak, AB Konseyi tarafından onaylanan ve Türkiye'nin AB müktesebatına uyum yükümlülükleri dahil olmak üzere Kopenhag kriterlerine uyum çerçevesinde kısa ve orta vadeli öncelikleri ve sağlanacak mali yardımları kapsayan Katılım Ortaklığı Belgesi, 24 Mart 2001'de Avrupa Toplulukları Resmi Gazetesi'nde yayımlanarak tebliğ edilmiştir. Katılım Ortaklığı Belgesi'ne paralel olarak AB müktesebatına uyum sağlamak amacıyla Türkiye'de mevzuatta yapılacak düzenleme ve değişikliklerin, uyum için gerekli idari kapasitenin geliştirilmesinin, kısa ve orta vadeli öncelikler takviminin yer aldığı AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı (Ulusal Program) 19 Mart 2001'de Bakanlar Kurulu tarafından kabul edilerek Türkiye'nin AB üyeliğine yönelik öncelikleri yerine getirmek amacıyla atacağı somut adımlar altı ana başlık altında ortaya konmuş ve bu çerçevede Türkiye'de önemli reformlar hayata geçirilmiştir (26).

Türkiye'nin Ulusal Program'da yer alan öncelikleri doğrultusunda attığı ilk adım, geniş tabanlı siyasi bir iradenin sonucu olan ve 1982 Anayasası'nın 1/5'inden fazlasını değiştiren Ekim 2001 tarihli Anayasa değişikliğidir (27). 4709 sayılı yasayla 1982 Anayasası'nda yapılan değişiklik, Anayasada bugüne kadar yapılan değişikliklerin en kapsamlısıdır. Yasayla Anayasanın temel hak ve hürriyetleri düzenleyen bölümünde yapılan değişiklikle düşünce ve ifade özgürlüğünün sınırları genişletilmiş, vatandaşların günlük hayatta farklı dil ve lehçe kullanmasına herhangi bir engel olmadığı belirtilmiş, ayrıca genel hükümlerde yapılan değişikliklerle Anayasada yer alan hak ve hürriyetlerin tümü için geçerli olduğu belirtilen "genel sınırlama sebepleri" kaldırılarak AİHS sisteminde yer alan her bir hak ve hürriyetle ilgili "özel sınırlama sebepleri" nin bulunması uygulamasına geçilmiş ve böylece AİHS sistemiyle uyum sağlanmıştır. Ayrıca Yasayla kişilerin yanısıra devletin de temel hak ve hürriyetlerin yok edilmesini amaçlayan bir faaliyette bulunamayacağı hüküm altına alınmıştır. Toplu olarak işlenen suçlar bakımından azami 15 gün olarak düzenlenmiş olan gözaltı süresinin 4 güne indirilmesini öngören Yasa, konut dokunulmazlığı güvencesine hangi sebeplerle sınırlama getirileceğini yasa koyucunun takdirine bırakmadan bizzat Anayasada gösterdiği gibi, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde yetkili merciin emriyle konuta girilebilmesi, arama yapılabilmesi ve buradaki eşyalara el konulabilmesi için emrin yazılı olarak verilmesi ve yetkili merciin bu kararının yargıç onayına sunulması gibi önemli düzenlemeleri getirmiştir (27). Konut dokunulmazlığına paralel olarak haberleşme hürriyetine hangi sebep ve usullerle müdahale edilebileceğine ilişkin hususları da değiştiren Yasa, yargıç kararı olmaksızın yapılabilecek müdahaleler için yazılı emir şartı ve yetkili merciin bu konudaki kararının 24 saat içinde görevli yargıcın onayına sunulması hükmünü de getirmiştir (27).

Ekim 2001 tarihli Anayasa değişikliğiyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ve sınırları AİHS'ye göre yeniden düzenlenmiş, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkı Anayasa metnine dahil edilmiştir (26). Kamu tüzel kişilerinin elindeki basın dışı kitle haberleşme araçlarından AİHS çerçevesinde öngörülen "milli güvenlik, kamu düzeni, genel ahlak ve sağlığın korunması" amacıyla yararlanabileceği şeklinde sınırlama getiren Yasa, sözleşmeden doğan bir yükümlülüğü yerine getirememesi nedeniyle hiç kimsenin özgürlüğünden alıkonulamayacağı hükmünü getirmiştir (26). Yasa aynı zamanda kadın-

erkek eşitliğini sağlamaya yönelik önemli hükümleri de içermektedir. Yasayla MGK kararlarının tavsiye niteliğinde olduğu belirtilmiş olup, MGK'nın "devletin varlığı ve bağımsızlığı, ülkenin bütünlüğü ve bölünmezliği, toplumun huzur ve güvenliğinin korunması hususunda alınmasını zorunlu gördüğü tedbirlere ait kararlar Bakanlar Kurulunca öncelikle dikkate alınır" şeklindeki Anayasanın 118. maddesinin 3. fıkrasındaki "öncelikle dikkate alınır" ibaresi "değerlendirilir" ibaresiyle değiştirilerek MGK'yı Bakanlar Kurulunun üzerinde gösteren emredici ifade yumuşatılmıştır (26). Ayrıca MGK'nın yapısının daha demokratik bir görünüme kavuşturulması amacıyla da, kurulun daimi üyeleri arasına Adalet Bakanı ve Başbakan Yardımcıları da eklenerek kuruldaki sivil üye sayısı artırılmıştır (27).

1982 Anayasası'nda bugüne kadar yapılan en kapsamlı değişikliğin gerçekleştiği 2001 yılında, 4721 sayılı yeni Türk Medeni Kanunu kabul edilmiştir. 1 Ocak 2002'de yürürlüğe giren ve kadın-erkek eşitliği, çocuk ve zayıfların korunması, dernekleşme alanlarında önemli değişiklikleri getiren Türk Medeni Kanunu, Türkiye'nin AB standartlarına uyum sağlama sürecinde adeta bir dönüm noktası niteliğindedir (28).

Birinci Uyum Paketi (4744 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun) 6 Şubat 2002'de kabul edilip 19 Şubat 2002'de yürürlüğe girmiştir. Bu kanunla Türk Ceza Kanunu (TCK)'nun 159. ve 312. maddelerinde, Terörle Mücadele Kanunu'nun 8. maddesinde, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 16. maddesinde, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu (CMUK)'nun 107. ve 128. maddelerinde değişiklikler yapılmıştır (29). Paketle TCK'da yapılan değişiklikle "halkı düşmanlığa ya da kin beslemeye alenen tahrik" suçunun "kamu düzeni için tehlikeli olabilecek şekilde" işlenmesi durumunda ceza verilmesi sağlanarak, soyut tehlike yerine somut tehlike yaklaşımı benimsenmiştir. Terörle Mücadele Kanunu'nda yapılan değişiklikle her tür propagandanın değil, yalnız "terör yöntemlerine başvurmayı özendirecek şekilde örgütle ilgili propaganda yapmak eylemi" nin cezai yaptırımına çarptırılması öngörülmüştür. Devlet Güvenlik Mahkemeleri Kanunu'nda yapılan değişiklikle gözaltı süreleri düşürülmüş, OHAL bölgesinde gözaltında bulunanlara ilişkin hükümlerde iyileşmeler yapılmış ve avukatla her zaman görüşme olanağı sağlanmıştır. CMUK'ta yapılan değişiklikle ise, tutuklu ya da gözaltına alınanın bir yakının tutuklama, yakalama ve bunların uzatılmasına ilişkin kararlardan gecikmeksizin haberdar edilmesi öngörülmüştür (26).

Birinci Uyum Paketi'nin akabinde 26 Mart 2002'de İkinci Uyum Paketi (4748 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun) kabul edilmiş, 9 Nisan 2002'de yürürlüğe girmiştir. İkinci Uyum Paketi'yle Basın Kanunu, Dernekler Kanunu, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun, Devlet Memurları Kanunu, İl İdaresi Kanunu, Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu, Siyasi Partiler Kanunu, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nda değişiklik yapılmıştır. (26). Paketle 2001 Anayasa değişikliğiyle yapılan değişikliklere uygun olarak dernek kurucularında aranan koşullar yeniden düzenlenmiş, dernek kurma ve dernek faaliyetlerine ilişkin özgürlükler genişletilmiştir. Siyasi Partiler Kanunu'nda yapılan değişiklikle şartların gerçekleşmesi halinde ilgili siyasi partinin kapatılması seçeneğine alternatif olarak "devlet yardımından kısmen ya da tamamen yoksun bırakılması" şeklinde bir ara yaptırım getirildiği gibi, siyasi partilerin daha özgür bir ortamda ve daha rahat bir şekilde faaliyet göstermelerini öngören düzenlemeler yapılmıştır. Devlet Memurları Kanunu'nda kusurlu memurun hatasından dolayı idarece ödenen tazminatlar için kusurlu memura rücu edilmesini öngören Yasa, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nda yaptığı değişiklikle toplantı ve gösteri yürüyüşleriyle ilgili özgürlükleri genişletmiştir (28).

3 Ağustos 2002'de kabul edilip 9 Ağustos 2002'de yürürlüğe giren Üçüncü Uyum Paketi (4771 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun) ile 1984 yılından bu yana Türkiye'de uygulanmayan ölüm cezası AİHS'nin 6. Protokolü'ne uygun olarak "savaş, yakın savaş tehlikesi ve terörizm hariç olmak üzere" kaldırılmıştır.

2 Ocak 2003'te TBMM'de Dördüncü Uyum Paketi (4778 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun) kabul edilmiş, 11 Ocak 2003'te yürürlüğe girmiştir. 16 yasada değişiklik öngören Paket, basın özgürlüğü alanında yeni düzenlemeler getirdiği gibi, savunma hakkını güçlendirmiş, kurulması yasak derneklerle ilgili kısıtlamaları daraltarak dernek kurma özgürlüğünün, düşünce ve ifade özgürlüğünün kapsamını genişletmiştir. Paketle TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'nun işleyişi hızlandırılmış, memurların ve diğer kamu görevlilerinin işkence ve kötü muamele suçlarına yönelik soruşturulmalarında idari izin prosedürü kaldırılarak yargılanmalarına olanak sağlayacak düzenlemeler getirilmiş, işkence ve kötü muamele suçlarında verilen cezaların para cezasına ya da tedbirlerden herhangi birine çevrilmeyeceği ve ertelenemeyeceği hükmü getirilmiştir (28).

23 Ocak 2003'te kabul edilip 4 Şubat 2003'te yürürlüğe giren Beşinci Uyum Paketi (4793 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun) ile AİHM'nin "muhakemenin iadesi" ile ilgili kararları çerçevesinde Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ve CMUK'ta değişiklikler yapılmıştır.

15 Temmuz 2003'te kabul edilip 19 Temmuz 2003'te yürürlüğe giren Altıncı Uyum Paketi (4928 Sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun) ile farklı din ve inançlara mensup bireylerin ibadet yerlerine ilişkin özgürlükleri genişletilerek, milli kültür, gelenek ve göreneklere uygun olmayan isimler konusundaki sınırlamalar kaldırılarak temel haklar konusunda; AİHS'nin 6. Protokolü'ne uygun olarak "savaş hali ve çok yakın savaş tehlikesi dışında" ölüm cezasının kaldırılması ve namus saikiyle işlenen cinayetlerle töre cinayetleri için ağır cezaların öngörülmesiyle yaşam hakkı konusunda; yönetsel yargılama hukuku bakımından AİHM kararları ışığında yargılamanın yenilenmesi olanağı getirilerek adil yargılanma hususunda önemli düzenlemeler yapılmıştır (28).

30 Temmuz 2003'te kabul edilip 7 Ağustos 2003'te yürürlüğe giren Yedinci Uyum Paketi (4963 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun) ile TCK, Terörle Mücadele Kanunu, CMUK, Askeri Mahkemelerin Kuruluş ve Yargılama Usulü Kanunu, Sayıştay Kanunu, Çocuk Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usulü Hakkında Kanun, Dernekler Kanunu, Türk Medeni Kanunu, Vakıflar Genel Müdürlüğünün Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu, Yabancı Dil Eğitimi ve Farklı Lehçelerin Türk Vatandaşları Tarafından Öğrenilmesi Hakkında Kanun, Milli Güvenlik Kurulu Kanunu ve Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği Kanunu'nu kapsayan bir dizi yasada çok sayıda önemli değişiklik yapılmıştır (28). Paketle her ne sebeple olursa olsun işkence eden, zalimane, gayriinsani ya da haysiyet kırıcı muamelelere başvuran memur ya da kamu görevlisine verilecek cezalar ağırlaştırıldığı gibi, bu kapsamda yer alan suçları işleyenler hakkında soruşturma ve kovuşturmaların öncelikle ve ivedilikle ele alınması öngörülmüş; Askeri Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanunu'nda değişiklik yapılarak barış zamanında askerleri yasalara, yeminlerine, görevlerine karşı itaatsizlik ve ihlale sevk eden, halkı askerlikten soğutmak yolunda yayın ve telkinde bulunan ve bu yönde nutuk atan sivillerin askeri mahkemelerde yargılanması usulüne son verilerek sivillerin askeri mahkemelerde yargılanma halleri azaltılmıştır (4963 sayılı Çeşitli

Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun, md. 5-6). Sayıştay'ın mali denetimi dışında kalan Türk Silahlı Kuvvetleri dahil tüm kamu kurum ve kuruluşlarının (Cumhurbaşkanlığı hariç) Sayıştay denetimine tabi kılındığı Paketle Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da değişiklik yapılarak çocuk yaş sınırı 15'ten 18'e çıkarılarak çocuk mahkemelerinin yargı yetkisi dışında kalan küçüklerin sayısı azaltılmıştır (28).

Yedinci Uyum Paketi'nin ardından 22 Haziran 2004'te TBMM'de kabul edilen Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun'la Anayasada birçok önemli değişiklik gerçekleştirilmiştir. Yasayla Anayasanın DGM'lerin kuruluşuna ilişkin 143. madde hükmü yürürlükten kaldırılarak (5170 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun, md. 9), Türk yargı sistemi içinde DGM'lere son verilmiş, bu şekilde Katılım Ortaklığı Belgesi ve 2003 İlerleme Raporu'nda yer alan bu yöndeki beklentiler de karşılanmıştır. Yasayla savaş ve çok yakın savaş tehdidi halinde ölüm cezalarının verilebileceğini düzenleyen Anayasa hükmü tümüyle yürürlükten kaldırıldığı gibi, Anayasanın farklı maddelerinde yer alan ölüm cezasına ilişkin ifadeler de Anayasadan çıkarılmıştır. Böylece Türkiye, sadece AİHM'nin kararlarını yerine getirmekle kalmamış, aynı zamanda AİHS'nin 13 Nolu Ek Protokolü'nün onaylanması karşısındaki Anayasal engelleri de ortadan kaldırmıştır. Anayasanın eşitlik ilkesini düzenleyen ilgili maddesine kadın-erkek eşitliğine ilişkin hükümlerin eklendiği Yasayla, Anayasanın uluslararası antlaşmaların Türk pozitif hukukundaki statüsünü düzenleyen 90. maddesinin 5. fıkrasına "usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve hürriyetlere ilişkin milletlerarası antlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda, milletlerarası antlaşma hükümleri esas alınır" ifadesi eklenerek, temel hak ve hürriyetlere ilişkin uluslararası antlaşmalar Anayasa ile yasalar arasına yerleştirilmiştir. Anayasa'da yapılan bu değişiklik, Türkiye'nin taraf olduğu tüm uluslararası antlaşmaların uygulanmasını daha etkili hale getirerek özgürlük alanlarının yargısal yollarla genişletilmesine olanak sağlamıştır (30).

2004 yılındaki Anayasa değişikliklerinin ardından 14 Temmuz 2004'te kabul edilip 21 Temmuz 2004'te yürürlüğe giren Sekizinci Uyum Paketi (5218 Sayılı Ölüm Cezasının Kaldırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun) ile

Anayasa değişiklikleri doğrultusunda çeşitli yasalarda yapılan değişikliklerle ölüm cezası tamamen kaldırılmış ve yerine ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası getirilmiştir.
Yukarıda belirtilen yasalara ek olarak yeni Türk Medeni Kanunu'nun yanı sıra, bilgiye erişim hakkının usul ve esaslarını düzenleyen Bilgi Edinme Kanunu (2003), AB'nin elektronik imzayla ilgili direktifini esas alan Elektronik İmza Kanunu (2004), modern ceza politikasının bir eseri olarak yeni Türk Ceza Kanunu (2004) (Baltacı vd., 2012: 143), aile hukukundan doğan dava ve işlerin Aile Mahkemelerinde görülmesini öngören Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun (2003), yargıçları, savcıları, diğer adli personeli, avukat ve noterleri eğiterek yargının etkinliğini güçlendirmeyi amaçlayan Adalet Akademisi Kanunu (2003), insan haklarını ihlal etmeksizin maddi gerçeği ortaya çıkarmak ve savcıların gözetimi altında delilden şüpheliye ulaşan adli polis sisteminin kurulması hedefine erişmeyi amaçlayan, koruma önlemleri olarak yeni kurumlar ve zorunlu müdafii sistemini getiren Ceza Muhakemesi Kanunu (2004), tanıklık görevinin yapılmasından sonra kişinin kimliğinin saklı tutulması ve güvenliğinin sağlanmasıyla ilgili hususları düzenlemek amacıyla Tanık Koruma Kanunu (2007) gibi yasalar diğer önemli hukuki reformlardır (26).

AB müktesebatına uyum kapsamında yapılan Anayasa değişiklikleri, AB Uyum Paketleri ve Uyum Paketleri dışında AB müktesebatıyla uyum hususu gözetilerek yapılan hukuki reformlarla Türkiye'de mevcut mevzuat değiştirilerek insan haklarının iyileştirilmesi, işkenceye karşı güvencelerin arttırılması, ifade ve basın özgürlüklerinin genişletilmesi, dernekleşme, toplantı ve gösteri hürriyetinin güçlendirilmesi, kültürel hakların güçlendirilmesi, kadın-erkek eşitliğinin iyileştirilmesi ve demokrasinin pekiştirilmesi hususlarında belirgin bir gelişme kaydedilmiş ve nihayet 17 Aralık 2004'te Brüksel'de gerçekleştirilen AB Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi'nde, 3 Ekim 2005'te Türkiye'yle müzakerelerin başlatılması kararlaştırılmış, 3 Ekim 2005'te yapılan Katılım Konferansı'yla da Türkiye ile AB arasındaki katılım müzakerelerine başlanmıştır.

Dönemin Hükümeti tarafından 9 Nisan 2006'da Dokuzuncu Reform Paketi açıklanmıştır. Söz konusu Paketle Vakıflar Kanunu, İskân Kanunu, Özel Öğretim Kurumları Kanunu, Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu, Askeri Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Sayıştay Kanunu Teklifi, İdari Yargılama Usulü Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Taslağı,

Genel İdari Usul Kanunu Taslağı, Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun şeklindeki yasal düzenlemeler; yolsuzlukla mücadele konusunda koordinasyondan sorumlu bir birimin saptanması, Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı'nın reorganizasyonu şeklindeki yönetsel yapılanma tedbirleri; Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesinin Onaylanmasına Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı, İnsan Hakları ve Ana Hürriyetlerini Korumaya Dair Sözleşmenin Oluşturduğu Denetim Mekanizmasının Değiştirilmesine İlişkin 14 Nolu Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı şeklinde uluslararası sözleşmelere ilişkin yasal düzenlemeler öngörülmüştür (28). Dokuzuncu Reform Paketi dışında da AB müktesebatına uyum kapsamında birçok yasal düzenleme yapılmıştır. Helsinki Zirvesi'nden sonra gerçekleştirilen Anayasal, yasal, kurumsal değişiklikler ve ikincil düzenlemeler incelendiğinde, Türkiye'nin AB'ye tam üyelik hedefi çerçevesinde Kopenhag siyasi kriterlerine ve AB müktesebatına uyum sağlamak amacıyla gerçekleştirdiği reformlara hızla devam ettiği görülmektedir.

2.7. İstanbul Protokolü

AB uyum paketlerinin Türkiye'deki hayata etkisi devrimsel nitelikte olmuştur (31). AB uyum paketleriyle, mevcut mevzuat değiştirilerek insan haklarının iyileştirilmesi, işkenceye karşı güvencelerin arttırılması, ifade ve basın özgürlüğünün genişletilmesi, dernekleşme, toplantı ve gösteri özgürlüklerinin güçlendirilmesi, kültürel hakların genişletilmesi, kadın erkek eşitliğinin iyileştirilmesi ve demokrasinin pekiştirilmesi alanlarında pek çok iyileştirme kaydedilmiştir (31).

İstanbul Protokolü; işkence ve kötü muamelenin etkin araştırması ve dokümantasyonu için uluslararası standartları oluşturmak, devletlerin bireyleri işkence ve kötü muameleden daha etkin biçimde koruyabilmelerini ve suçluları eylemlerinden ötürü sorumlu tutabilmelerini sağlamak ve devletlerin, işkence ve kötü muamelenin etkin dokümantasyonu ve araştırmasını sağlaması için uyması gereken minimum standartları belirlemek amacıyla hazırlanmıştır (32). İstanbul Protokolünün önemi, işkence ve kötü muamelenin soruşturması ve dokümantasyonu amacıyla oluşturulmuş ilk uluslararası tüzük veya kılavuz olmasıdır. Protokol, 11 Mayıs 2011'de İstanbul'da imzaya açılmış olması nedeniyle kısaca "İstanbul Protokolü" olarak bilinmektedir ve 1 Ağustos 2014

tarihinde yürürlüğe girmiştir (33). Türkiye, 11 Mayıs 2011'de Sözleşmeyi ilk imzalayan ve 24 Kasım 2011'de parlamentosunda onaylayan ilk ülkedir.

Türkiye'nin insan hakları karnesi ne yazık ki her geçen gün kötüye gitmiştir. Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan 2022 Türkiye Raporu incelendiğinde; özellikle yargı alanında 2016 yılından bu yana yaşanan gerilemenin 2022 yılında da devam ettiği, sistemsel olarak yargı bağımsızlığı eksikliği ve hâkim ve savcılar üzerindeki usule aykırı baskıya ilişkin olmak üzere endişelerin devam ettiği, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarının uygulanmasının reddedilmesiyle bağlantılı olarak, yargının uluslararası standartlara ve Avrupa standartlarına bağlılığına ilişkin endişelerin arttığı, insan hakları ve temel haklar alanlarındaki kötüleşmenin devam ettiği, olağanüstü hâl sırasında getirilen tedbirlerin birçoğunun hâlâ yürürlükte olduğu, Türkiye'nin AİHM kararlarını uygulamayı reddetmekte ısrar ettiği, yargının uluslararası standartlara ve Avrupa standartlarına bağlılığı ve Türkiye'nin hukukun üstünlüğünü ve temel haklara saygı gösterilmesini güçlendirme taahhüdü hakkında ciddi endişeye sebep olduğu, ifade özgürlüğü alanında son yıllarda gözlenen ciddi gerilemenin devam ettiği, toplanma ve örgütlenme özgürlüğü konusunda ise daha fazla gerileme meydana geldiği belirtilmiştir (34).

3. GEREÇ VE YÖNTEM

İnsan hakları ile ilgili ulusal ve uluslararası koruma ve denetim mekanizmaları vardır ve bu mekanizmalar insan hakları ihlalleri ile savaşın baş aktörleridir. Ulusal koruma ve denetim mekanizması Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru yoludur (35); uluslararası koruma ve denetim mekanizması ise Avrupa İnsan Hakları Mahkemesidir (36). Bu çalışmada; 39 adet Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı kararı ve 7 adet Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararı olmak üzere toplam 46 adet mahkeme kararı incelenmiştir. Bununla birlikte konuyla alakalı literatür taraması da yapılmıştır. Netice itibariyle adli tıp uygulamalarının mahkeme kararlarına ne şekilde yansıdığı ortaya konulmaya çalışılmıştır.

4. BULGULAR

1-39 nolu kararlar Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararları (37)
40-46 nolu kararlar Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları (37)

1. ANAYASA MAHKEMESİ BİREYSEL BAŞVURU

Başvuru Numarası : 2013/2754
Başvuru Nedeni : Özel af talebi
Alınan raporlar ve sonuçları :
Ümraniye Eğitim ve Araştırma Hastanesi Sağlık Kurulu (25/3/2011) akciğer ca teşhisine ve solunum fonksiyon test sonucunun %53 olduğu,
Dr. Lütfi Kırdar Kartal Eğitim ve Araştırma Hastanesi (14/4/2011) hastanın metastatik akciğer karsinomi ile uyumlu olduğu,
Adli Tıp Kurumu 3. İhtisas Kurulu (24/8/2011) "(...) 1937 doğumlu A.K.'nın halihazırda Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 104/2-b maddesinde belirtilen sürekli hastalık, sakatlık ve kocama hali kapsamında değerlendirilmediği, Dr. Lütfı Kırdar Kartal Eğitim ve Araştırma Hastanesinin 18/05/2011 tarihli Pet BT raporunda belirtilen, kemik sintigrafisi, kbb konsültasyonu, yapılacak olan mr incelemesi ve tedavi gördüğü sağlık kuruluşundan hastalığının evrelendirilmesine yönelik düzenlenecek raporu ile birlikte gönderilmesi sonrasında yeniden görüş düzenleneceği,
Kişinin cezaevinde bulunduğu sırada 19/10/2011 tarihinde vefat ettiği,
Adli Tıp Kurumu (23/5/2012) kişinin ölümünün akciğer kameri zemininde kanama nedeniyle kan aspirasyonuna bağlı asfiksi sonucu meydana gelmiş olduğu belirtilmiştir.
Sonuç : Müteveffanın oğlu olan başvurucu, raporu düzenleyen Adli Tıp Kurumu görevlileri hakkında görevi ihmal suçunu işledikleri iddiasıyla 13/4/2012 tarihinde Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunmuştur. Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığı 19/11/2012 tarihli ve Soruşturma No: 34793, K.2012/39326 sayılı kararında aşağıdaki gerekçeyle kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir:
A.K., ölümcül bir hastalığa yakalanmış ve sağlık durumu vefatından önce Cezaevi koşullarına uygun olmayan hâle gelmiş olmasına rağmen, ailesinden ayrı olarak Cezaevinde hayatını kaybetmiştir. A.K.'nın, vefatından iki gün önce acil olarak hastaneye

sevk edilmiş olması, son günlerinde çektiği sıkıntıların daha da fazlalaştığının bir göstergesidir. Buna rağmen başvurucuya sevk edildiği hastanede yatarak tedavi görmesi imkânının da tanınmadığı anlaşılmaktadır. Sonuç itibariyle A. K. nın kanser hastalığının ve özgürlükten yoksun kalmanın kaçınılmaz ve doğal sonucu olan sıkıntıdan daha fazla bir sıkıntıya neden olduğunun ve buna bağlı olarak insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir muameleye maruz kaldığının kabul edilmesi gerekmektedir.

Açıklanan nedenlerle A.K. hakkında Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alman "insan haysiyetiyle bağdaşmayan" muamele yasağının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

Açıklanan gerekçelerle; somut olayda A.K. hakkında, insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna, Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alman insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlal edildiğine ve tüm bunlar sebebiyle tazminata hak kazandığına karar verilmiştir.

2. ANAYASA MAHKEMESİ BİREYSEL BAŞVURU

Başvuru Numarası : 2015/4032

Başvuru Nedeni : İşkence yasağının ihlali

Alınan raporlar ve sonuçları :

Adli Tıp Kurumu İzmir Şube Müdürlüğü (15/8/2005) sırt sağ tarafta yaklaşık 0,8 cm çaplı sigara söndürülmesi sonucu oluştuğunu söylediği yirmi adet yuvarlak, etrafı hiperemik, orta kısmı açık sarı renkte lezyon, sol sırt bölgesi 5 cm çaplı, 2,5 cm çaplı mor-yeşil renkli ekimoz, sol bel bölgesi 5x8 cm çaplı mor renkli ekimoz, sağ bel bölgesi 3 cm çaplı ekimoz, sol omuz arkası 3x1 cm mor renkli ekimoz, karın üzeri orta hatta 14x3 cm yeşil mor renkli ekimoz, (iyileşmekte olan), sol kol iç yüzde 6x3 ve 3x1 cm mor renkli ekimoz (yer yer noktavi tarzda), karın sağ tarafta 4x2,5 cm mor renkli ekimoz, sağ kol iç yüzde nokta ve yuvarlak şekilli 6x2 cm, 2 cm çaplı 4-5 adet ekimoz, sağ dirsek arkasında 1x0,2 cm abrazyon, sağ dirsek iç yüzde hastanede serum verilmesine bağlı olduğunu belirttiği 2,5 cm çaplı morluk, sağ kol üst taraf dorsalde 3x2 cm çaplı ekimoz, karın sağ üst taraf 3 cm çaplı kahve-mor renkli ekimoz, sol bacak ön yüz laterale uzanan 3x3 cm ve 12x10 cm yeşil-mor renkli ekimoz, sağ bacak üst taraftan alta uzanan 20x8 cm mor yeşil renkte ekimoz, sağ bacak laterali 5x4 cm mor renkli ekimoz, sol bacak arka taraf diz üstünde 5x4 cm siyah-mor renkli ekimoz, sol bacak ayak bileği üstü 12x6 cm mor renkli ekimoz,

sağ bacak ayak bileği üstü medialde 8x2,5 cm mor renkli ekimoz, sol bacak orta kısım ayak bileği üzeri 2 cm çaplı, kişinin eskiden oluştuğunu belirttiği iki adet lezyon görüldüğü,

Adli Tıp Kurumu 2. İhtisas Kurulu; sırt bölgesindeki lezyonların tanımlanan özellikleri dikkate alındığında, sigara gibi sıcak bir cismin değdirilmesi ile oluşabilecek nitelikte olduğu, lezyonların lokalizasyonları, dağılımı, kişinin elinin ulaşabildiği bölgelerde olması hususlarına göre kişinin kendisi tarafından yapılabileceği gibi, başkası veya başkaları tarafından da oluşturulabileceği, vücudunun diğer bölgelerinde ekimoz, abrazyon şeklinde tanımlanan diğer lezyonların kunt travmatik nitelikte oldukları, yaygınlığı ve lokalizasyonlarına göre hepsinin kişinin kendisi tarafından oluşturulmasının tıbben varit görülmediği, bu bölgelere yönelik tekme, yumruk gibi doğrudan künt travmalarla veya uygun zemine çarpma, çarptırılma ile oluşabilecekleri, kol bölgesindekilerin bu bölgelerden sıkıca kavranması ile oluşabilecek nitelikte olduğu, tüm lezyonların tanımlanan nitelikleri itibarıyla 13.08.2005 tarihi ile uyumlu olduğu, ancak kesin oluş günü ve saatinin mevcut verilerle tıbben söylenemediği belirtilmiştir.

Sonuç : İzmir Cumhuriyet Başsavcılığının 15/9/2005 tarihli iddianamesiyle İnfaz Koruma Memuru S.E., M.S., K.K., T.K. ve Ş.A. hakkında işkence suçundan İzmir 5. Ağır Ceza Mahkemesinde kamu davası açılmış ise de mahkemece 20/12/2006 tarihinde delil yetersizliğinden sanıkların beraatine karar verilmiştir. İşbu karar başvurucu tarafından temyiz edilmiş ve yerel mahkeme kararı Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 8/12/2011 tarihli ilamıyla sanıklar S.E. ve M.S. yönünden onanmış; diğer sanıklar K.K., T.K. ve Ş.A. yönünden ise bozulmuştur.

Hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların niteliği, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kıstaslar dikkate alındığında başvuru konusu olay çok da karmaşık bir görünüm arz etmediği gibi başvurucunun yargılamanın uzamasına sebep olacak tutum ve usule ilişkin haklarını kullanırken özensizliğini gösteren bir unsur da gözlenmediğinden on üç yıllık yargı süresinde makul olmayan bir gecikme yaşandığı ortadadır. Özellikle temyiz talepleri sonrasında kayda değer hiçbir gerekçe olmaksızın ilk temyiz sürecinin beş, ikincisinin dört yıl sürmesi soruşturmanın makul özen ve hız içinde tamamlanamamasında etkilidir. Tüm bu tespitler bütünsel olarak değerlendirildiğinde özellikle temyiz aşamasında yaşanan gecikmeler nedeniyle on üç yıldır süren yargılamada -kararın sonucunun ne olduğundan bağımsız olarak-

başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği dikkate alındığında özelde başvurucunun ve genel olarak da toplumdaki diğer bireylerin hukukun üstünlüğüne olan bağlılığını sürdürmesi ve kamu görevlilerinden kaynaklanan kötü muamele olaylarına kayıtsız kalındığı görünümü verilmesinin engellenmesi açısından yeterli hız ve özenle yürütülmeyerek etkili bir yargısal tepki verilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Açıklanan gerekçelerle mahkemece Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının makul sürat ve özenle yargılama usul yükümlülüğünün ihlal edildiğine ve bu sebeple başvurucuya manevi tazminat ödenmesine hükmedilmiştir.

3. ANAYASA MAHKEMESİ BİREYSEL BAŞVURU

Başvuru Numarası : 2015/12263

Başvuru Nedeni : Kötü muamele yasağının ihlali

Alınan raporlar ve sonuçları :

Başkent Üniversitesi Hastanesi (3/6/2013) başvurucunun başında, sırtında, sağ kalçasında, sağ kolunda ve sağ kulağında ekimoz ve hematom tarzında yaralanmalar olduğu, çene ekleminde yumuşak doku travmasına bağlı instabilite bulunduğu, ayrıca tomografi sonucuna göre kafa bölgesinde, saçlı deri altında hematom mevcut olduğu belirtilmiştir. Raporda; sırt bölgesindeki ray tarzındaki ekimozların sert, yuvarlak ve düzgün yüzeyli bir cismin vücut kısımlarına hızla tatbik edilmesi suretiyle oluşmasının mümkün olduğu, diz ve dirsek kısmındaki yaralanmaların düşme, çarpma neticesinde meydana gelmiş olabileceği, tespit edilen bulguların başvurucunun anlatımları ile zaman bakımından da uyumlu olduğu ifade edildiği; bununla beraber tespit edilen yaralanmaların başvurucunun hayatını tehlikeye sokmadığı, basit tıbbi müdahale ile giderilemeyeceği ve başvurucunun ileri psikiyatrik değerlendirmeler için olay tarihinden üç hafta sonra muayenesinin gerektiği,

Başkent Üniversitesi Hastanesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları ile Adli Tıp Ana Bilim Dalı Başkanlığı (11/10/2013) Şahsın 02.6.2013 tarihinde mağduru olduğu polis tarafından darp olayıyla ilgili olarak gelişen ve sonraki dönemde tedavi sürecinde ilk raporda akut travmaya stres bozukluğu olarak tanımlanan, geç dönem bulgularının tespiti için tekrar muayene edilmesi gerektiği değerlendirilen şahsın, 6 ay sonra yapılan muayenesinde posttravmatik stres bozukluğu bulguları tespit edildiği, tanının posttravmatik stres

bozukluğu olarak değiştirildiği, gelişen post travmatik stres bozukluğunun 02.06.2013 tarihinde yaşanan olaylarla illiyet bağı bulunduğu,

Adli Tıp Kurumu Başkanlığı 2. İhtisas Kurulu (9/1/2015) Yaygın yumuşak doku lezyonlarına ve Post Travmatik Stres Bozukluğuna neden olan yaralanmasının kişinin yaşamını tehlikeye sokan bir durum OLMADIĞI, kişi üzerindeki etkisinin basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek ölçüde hafif nitelikte OLMADIĞI, organlardan birinin işlevinin sürekli zayıflaması ya da yitirilmesi niteliğinde herhangi bir anatomik eksiklik veya fonksiyonel bozukluk tarif ve tespit edilmediği, vücudunda kemik kırığı tespit edilmediği" belirtilmiştir.

Sonuç : Cumhuriyet Başsavcılığınca 12/3/2015 tarihinde ilgili kolluk görevlileri hakkında başvurucuya karşı işledikleri iddia edilen zor kullanma yetkisinde sınırın aşılması suretiyle kasten yaralama ve hakaret suçlarından kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir. Başvurucu, bu karara itiraz etmiş, Ankara 7. Sulh Ceza Hâkimliğince 1/6/2015 tarihli kararla itiraz reddedilmiştir. Bunun üzerine başvurucu 16/7/2015 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

Somut olayda başvurucunun iddiası Kızılay semtindeki bir mağazanın önünde barışçıl bir şekilde protesto gösterilerine katıldığı şeklindedir. 12/3/2015 tarihli kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda başvurucunun kamu düzenini bozan kişiler arasında yer aldığı belirtilmiş ise de başvurucunun hangi eylemlerinin kamu düzenini bozduğu veya bu eylemlerin şiddet içerip içermediğine dair bir tespit yapılmamıştır. Katıldığı protesto gösterisi sebebiyle başvurucu hakkında yürütülen bir ceza soruşturması da bulunmamaktadır. Bu durumda mahkemece başvurucunun katıldığı gösteri sırasında yalnızca güç kullanımı ile kontrol edilebilecek nitelikte saldırgan bir tutum sergilediğinin ve maruz kaldığı müdahalenin gerekli olduğunun kabulü mümkün görülmemiştir. Başvurucu üzerinde kullanılan gücün orantılı olup olmadığı belirlenirken başvurucunun polise karşı şiddete başvurup başvurmadığı veya bir tehdit oluşturup oluşturmadığı göz önüne alınmalıdır. Şiddete karıştığı tespit edilemeyen ve toplanma özgürlüğünü barışçıl şekilde kullanmadığına dair herhangi bir bulgu olmayan başvurucunun katıldığı protesto gösterisinin dağıtılması için müdahalede bulunulmuş olması, başvurucudaki yaralanmaların -özellikle baş ve yüz bölgesindeki yaralanmaların- şiddetini tek başına açıklamaya yeterli değildir. Dolayısıyla başvurucuya uygulanan fiziksel güç ölçülü değildir.

Başvurucunun vücudunda yaygın şekilde oluşan ekimozlar, başında saçlı deri altında oluşan hematom ve olay sonrası gelişen post travmatik stres bozukluğu göz önüne alındığında maruz kalınan muamelenin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü maddesi bağlamında gerekli asgari eşiği aştığı tartışmasızdır. Maruz kalınan muamelenin süresi, olayın gerçekleşme şartları ve hissedilen fiziksel ve ruhsal ıstırabın ağırlığı birlikte değerlendirildiğinde bu muamele mahkemece eziyet olarak tanımlanmış ve Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan eziyet yasağının hem maddi boyutunun hem de usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmiştir.

Ayrıca, somut başvuruda başvurucunun gösteriyi dağıtan kolluk görevlilerine direndiğine, bunlara karşı saldırgan bir tutum sergilediğine veya herhangi bir şekilde şiddet eylemlerinin içinde yer aldığına dair bir iddia veya delil bulunamamıştır. Katıldığı gösterideki eylemleri nedeniyle başvurucu hakkında yürütülen bir cezai takibat da mevcut değildir. Bu durumda başvurucunun toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını barışçıl bir şekilde kullandığının kabulü gerekir.

Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının da ihlal edildiğine ve yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya manevi tazminat ödenmesine karar verilmiştir.

4. ANAYASA MAHKEMESİ BİREYSEL BAŞVURU

Başvuru Numarası : 2014/14284

Başvuru Nedeni : İşkence yasağının ihlali

Alınan raporlar ve sonuçları :

İstanbul Adli Tıp Şube Müdürlüğü (2/5/1994) Başvurucunun iki kolunda ağrı ve his kaybı olduğu belirtilmiş; üç gün iş göremezlik sonucuna varıldığı,

Bayrampaşa Ceza İnfaz Kurumu Tabipliği (4/5/1994) başvurucunun vücudunda boyun her iki omuz, sırt, göğüs ve el bileklerinde yaygın ağrı, her iki omuzda hassasiyet ve kızarık alanlar, omuz eklem hareketlerinde ve el bilek hareketlerinde kısıtlılık, ön kol hareketlerinde güçsüzlük, sol el bileğinde belirgin olmak üzere his ve motor kusuru olduğu,

Adli Tıp Kurumu Başkanlığı 3. İhtisas Kurulu (20/12/2000) başvurucunun hayati tehlikesinin bulunmadığı ve kollarında tespit edilen lezyonların iddia edildiği gibi kollarından asılmasından kaynaklanmış olabileceği sonucuna varıldığı,

İstanbul Adli Tıp Şube Müdürlüğü (2/5/1994) her iki kolda his kaybı ve ağrının bulunduğu, sol ön kolunda kabuklaşmış 2 cm çapında bir lezyon, ekimoz ve alnın sol kısmında üç beş günlük, mor renkli 1 cm çapında ödem tespit edildiği, bu yaraların başvurucunun hayatını tehlikeye sokmadığı ancak beş günlük iş göremezlik raporunun verilmesini gerektirdiği,

Bayrampaşa Ceza İnfaz Kurumu Tabipliği (4/5/1994) Başvurucunun her iki omzunda, dirsek bölgesinde, göğüste yaygın hassasiyet, her iki kolda güçsüzlük, sol başparmakta uyuşukluk, yüzde iyileşmeye başlamış 2-3 cm'lik lezyon, sol dirsekte eritendi lezyon, sağ elde kabuklu lezyon, dirsek eklemi hareketlerinde kısıtlılık, güçsüzlük, vücudun farklı yerlerinde ağrı saptandığı belirtilmiştir. Buna karşın Ceza İnfaz Kurumu Tabipliği tarafından başvurucu H.D. hakkında 12/5/1994 tarihinde düzenlenen başka bir raporda ise; başvurucunun vücudunda hâlen sol koltuk altı bölgede 2x1 cm'lik ciltte soyulma gösteren, etrafı kızarık lezyon, sırtta sol kürek kemiği orta iç alanda 2 cm'lik çizgisel iyileşmeye başlamış sıyrık, omurga üzerinde 3x2 cm'lik bölümde kabuğu soyulmaya başlamış ekimozlar tespit edildiği, ayrıca sol el üzerinde, içinde ve sağ ayakta değişik boylarda yara, her iki omuz, sol ve sağ el özellikle başparmakta uyuşukluk, hissizlik olduğu, anılan yaraların başvurucunun hayatını tehlikeye sokmadığı ancak on günlük iş göremezlik raporu verilmesi gerektiği,

Adli Tıp Kurumu Başkanlığı 2. İhtisas Kurulu (13/10/2000) Başvurucunun hayati tehlikesinin bulunmadığı ve kollarında tespit edilen lezyonların iddia edildiği gibi yumrukla da husulünün mümkün olduğu,

İstanbul Adli Tıp Şube Müdürlüğünce 2/5/1994 tarihinde düzenlenen sağlık raporunda; başvurucunun sol omuz ve dizinde sıyrıklar bulunduğu, anılan yaraların başvurucunun hayatını tehlikeye sokmadığı ancak bu durumun kendisine beş günlük iş göremezlik raporu verilmesini gerektirdiği,

Bayrampaşa Ceza İnfaz Kurumu Tabipliği (4/5/1994) tarihli raporda; sol kolda uyuşukluk ve hareket kısıtlılığı, sol diz anterior yüzünde 3-4 cm’lik ekimotik lezyonlar, sol ayak bileği üzerinde belirgin lezyonlar bulunduğunun tespit edildiği,

Eyüp Adli Tıp Şube Müdürlüğü (11/5/1994) Başvurucunun sol omuz, sol kol ve elde ağrı ve hareket kısıtlılığı, uyuşma ve karıncalanma, aktif hareketlerinde ileri derecede kısıtlılık, sol omuz başında köprücük kemiği orta bölümünde ince çizgili kabukları düşmüş sıyrıklı yara, belde 2-3 cm arasında değişen ekimozlu lezyon, göğüs kafesi sağ yanda şiddetli ağrı, sol diz altta iyileşmeye başlamış yara, sol ayakta iyileşmeye başlamış yara saptanmış ve bu durumun kendisine on günlük iş göremezlik raporu verilmesini gerektirdiği,

Adli Tıp Kurumu Başkanlığı 2. İhtisas Kurulu (13/10/2000) 2/5/1994 ve 4/5/1994 tarihli raporlarda belirtilen erezyonların künt travma ile meydana gelmiş olduğu belirtilmiştir.

Sonuç : Başvurucular hakkında anayasal düzeni zorla değiştirmeye kalkışma suçunu işlediklerinden bahisle İstanbul 4 No.lu DGM'de (E. 1994/457) kamu davası açılmıştır.

İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesi (CMK mülga 250. madde ile görevli) anayasal düzeni zorla değiştirmeye teşebbüs etme suçunu işlediklerinden bahisle 27/4/2007 tarihinde başvuruculların mahkûmiyetine karar vermiş; anılan karar, Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 13/2/2008 tarihli ilamıyla bozulmuştur. Başvuruculların kararı temyiz etmesi üzerine Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 13/6/2014 tarihli kararıyla ilk derece mahkemesi kararını onamış, bunun üzerine başvurucular 26/8/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

Başvuruculların gözaltına alınırken ve emniyette tutuldukları sırada manevi baskı ve kötü muameleye uğradığı Adli Tıp Kurumu raporlarıyla ve AİHM kararıyla ortadadır. Gerekçeli kararda delil olarak gösterilen diğer bulgular başvuruculların manevi baskı gördüğü dönemde düzenlenmiş ve müdafi olmaksızın hazırlanmış tutanaklar ile başvuruculların yer göstermesi sonucu elde edilmiş belge ve maddelerden oluşmaktadır. Başvurucular hakkındaki yargılamada hüküm; başvuruculların gözaltında olduğu dönemde yer göstermeleri sonucu elde edilen yasa dışı maddeler, bu dönemde müdafileri olmaksızın alınmış beyanlar ve mahkemede doğrulanmamış teşhisler üzerine kurulmuştur.

Açıklanan gerekçelerle başvurucular hakkında Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki müdafi yardımından yararlanma hakkıyla bağlantılı olarak hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

5. ANAYASA MAHKEMESİ BİREYSEL BAŞVURU

Başvuru Numarası : 2016/13985

Başvuru Nedeni : İşkence yasağının ihlali

Alınan raporlar ve sonuçları :

Çorum Devlet Hastanesi (27/9/2002 tarihinde gözaltı girişinde, 28/9/2002 tarihinde gözaltı süresinin uzatılması nedeniyle ve 29/9/2002 tarihinde gözaltı çıkış işlemleri nedenleriyle) başvurucuda darp ve cebir izine rastlanmadığı,

Çorum Devlet Hastanesi (1/10/2002) sağ kolda ekimoz bulunduğu, ortopedik muayenesinin ise normal olduğu,

Başvurucunun ceza infaz kurumunda kaldığı süre içinde birkaç kez fizik tedavi ve rehabilitasyon (FTR) gördüğü, ortopedi polikliniklerine sevkinin yapıldığı ve başvurucuya yumuşak doku travması teşhisi konduğu,

Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi (17/12/2002 ve 19/12/2002) başvurucunun sağ üst ekstremiteyi ağrı nedeniyle kaldıramadığı, pasif hareketleri olduğu ve omuz eklemi abduksiyonunun kısıtlı olduğu, omuz elevasyonunu ağrı nedeniyle yerine getiremediği tespit edilmiş; 29/1/2003 tarihli nöroşirurji konsültasyonu muayene kaydında hastanın tekrar değerlendirildiği, sağ omuz abduksiyon kısıtlılığı mevcut olduğu, sağ omuz MR'sinde rotator cuffrüptürü saptandığı, servikal X-Ray'de dejeneratif değişikler görüldüğü belirtilmiştir.

Türkiye İnsan Hakları Vakfı İstanbul Temsilciliğine başvurunun ardından düzenlenen sağlık raporu (18/6/2003) Sağ el 1. parmak arkada 0.2x0,2 cm boyutlarında ortası soluk, kenarları hiperpigmente dairesel biçimde nedbe dokusu, sağ omuz ekleminde 0° abdüksiyon, 20° fleksiyon, 0° ekstansiyon hareketi yapabildiği, sağ dirsek ekleminde dış rotasyonda hatif kısıtlılık tespit edilmiş: sağ omuz ekleminde saptanan supraspinatus tendon rüptürü ve rolator kaf parsiyel reptürünün kaba dayak ve elektrik işkencesi öyküsüyle uyumlu olduğu, psikiyatrik muayenede saptanan travma sonrası stres bozukluğunun travmayla direkt ilişkisi olduğu belirtilmiş, sağ el 1. parmakta saptanan nedbe dokusunun biyopsi yapılmadığından elektrik işkencesi öyküsüyle uyumu konusunda net bir karara varılamayacağı ifade edilmiştir.

Adli Tıp Kurumu Başkanlığı 2. İhtisas Kurulu (9/2/2009); 2/10/2002 tarihinde Ceza İnfaz Kurumundan sevk sonucu düzenlenen raporda sağ kolda tespit edilen ekimozun ebadı, rengi, şekli, kolun hangi bölümünde olduğu gibi ayrıntılı bir tarif bulunmadığından ne

zaman oluştuğuna ilişkin tıbben görüş bildirilemeyeceği, söz konusu ekimozun sert ve künt bir cismin doğrudan havalesi ile oluşabileceği gibi kişinin sağ kolunu sert bir cisme çarpması ya da çarptırılması ile de oluşabileceği, bunlar arasında tıbben ayrım yapılamadığı, 23/10/2002 tarihînde yapılmış muayene sonucunda hangi bölge olduğu belirtilmeden yumuşak doku travması tanısı konduğu, 17/12/2002 tarihinde Ankara Numune Hastanesi tarafından yapılan muayenede sağ omuz hareketlerinin ağrılı ve kısıtlı olduğunun saptandığı, 23/1/2003 tarihinde çekilen sağ omuz MR'sinde rotator cuffta parsiyel rüptürle uyumlu sinyal değişikliklerinin saptandığının bildirildiği ancak anılan MR temin edilemediğinden bunun Kurulca incelenemediği, anılan bulgunun akut bir travma ile oluşabilmesi mümkün olduğu gibi kişinin kendinde mevcut kronik dejenerasyona bağlı olarak da gelişebileceği, akut bir travma sonucunda oluşması durumunda bunun çok ağrılı olacağı ve ciddi hareket kısıtlılığı yapacağı tıbben bilindiğinden kişinin gözaltı sürecinden üç gün sonra 2/10/2002 tarihinde yapılan ortopedik muayenenin normal bulunması dikkate alındığında olay tarihinden yaklaşık dört ay sonra çekilen MR'de tespit edildiği bildirilen omuzdaki rotator cuff yırtığının gözaltı sürecinde oluştuğunun kesin tıbbi delilleri bulunmadığı, ayrıca kişinin Kurul tarafından yapılan 16/6/2003 tarihli muayenesinde gerek gözaltı gerek ceza infaz kurumunda bulunduğu süre içinde yapılan muayenelerde vücudunda elektrik girişine delil teşkil edecek herhangi bir lezyon saptanmadığı, 26/12/2002 tarihli EMG'nin normal bulunması dikkate alındığında kişiye gözaltı sürecinde elektrik verildiğine ilişkin kesin tıbbi delilin olmadığı, kişinin gerek İnsan Hakları Vakfında gerekse 16/6/2003 tarihinde Kurulca yapılan muayenesinde tespit edilen post travmatik stres bozukluğu maruz kalındığı iddia edilen travma sonrasında gelişebileceği gibi gözaltı şartları ya da ceza infaz kurumunda geçirdiği süre sonunda da ortaya çıkabileceği, mevcut verilerle bunlar arasında tıbben ayrım yapılamadığı ifade edilmiştir.

İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Ana Bilim Dalı (24/4/2009) Hastanın gözaltı muayene raporlarının tıbbi standartlara uygun olmadığı, tanı eksikliğine neden olduğu ve tıbbi uygulama hatası olarak değerlendirilmesi gerektiği, Adli Tıp Kurumu 2. ihtisas Kurulu raporunda bulgular tanımlanmakla birlikte bütünlüklü bir değerlendirme ve yorumun yapılmadığı, gözaltından üç gün sonra başlayan ve tekrarlanan muayene ve tetkikler sonucunda saptanan sağ omuzda morluk, omuz bölgesinde bağ ve koruyucu dokularda yırtılmalar, sıvı birikimi, kemik dokuda ezilme, omuz hareketlerinde kısıtlık,

boyun omurlarında düzleşme ve travma sonrası stres bozukluğunun hastanın tanımladığı işkence öyküsüyle yüksek düzeyde uyumlu olduğu,

İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Adli Tıp Ana Bilim Dalı (1/7/2011) başvurucunun 27/9/2002 ve 29/9/2002 tarihlerinde yapılan adlı muayenelerinin ilgili prosedüre ve 20/9/2000 tarihli Sağlık Bakanlığı Genelgesi'ne uygun olarak yapılmaması nedeniyle tıbbi açıdan güçlüklerin ortaya çıktığı, başvurucunun fiziksel ve ruhsal bulgularının -Birleşmiş Milletler İnsan Haklan Yüksek Komiserliği İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı, Aşağılayıcı Muamele veya Cezaların Etkili Biçimde Soruşturulması ve Belgelendirilmesi İçin El Kılavuzu (İstanbul Protokolü) çerçevesinde- ifadelerinde belirttiği işkence hikâyesi ile uyumlu olduğu, bir bütün olarak değerlendirildiğinde bulguların düşmeden ziyade darp ve cebir sonucu meydana gelmiş olduğu sonucuna varıldığı, fiziksel ve ruhsal yaralanmaların basit tıbbi müdahale ile giderilebilir ölçüde olmadığı, başvurucunun sağ omzundaki ezilme ve yırtılmanın kesin oluş tarihinin tıbbi olarak belirlenemeyeceği,

Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Ana Bilim Dalı Başkanlığı (23/11/2011) sağ omuzda morluk, omuz bölgesinde bağ ve koruyucu dokularda yırtılmalar, sıvı birikimi, kemik dokuda ezilme, omuz hareketlerinde kısıtlık, boyun omurlarında düzleşme ve travma sonrası stres bozukluğunun işkence öyküsüyle yüksek düzeyde uyumlu olduğu belirtilmiştir.

Sonuç : Çorum Ağır Ceza Mahkemesi 24/11/2011 tarihli kararıyla sanık savunmaları, müşteki ve tanık beyanları, İstanbul ATK Başkanlığı 2. İhtisas Kurulunun 9/2/2009 tarihli raporu ve İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Adli Tıp Ana Bilim Dalının 1/7/2011 tarihli raporunu değerlendirerek başvurucunun gözaltında kaldığı 27/9/2002 ile 29/9/2002 tarihleri arasında kötü muameleye maruz kaldığı hususunun kabulünün gerektiğini ancak katılana kötü muamelede bulunan kişilerin sanık jandarma S.K. ve N.Ş. olduğuna dair tam bir kanaat oluşmadığı, "Şüpheden sanık yararlanır" evrensel ilkesi gereğince sanıkların üzerlerine atılı suçtan ayrı ayrı beraatlerine, sanık doktorların üzerine atılı görevi kötüye kullanma suçuyla ilgili olarak sanık lehine olan zamanaşımı süresinin 7 yıl 6 ay olduğu, suç tarihînin 29/9/2002 tarihi olduğu gözönüne alındığında- karar tarihi İtibarıyla zamanaşımı süresinin dolduğunu belirterek davanın ortadan kaldırılmasına karar vermiştir.

Yargıtay 8. Ceza Dairesi 12/12/2012 tarihli kararıyla sanık doktorlar yönünden hüküm fıkrasında yer alan "ortadan kaldırılmasına" ibaresinin çıkarılıp yerine "kamu davasının düşürülmesine" denilmek suretiyle hükmün düzeltilerek onanmasına, şüpheli jandarma personeli hakkında verilen beraat kararının ise bozulmasına karar vermiştir.

Yargıtay 8. Ceza Dairesinin kararı sonrasında yeniden yapılan yargılamada Mahkeme, önceki kararında direnmiş ve oyçokluğuyla şüphelilerin ayrı ayrı beraatlerine karar vermiştir.

Verilen kararın temyiz edilmesi sonrasında inceleme yapan Yargıtay Ceza Genel Kurulunca -sanıkların üzerine atılı suça 765 sayılı mülga Kanun'un 243/1. maddesinde 8 yıla kadar ağır hapis cezası öngörüldüğü, 765 sayılı mülga Kanun'un 102/3. maddesi uyarınca bu suçun asli dava zamanaşımının 10 yıl, 104/2. maddesi de göz önünde bulundurulduğunda kesintili dava zamanaşımının 15 yıl olduğu, daha ağır başka bir suçu oluşturma ihtimalinin bulunmadığı suçla ilgili olarak sanıklar hakkında dava zamanaşımını kesen en son hukuki işlemin ağır ceza mahkemesinde sorgularının yapıldığı 4/3/2004 tarihi olduğu ve bu tarihten sonra dava zamanaşımını kesen veya durduran hiçbir sebebin gerçekleşmediği, 765 sayılı mülga Kanun'un 102/3. maddesinde öngörülen 10 yıllık asli dava zamanaşımı süresinin direnme hükmünün verildiği 18/4/2013 tarihinden sonra, ancak dosya henüz Ceza Genel Kuruluna gelmeden önce 4/3/2014 tarihinde dolmuş olduğu tespiti ve gerekçesiyle- davanın düşürülmesine karar verilmiştir. Karara karşı, başvurucu tarafından 22/7/2016 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunulmuştur.

Somut olayda kötü muamele iddialarının fiziki bulguları açısından doktor raporlarının önem arz ettiği açıktır. Gözaltındaki süreçle ilgili olarak başvurucu hakkında düzenlenen sağlık raporlarında darp ve cebir izine rastlanmadığı belirtilmiş ise de anılan raporların muayene yapılmaksızın usule aykırı şekilde düzenlendiği gerekçesiyle raporları hazırlayan doktorlar hakkında görevi kötüye kullanma suçu nedeniyle kamu davası açılmıştır. Bununla birlikte kötü muamele iddiası nedeniyle yürütülen soruşturmada birden çok sağlık raporunun düzenlendiği ve bu raporların birçoğunda başvurucunun iddialarının desteklendiği görülmektedir. Bu durumda -alınan ilk sağlık raporlarının gerçekliğinin açılan kamu davasıyla da kuşkulu olduğu göz önünde bulundurulduğunda- gözaltında tutulması dolayısıyla devletin gözetimi ve sorumluluğu altında bulunan

başvurucunun fiziksel ve ruhsal bir saldırıya maruz kaldığına ilişkin yeterli delilin var olduğu kabul edilmeli, aksini ispat yükümlülüğü devlete bırakılmalıdır.

Yargılama dosyasında başvurucunun kendi inisiyatifiyle temin ettiği sağlık raporları yanında Mahkemenin talebi üzerine düzenlenen raporların da yer aldığı görülmektedir. ATK 9/2/2009 tarihli raporunda; başvurucunun dile getirdiği iddiaların sağ kolundaki hareket kısıtlılığının ve ruhsal bozukluğun gözaltı sürecinde gerçekleşip gerçekleşmediği yönünde kesin bir tespite varılamadığı sonucuna ulaşmış ise de İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Adli Tıp Ana Bilim Dalı tarafından düzenlenen raporda tespit edilen fiziksel ve ruhsal bulguların İstanbul Protokolü çerçevesinde işkence hikâyesi ile uyumlu olduğu açıkça belirtilmiştir. Söz konusu Tıp Fakültesi tarafından düzenlenen raporun mahkeme dosyasındaki diğer raporlarla da desteklendiği anlaşılmaktadır.

ATK'nın başvurucuyu bizzat muayene etmesi sonucu tespit ettiği bulguların yargılama dosyasına yansıyan diğer raporlarla da desteklendiği ve bu kapsamda başvurucuda gözaltına alınmasından sonra sağ omuz rotator cuff rüptürü (omuzdaki eklem bağı yırtığı), sağ kolda ekimoz ve travma sonrası stres bozukluğu şeklinde rahatsızlıklar meydana geldiği sabittir. ATK tarafından tıbbi bir tespit olarak ortaya konmamış ise de dosyaya sunulan diğer sağlık raporlarında (İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi ve Türkiye İnsan Hakları Vakfı İstanbul Temsilciliği tarafından düzenlenen) bu durumun kaba dayak ve vücuda elektrik verilmesine bağlı gelişebileceğinin değerlendirildiği anlaşılmaktadır. Başvurucunun aşamalardaki beyanları, bu beyanlarla uyumlu tanık anlatımları ve çeşitli sağlık raporlarına yansıyan bulgular, başvurucunun gözaltında kötü muameleye maruz kaldığına ilişkin Mahkemenin 24/11/2011 tarihli gerekçeli kararı ve bu karar içeriğini destekler nitelikteki Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 12/12/2012 tarihli bozma ilamı bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurucunun gözaltında tutulduğu süre içinde fiziksel ve ruhsal acı çekmesine sebep olan kötü muameleye maruz kaldığı sonucuna varılmıştır. Buna karşın yürütülen soruşturmanın zamanaşımıyla sonuçlanması ve bu nedenle olayın fail ya da failleri tespit edilmeden kesin hükümle soruşturmanın kapatıldığı dikkate alındığında kamu makamlarının kötü muameleye ilişkin iddialar konusunda açıklama yapma yükümlülüğüne aykırı davrandığı söylenmelidir. Kötü muamele teşkil eden eylemlerin - başvurucunun Savcılık ifadesine, düzenlenen iddianameye ve olayın gelişimine bakıldığında- başvurucudan bilgi alma veya suçunu itiraf ettirme özel amacı

doğrultusunda gerçekleştirildiği ve bu süreçte kamu görevlilerinin kasıtlı hareket ettiği açıktır.

Başvurucuya kasti olarak uygulanan muamelenin amacı, süresi, sağlık raporlarına yansıyan fiziksel ve ruhsal etkisi de dikkate alınıp ve söz konusu fiillerin boyutu ve bu muamelelerin ilgili kişinin itirafta bulunması veya yöneltilen olaylar hakkında bilgi vermesi amacıyla görevlerini yapan devlet görevlileri tarafından bilinçli olarak yapıldığı göz önünde bulundurulduğunda işkence olarak nitelendirilmesi mümkün görülmüş ve başvuru konusu olayda Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasındaki işkence yasağının hem maddi hem de usul yönünden ihlal edildiği sonucuna ulaşılmış, mağduriyeti giderilmeyen başvurucuya yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında manevi tazminat ödenmesine karar verilmiştir.

6. ANAYASA MAHKEMESİ BİREYSEL BAŞVURU

Başvuru Numarası : 2017/31619

Başvuru Nedeni : Gebeliğin sonlandırılması talebi

Alınan raporlar ve sonuçları :

Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Ana Bilim Dalı Başkanlığı(30.05.2017) "... 1-Kadın Doğum Hastalıkları tarafından 30.05.2017 tarihli USG'de 12,5 haftalık gebe olduğu, fetal kalp atımlarının (+) olduğu, annenin 17 yaşında adaksan çocuk olduğu, annenin hayatını tehlikeye atan normal gebelik komplikasyonları gelişebileceği, gebeliğin alınması veya alınmaması halinde bazı tıbbi riskler bulunduğu, 2- Çocuk Psikiyatri Anabilim Dalı'nda yapılan muayenesi sonucu, alınan öyküden cinsel istismar sonucu 12 hafta 6 günlük gebe kaldığının öğrenildiği, gebeliğin istismar sonucu olması, anne yaşının küçük olması ve annenin ruhsal açıdan travmatik süreç yaşamasından dolayı gebeliğin sonlandırılmasının hem anne hem de ceninin (bebek) tıbbi yararına olacağı belirtilmiştir.

Sonuç : Başvurucu R.G.ile anne ve babası, 15/6/2017 tarihinde Başsavcılığa hitaben birlikle yazdıkları dilekçe ile, Adli Tıp Ana Bilim Dalı Başkanlığından alınan Adli Tıp Kurulu rapor doğrultusunda kürtaja izin verilmesi talebinde bulunmuşlardır. Başsavcılık aynı tarihte gebeliğin sonlandırılması talebi hususunda bir karar verilmesi için soruşturma dosyasını Hâkimliğe tekrar göndermiştir.

Hâkimlik 16/6/2017 tarihli kararı ile Silifke Sulh Ceza Hâkimliğine yedi gün içinde itiraz yolu açık olmak üzere "red" kararı vermiştir.

Bu karara karşı başvurucu vekili Silifke Sulh Ceza Hâkimliğine 20/6/2017 tarihinde itirazda bulunmuş ise de yapılan inceleme sonucunda itirazın reddine kesin olarak karar verilmiştir. Bunun üzerine başvurucu 28/7/2017 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

Anayasa Mahkemesince yapılan incelemede; somut olayda başvurucunun gebeliğinin sonlandırılmasına izin verilmediği ve bu duruma ilişkin itirazlarının da incelenmeyerek yargısal makamlar tarafından talebinin sürüncemede bırakıldığının iddia edildiği, bu sebeple somut olay bakımından kanun ile öngörülmüş gebeliğin sonlandırılması imkânına erişememe durumunun söz konusu olduğu belirtilmiştir. Sonuç olarak başvurucunun gebeliğin sonlandırılması talebinin sürüncemede bırakılmasının, nihayetinde de buna izin verilmemesinin kişinin maddî ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkına yönelik bir müdahale niteliğinde olduğu kanaatine varılmıştır.

Ayrıca olaydaki şartlar bütün olarak değerlendirildiğinde -nihai kararın sonucundan bağımsız alarak- mümkün olan en kısa sürede verilmesi gereken kararın, zaman faktörünün kritik öneme sahip olduğu yaklaşık iki aylık sürede bir türlü verilemediği, bu nedenle yargı makamlarının tutumunun başvurucunun gebeliğin sonlandırılması imkânına erişmesini imkânsız kıldığı belirtilmiştir. Bütün bunlar söz konusu adil dengenin başvurucu aleyhine bozulmasına yol açmış, başvurucunun maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkına yapılan müdahalenin orantısız olması sonucunu doğurmuştur.

Belirtilen gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kişinin maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ve bu sebeple başvurucuya tazminat ödenmesine karar verilmiştir.

7. ANAYASA MAHKEMESİ BİREYSEL BAŞVURU

Başvuru Numarası : 2015/13077

Başvuru Nedeni : Cinsiyet değişikliğine izin verilmesi talebi

Alınan raporlar ve sonuçları :

Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Erişkin Cinsiyet Değerlendirme Konseyi (21/2/2012) Kadın Hastalıkları ve Doğum, Plastik ve Rekonstrüktif Cerrahi ile Endokrinoloji ve Üroloji bölümlerinde yapılan muayene sonucu başvurucunun kadın üreme organlarına sahip olduğu,

Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Bölümü (3/2/2014) başvurucunun erkek cinsel kimliğini benimsemiş olduğunun belirlendiği belirtilmiş, tıbbi bulgulara göre başvurucunun erkek bedenine geçmesinin ruh sağlığı açısından uygun olduğu kanaati bildirilmiştir. Ayrıca hâlihazırda başvurucunun kadın üreme yeteneğinin mevcut olduğu, yapılacak cerrahi ve tıbbi tedavi sonucunda hem erkek hem kadın üreme yeteneğinden yoksun kalacağı belirtilmiştir.

Sonuç : Başvurucu 20/3/2014 tarihinde, Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Erişkin Cinsiyet Değerlendirme Konseyi Sağlık Kurulu Raporuna dayanarak Şanlıurfa 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde cinsiyet değişikliği için gereken ameliyata izin verilmesi talebiyle dava açmıştır. Açılan dava, sağlık kurulu raporuna göre başvurucunun üreme yeteneğinin bulunduğu, bu sebeple cinsiyet değişikliğine izin verilmesi şartlarının oluşmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Yerel mahkemenin verdiği bu karar, temyiz incelemesinde muhalefet şerhi düşülerek onanmıştır. Bunun üzerine başvurucu 29/7/2015 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

Somut olayda başvurucu, ergenlik çağlarından itibaren psikolojik olarak kendini erkek cinsiyetine ait hissetmiş ve bu amaçla hormon tedavisi görmüştür. Sosyal çevresinde erkek duruşu sergileyen başvurucu, çevresinde bir erkek ismiyle tanınmaktadır. Evlilik aşamasında olduğunu belirten başvurucu, ameliyat için gereken izni alamadığından kimliğini değiştirememiştir. Başvurunun kadın üreme organlarına sahip olmasına rağmen erkek cinsiyet kimliğini benimsemiş olduğu uzmanlardan oluşan sağlık raporuyla belirlenmiş olup transseksüel yapıda olduğu tespit edilmiş, geri kalan hayatına erkek kimliğiyle devam etmesi gerektiği belirtilmiştir. Başvurucunun yıllardır karşı cinsiyeti benimsediği, bu şekilde yaşamını sürdürdüğü ve bu hususta kararlı olduğu ortadadır. Cinsiyet değiştirme ameliyatlarının geri dönüşünün olmaması ve taşıdığı riskler

gözetilerek sağlığın korunması amacıyla getirildiği öne sürülen düzenlemenin ve buna dayanan uygulamanın başvurucu gibi cinsiyet değiştirme kararlılığı içinde olan kişiler açısından önemi anlaşılamamaktadır.

Diğer taraftan başvurucunun cinsiyet değiştirme ameliyatından sonra her iki cinsiyete ait üreme yeteneğinden yoksun kalacağı sağlık raporunda özellikle vurgulanmıştır. Buna karşılık başvurucunun hâlihazırda üreme yeteneği bulunduğu için başvurucu tarafından açılan dava reddedilmiştir.

4721 sayılı Kanun'un 40, maddesinin birinci fıkrasında öngörülen üreme yeteneğinden sürekli biçimde yoksun olma şartı trans bireyleri cinsiyet değiştirme ameliyatından önce tıbbi müdahale geçirmek zorunda bırakmaktadır. Anayasa Mahkemesi tarafından başvurudan sonra 29/11/2017 tarihinde 4721 sayılı Kanun'un 40. maddesinin birinci fıkrasında geçen "üreme yeteneğinden sürekli biçimde yoksun bulunduğunu..." ibaresi bedensel ve ruhsal olarak ilgili yönünden katlanılması gerekli olmayan bir müdahale niteliği taşımakta olup kişinin maddi ve manevi varlığı ile özel hayatı yönünden getirilen bu sınırlama ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin varlığından söz edilemeyeceğinden dolayı ölçüsüz bir sınırlama niteliği taşıdığı kanaatiyle Anayasa'nın 13., 17. ve 20. maddelerine aykırı görülerek iptal edilmiştir. Bu durumda başvurucunun maddi ve manevi varlığının korunması hakkına yapılan müdahale demokratik bir toplumda gerekli olarak değerlendirilemeyecektir.

Açıklanan gerekçelerle Anayasa Mahkemesi tarafından Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

8. ANAYASA MAHKEMESİ BİREYSEL BAŞVURU

Başvuru Numarası : 2014/5791

Başvuru Nedeni : İşkence ve kötü muamele yasağının ihlali

Alınan raporlar ve sonuçları :

Dört Adli Tıp Kurumu uzmanı tarafından hazırlanan rapor (22/12/2000 ve 19/1/2001 tarihli) Olay yerinin jandarma ekiplerince genel aramaya tabi tutulması nedeniyle olay yerinin olaydan sonraki ilk hâlini kaybettiği, olay yerinde mermi izleri, ana koridorda ve koğuşlarda hasarlar olduğuna değinilerek olay yerinde göz yaşartıcı bombalar bulunduğu belirtilmiştir. Anılan raporda; göz yaşartıcı bombaların fırlatıldıktan sonra karşı

taraftakilerce yakalanıp geri atılmasının mümkün olmadığı, C-l hücresinde kullanılan göz yaşartıcı gaz bombası miktarının ölüm eşiğinin oldukça üzerinde ve koğuşlarda çıkan yangınların kaynağının tespit edilmesinin imkânsız olduğu, ayrıca ana koridorun duvarlarındaki darbelere göre atışların aynı ve tek yönden yani idari bölümden ana koridorun sonunda yer alan 19. hücreye doğru olduğu, aksi yönde atış olduğuna dair ize rastlanmadığı tespit edilmiştir.

Sağmalcılar Hastanesi Acil Polikliniği (19/12/2000) T.Y. nin yapılan muayenesinde sağ gözünde kanama olduğu, kendisinin tedaviyi kabul etmediği, anemi saptanan T.Y. nin yalnızca B. ilacının kullanılması dışında tedavi kabul etmediğinden anemi tedavisinin yapılamadığı, tuzlu/şekerli sıvı aldığı, nöroloji doktoru tarafından muayene edildiği ve muayenede herhangi bir bulgu saptanmadığı, göz doktoru tarafından da muayene edildiği, hastanın çekilen göz grafisinde sağ gözünün içinde yabancı bir cismin tespit edilmesi üzerine İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Göz Hastalıkları Ana Bilim Dalına -retina birimi mevcut olan- aynı gün sevkinin yapıldığı ve ultrason çekilmesi sonrası tedavisine başlandığı, sonrasında Sağmalcılar Hastanesinde tedaviye devam edildiği, 24/12/2000 tarihinde de hastanın tedaviyi kabul etmemesi nedeniyle nöbetçi hekim tarafından taburcu edildiği,

Edirne F Tipi Ceza ve İnfaz Kurumu revirinde yapılan muayene (24/10/2000) şahsın genel durumunun iyi olduğu, sağ gözünde tam görme kaybı ile sağ kulak arkasında 1x2 cm ebadında kabuklaşmış yara olduğu tespit edildiği belirtilmiştir.

T.Y. Edime F Tipi Ceza ve İnfaz Kurumunda da ölüm orucuna devam etmiş, tedaviyi reddetme iradesini sürdürmüştür.

[T.Y.] hakkında düzenlenen adli ve tıbbi belgelerin incelenmesi sonucunda, "şahsın yaralanma sonucu aynı gün hastaneye yatırıldığı, muayenelerinin yapıldığı, ancak tıbbi müdahaleyi kabul etmemesi nedeniyle tedavisinin yapılamadığı, yaralanmanın ağırlığı da dikkate alındığında, halihazır durumunun beklenebilir bir sonuç olduğu, T.Y.nin 2000 yılında maruz kaldığı yaralanma sonucu meydana geldiği bildirilen arızası, 85/9529 karar sayılı Sosyal Sigortalar Sağlık İşlemleri Tüzüğü hükümlerinden yararlanılmak suretiyle ve meslek grup numarası bildirilmemekle grup 1 (bir) kabul olunarak; Gri II (1—-35) A % 39, yaşına göre % 33.0 (yüzdeotuzüçnoktasıfır) oranında meslekte kazanma gücünden kaybetmiş sayılacağı" belirtilmiştir.

Sonuç : T.Y., operasyonu gerçekleştiren güvenlik güçlerinin haksız fiili sonucu sağ gözünün görme yetisini kaybettiği iddiasıyla Bakanlık ve İçişleri Bakanlığına, uğradığı zararın karşılığı olarak 100.000 TL maddi ve 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuş, talebinin reddedilmesi üzerine söz konusu Bakanlıklara karşı İdare Mahkemesinde tam yargı davası açmıştır.

Yapılan yargılamada; davacının sağ gözünü davalı idarelerin cezaevi operasyonu sırasındaki hizmet kusuru nedeniyle kaybettiği belirtilerek ağır hapis cezasının infazı sırasında Bayrampaşa Cezaevi (C) blokta arkadaşlarıyla birlikte açlık grevine ve ölüm orucu eylemlerine katıldığı, düzenlenen hayata dönüş operasyonu sırasında güvenlik görevlilerince atılan gaz bombası sonucu sağ gözünden yaralandığı halde tedaviyi reddetmek suretiyle zamanında gerekli tıbbi müdahale yapılmasına engel olduğu için, uzuv kaybına kendi davranışlarının da sebep olduğunu, tüm bu sebeplerle uzuv kaybı nedeniyle duyduğu ve yaşam süresince duyacağı elem ve üzüntülere davacının olaylardaki tutum ve davranışlarının katkısı ve etkisi de göz önünde bulundurularak takdiren 1.000.000.000 TL manevi tazminata hükmedilmesine karar verilmiştir.

Danıştay Onuncu Dairesinin 16/2/2009 tarihli kararıyla yerel mahkeme kararının tazminat talebinin kabulüne ilişkin kısmının bozulmasına, davanın reddine ilişkin kısmının ise onanmasına hükmedilmiştir. Bozma kararına uyan yerel mahkeme Danıştayın bozma kararında belirttiği gerekçeleri aynen benimseyerek davanın reddine karar vermiştir. İşbu karara karşı başvuruculaların temyiz talebi, Danıştay Onuncu Dairesinin 8/10/2012 tarihli kararıyla reddedilmiş, başvuruculaların karar düzeltme istemi ise yine aynı Dairenin 21/2/2014 tarihli kararıyla reddedilerek karar aynı tarihte kesinleşmiştir. Bunun üzerine başvurucular 22/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

Anayasa mahkemesine göre; somut olayda bu kadar uzun süredir devam eden ceza yargılamasında operasyon sırasındaki olayların gelişimi ve başvuruculaların yakınının yaralanma koşullarının net biçimde ortaya konulmasının zorluğu gözetildiğinde başvuruculardan güç kullanımının haklılığını belirleyebilecek ya da sorumluların hesap vermesini sağlayabilecek etkinlikte yürütülmeyen ceza yargılamasının sonuçlanmasını beklemek makul görülmemiştir.

Her ne kadar C Blok'taki mahkûm/tutuklular tarafından jandarma görevlilerinin müdahalesine karşı ateşli silahlar, LPG tüplerinden imal edilen alev silahları gibi

silahlarla karşılık verilmiş ve tüm teslim olma çağrıları mahkûm/tutukluların bir kısmı tarafından karşılıksız bırakılmış ve eylemler sürdürülmüşse de başvurucunun yakınının bu şekilde diğer isyancı mahkûmlarla birlikte silah kullanmak suretiyle isyana aktif katılım sağladığı ceza yargılaması sonucu sabit kılınmamıştır. Bütün bunlar göz önünde bulundurulduğunda devletin gözetimi altında bulunduğu bir sırada ceza infaz kurumundayken kamu görevlilerinin kullandığı güç neticesinde yaralandığı sabit olan T.Y.nin ne şartlarda yaralandığını açıklama ve dolayısıyla yakınlarına karşı mutlak zorunlu bir hâlde güç kullanıldığını ispatlama yükümlülüğünü ikna edici biçimde yerine getiremediği, dolayısıyla T.Y.ye karşı kamu görevlilerinin kullandığı gücün mutlak zorunlu olmadığı değerlendirilmiştir.

Öte yandan başvurucunun açtığı tam yargı davası da Ceza İnfaz Kurumu idaresine karşı yapılan eyleme aktif olarak katılması ve yaralanması üzerine tedaviyi de kabul etmemesi gerekçeleriyle reddedilmiştir. Olaya ilişkin ceza yargılaması devam etmekteyken ve başvuruculların yakınının eyleme aktif katıldığına ilişkin ceza mahkemeleri tarafından var olan bir tespit bulunmamaktayken idari yargı mercilerinin tam yargı davası neticesinde, aradan uzun zaman geçtikten sonra ve ikna edici gerekçeler belirtilmeden, başvuruculların yakınının eyleme aktif katılımı olduğu yönündeki kabulünün ikna edici bir dayanağının olmadığı belirtilmiştir. Bütün bu gerekçelerle başvurucunun yaşam hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

9. ANAYASA MAHKEMESİ BİREYSEL BAŞVURU

Başvuru Numarası : 2015/4206

Başvuru Nedeni : İnsan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlali

Alınan raporlar ve sonuçları :

İstanbul Adli Tıp Şube Müdürlüğü; başvurucunun sol tibia (kaval kemiği) ön yüzde 2x2 cm'lik, üzeri kurumaya başlamış, etrafı hiperemik abrazyon, kafa arkada boyuna yakın bölgede 2x3 cm hiperemi olduğu, mevcut yaraların basit tıbbi müdahaleyle (BTM) giderilebileceği belirtilmiştir.

Sonuç : Başvurucu bu olayla ilgili olarak 14/11/2014 tarihinde İçişleri Bakanlığı aleyhine İstanbul 2. İdare Mahkemesinde tam yargı davası açmıştır. Yerel mahkeme 31/3/2016 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Başvurucu bu karara itiraz etmiş, itirazı İstanbul Bölge İdare Mahkemesi Dokuzuncu İdare Dava Dairesi

tarafından 17/11/2016 tarihinde reddedilmiştir. Başvurucunun karar düzeltme talebinin de 28/4/2017 tarihinde reddedilmesi üzerine başvurucu 29/6/2017 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

Anayasa Mahkemesince yapılan incelemede; başvurucunun yaralandığını gösteren adli muayene raporları ve fotoğrafların iddiaların soruşturma yapılmasını gerektirecek nitelikte tartışılabilir olduğu belirtilmiştir. Bu nedenle yargısal makamlara düşen görev, başvurucunun maruz kaldığı fiillerin ne şekilde ve -polis memuru olsun ya da olmasın- kim tarafından meydana getirildiği, kolluğun müdahalesi sırasında oluşmuş ise bunun gerekli ve orantılı olup olmadığını makul bir şekilde ortaya koymaktır.

Adli muayene raporundaki yaralanma bulguları, faili belirlenemese bile -kovuşturmaya yer olmadığı kararında kendi kendini yaraladığı ya da diğer gazetecilerin darbettiği yönünde bir kabulün mevcut olmayışı da dikkate alınarak- başvurucunun mağduru olduğu bir suçun işlendiğini ve biber gazına maruz kaldığını göstermektedir. Adli muayenedeki bulguları teyit eden başvurucunun anlatımları ile biber gazının temizlenmeye çalışıldığını gösteren basına yansıyan fotoğraflar başvurucudaki yaranın polisin müdahalesi neticesinde oluştuğunu göstermektedir.

Dosyada mevcut kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda, kullanılan gücün gerekli olduğu konusunda bir değerlendirme yapılmamıştır. Başvurucu hakkında görevi yaptırmamak için direnme suçundan açılmış bir soruşturmanın bulunmaması da güç kullanımının gerekli olmadığını ortaya koymaktadır.

Bütün bu nedenlerle; somut olayda Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutunun ve usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmiştir.

Ayrıca başvurucuya yapılan müdahalenin Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında sayılan meşru sebeplerden hiçbirine uymadığı, bu nedenle de haklı olmadığı tespit edilmiştir. İdare ve yargı makamları, gazetecilerin görevlerini yapmalarının engellenmesi şeklindeki başvuruya konu müdahalenin yasal olduğuna ya da meşru bir amaç taşıdığına dair güvenilir hiçbir kanıt sunmamıştır. Ayrıca mevcut başvuruda böyle bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olarak kabul edilemeyeceği de aşikardır.

Açıklanan nedenlerle, somut olayda Anayasa Mahkemesi, başvurucunun Anayasa'nın 26. maddesinde yer alan ifade özgürlüğünün ve 28. maddesinde korunan basın özgürlüğünün ihlal edildiğine ve başvurucuya manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir.

10. ANAYASA MAHKEMESİ BİREYSEL BAŞVURU

Başvuru Numarası : 2013/9673

Başvuru Nedeni : Sığınma talebi

Alınan raporlar ve sonuçları :

İstanbul Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı (20/6/2014) başvurucunun İnsan eliyle oluşturulmuş tramvaya maruz kaldığı ve Dünya Sağlık Örgütü Uluslararası Hastalık Sınıflandırması, ICD 10 kapsamında Y07.3 kodu ile belirtilen işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele kapsamı içinde değerlendirilmesi gerektiği " tespiti yapılmıştır.

Sonuç : Başvurucu 2010 yılında Tunus'ta başlayan ve kamuoyunca "Arap Baharı" olarak isimlendirilen gelişmeler sırasında ülkesi Cezayir'de kurulan siyasi nitelikteki "Reshad Hareketi" (Rachad Movement) isimli oluşuma katıldığını, yapılan bir barışçıl protesto eylemine liderlik ettiği gerekçesi ile polis tarafından gözaltına alındığını ve gözaltı sırasında gördüğü işkence sonrasında ayağının kırıldığını beyan etmiştir. Sözü edilen gösterilerin sona ermesinin ardından sık sık hakkında ceza soruşturmaları açılan başvurucu siyasi nedenlerle tekrar hapsedileceği endişesiyle ülkesini terk ederek Suriye'ye gittiğini, o dönem bu ülkede yaşanan iç kargaşa sebebiyle pasaport ve resmi belgelerini alamadan Hatay ili, Cilvegözü sınır kapısından pasaportsuz olarak Türkiye'ye giriş yaptığını belirterek sığınma talebinde bulunmuştur.

İçişleri Bakanlığı tarafından gerekli değerlendirme yapılmış ve başvurucunun sığınma talebi reddedilmiştir. Başvurucu, sığınma talebinin reddine ilişkin karara usul ve esasa ilişkin nedenlerle, ayrıca itiraz süresinin çok kısa olduğunu ve avukatı ile görüşerek ek bir itiraz dilekçesi vermek istediğini belirterek itiraz etmiştir. Ardından başvurucunun avukatı, 17/12/2013 tarihinde BMMYK'ya iltica başvurusunda bulunmuştur.

Başvurucu, Yalova Emniyet Müdürlüğü Yabancılar Şube Müdürlüğünde sınır dışı edilmek üzere bekletildiği esnada Anayasa Mahkemesine tedbir talepli olarak yaptığı başvuru sonucunda, yeniden bir karar verilinceye kadar başvurucunun Cezayir'e sınır dışı edilmesine ilişkin idari işlemin uygulanmamasına 30/12/2013 tarihinde oyçokluğu ile karar vermiştir.

Sığınmacı statüsü verilmesi için BMMYK'ya başvurarak yapmış olduğu başvurunun sonucu beklenmeksizin, başvurucu pasaportu bulunmadığı gerekçesi ile sınır dışı edilmesine ilişkin karar nedeniyle iade edileceği ülkesinde, daha önce "Reshad Hareketi

(Rachad Movement)" isimli oluşum bünyesinde protesto eyleminde liderlik ettiği gerekçesi ile polis tarafından gözaltına alındığını, işkence ve kötü muameleye tabi tutulduğunu, hapis yattığını, halihazırda muhalif siyasi hareket kurucularından olması nedeniyle ülkesi Cezayir'de takibat altında olduğunu, arandığını ve gıyabında ceza yargılamasının sürdüğünü, sınır dışı edilmesi durumunda hakkında idam cezası verilmesinin olası olduğunu, yaşam hakkının ihlal edilme ve işkence ve kötü muameleye tabi tutulma riski bulunduğunu, Türk Hükümeti tarafından Cezayir'e zorla gönderilmesi halinde bu durumun Türkiye'nin de taraf olduğu Cenevre Sözleşmesi'nin 33. maddesinde tanımlanan "zulüm tehlikesi altında olduğu yere geri göndermeme (non-refoulment)" ilkesinin ve Birleşmiş Milletler İşkenceye Karşı Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlali sonucunu doğuracağını, ayrıca sınır dışı etme işlemine karşı iç hukukta etkili bir yolun bulunmadığını, eşinin ve çocuklarının Yalova'da yaşıyor olmaları nedeniyle aile bütünlüğünün sona ereceğini ileri sürerek Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin (Sözleşme) 13. ve Anayasa'nın 17., 40. ve 41. Maddelerinin ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

Ayrıca hakkında herhangi bir yargısal makamın gözaltı emri veya tutuklama kararı olmaksızın 3/11/2013 tarihinde pasaportu olmadığı için gözaltına alınarak Yalova Emniyet Müdürlüğü Yabancılar Şube Müdürlüğünde idari gözetim altına alındığını ve 7/1/2014 tarihine kadar burada kaldığını, bu sırada kamu görevlilerinden hiçbir şekilde kötü muamele veya fiziksel şiddet görmemesine karşılık havasız, gürültülü, doğrudan gün ışığı almayan, sigara içilen bir mekanda tutulduğunu, sağlıklı tedavi hizmetinin sunulamadığını, açık havaya çıkartılmadığını, egzersiz imkanı tanınmadığını, kötü fiziksel koşullara maruz kaldığını, sırf yabancı olması nedeniyle ve pasaportu olmadığı gerekçesi ile götürüldüğü Yalova Emniyet Müdürlüğü Yabancılar Şube Müdürlüğü Nezarethanesinde geçirdiği 68 gün boyunca özgürlüğünün kısıtlandığını, Türk hukukunda yabancı kişilerin idari gerekçelerle özgürlüğünün kısıtlanması halinde bunun yargısal makamlarca gözaltı veya tutuklama sayılmaması nedeniyle bir tazminat talep edilmesinin de mümkün olmadığını, "idari gözetim" altında tutulmasına ilişkin yasal bir denetimin söz konusu olmadığını, gözaltında tutulmasının nedenleri hakkında derhal veya daha sonra bilgi verilmediğini ve belirsiz bir durumda tutulduğunu, gözaltına alınmasının ardından bu karara karşı itiraz edilebilecek bir merciin bulunmadığını belirterek

Sözleşme'nin 3., 5., 13., Anayasa'nın 17., 19., 20., maddelerinin ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

Anayasa Mahkemesince yapılan incelemede; somut olayda hakkında pasaportu olmadığı için sınır dışı edilme kararı alınan başvurucunun idari gözetim altına alınmasına ilişkin açık bir kanuni düzenlemenin olmadığı dikkate alınarak idari gözetimin "kanuni" olmadığı belirtilmiştir. Bu sebeple başvurucunun "idari gözetim şartları, süresi, sürenin uzatılması, ilgiliye tebliği, idari gözetim kararına karşı başvuru yolları, idari gözetim altına alınan kişinin avukata erişimi, tercüman yardımından yararlanmasına ilişkin açık bir kanuni düzenleme bulunmadığı" yönündeki şikayeti yönünden Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci ve sekizinci fıkralarının ihlal edildiğine ve başvurucuya manevi tazminat ödenmesine karar verilmiştir.

11. ANAYASA MAHKEMESİ BİREYSEL BAŞVURU

Başvuru Numarası : 2016/78497

Başvuru Nedeni : İnsan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlali

Alınan raporlar ve sonuçları :

Haydarpaşa Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi (6/11/2015) sağ el 1. parmak dorsalinde (sırt) 3x1 cm'lİk ve 2x1 cm'lik iki kızarıklık, sol el sırtında 2x1 cm'lik 1 kızarıklık, her iki kolda hassasiyet saptandığı,

İstanbul Adlî Tıp Şube Müdürlüğü(15/12/2015) yaralanmanın kişinin yaşamını tehlikeye sokan bir durum oluşturmadığı, basit tıbbî müdahaleyle giderilecek ölçüde hafif olduğu, kemik kırığı tarif edilmediği belirtilmiştir.

Sonuç : Kolluk kuvvetlerinin zor kullanma yetkisini aşmadıkları gerekçesiyle polis memuru şüpheliler hakkında atılı suçun yasal unsurları oluşmadığından C.M.K'nın 172. Maddesince kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir. Verilen takipsizlik kararına başvurucu itiraz etmiş ise de İstanbul 7. Sulh Ceza Hâkimliğinin 7/11/2016 tarihli kararıyla itirazı reddedilmiştir. Bunun üzerine başvurucu 16/12/2016 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

Anayasa Mahkemesince yapılan incelemede; somut olayın gerçekleşme koşulları dikkate alındığında basın mensubu olan başvurucunun meslektaşlarının da tanıklık edebileceği şekilde kolluk görevlileri tarafından kelepçelenerek gözaltına alınmasının belli bir ağırlık

derecesinde olduğu ve olayda Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının gerektirdiği asgari ağırlık eşiğinin aşıldığı sonucuna varılmıştır.

Başvurucunun maruz kaldığı eylem değerlendirildiğinde müdahalenin küçük düşürücü veya aşağılayıcı bir etki doğurabilmesi, bu nedenle insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele kapsamında nitelendirilmesi mümkün görülmüş ve devletin Anayasamın 17. maddesi kapsamında negatif yükümlülüğüne aykırı davrandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Ek olarak; somut olayın meydana geliş koşulları kapsamında, ortada kamu görevlileri tarafından gerçekleştirilen bir kuvvet kullanımı ve bunun karşısında başvurucuda meydana gelen bir yaralanma bulunmaktadır. Her ne kadar kolluk görevlileri hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmiş ise de sürekli olarak basın mensubu olduğunu dile getiren başvurucuya karşı şüpheli polislerin zor kullanmalarını gerektirecek somut bir neden takipsizlik kararına yansımamıştır. Bütün bunların sonucu olarak başvurucuya karşı insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele oluşturan eylemlere yönelik, sorumluların belirlenmesi ve gerekiyorsa cezalandırılması yönünde etkili bir ceza soruşturması yürütülmediği açıktır.

Açıklanan gerekçelerle Anayasamın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının maddi -negatif yükümlülük- boyutunun ve usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmiştir.

Ek olarak; gazetecilik görevini ifa eden başvurucunun olayları haberleştirmek dışında bir maksatla gösterinin yapıldığı yerde bulunduğu, polisin o sırada devam etmekte olan gösteriye ilişkin görevlerini yapmasını engellediği, bir gösterici gibi davranarak polise karşı şiddet kullandığı ya da polis için, herhangi bir tehdit oluşturduğu ileri sürülmemiştir. Soruşturma dosyasında ve neticesinde verilen takipsizlik kararında başvurucunun haber yapmasının engellenmesinin ve başvurucuya yapılan fiziksel müdahalenin kesinlikle gerekli olduğuna dair herhangi, bir tespit, ya da açıklama yer almadığı gibi tam aksine kamera görüntüleri dikkatle incelendiğinde başvurucunun keyfî olarak gözaltına alındığı ve kelepçelendiği açıktır.

Anayasa Mahkemesi başvurucuya yapılan müdahalenin Anayasa'nın 26. maddesinin, ikinci fıkrasında sayılan meşru sebeplerden hiçbirine uymadığını, bu nedenle de haklı olmadığını tespit etmiştir. Ayrıca başvuruya konu müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olarak kabul edilmesi mümkün değildir.

Bütün bu gerekçelerle, somut olayda Anayasa Mahkemesi başvurucunun Anayasa'nın 26. maddesinde yer alan ifade özgürlüğünün ve 28. maddesinde korunan basın özgürlüğünün ihlal edildiği sonucuna varmış ve başvurucuya manevi tazminat ödenmesine hükmetmiştir.

12. ANAYASA MAHKEMESİ BİREYSEL BAŞVURU

Başvuru Numarası : 2017/37237

Başvuru Nedeni : Kötü muamele yasağının ihlali

Alınan raporlar ve sonuçları :

Okmeydanı Eğitim ve Araştırma Hastanesi Göz Servisi (12/6/2013) başvurucunun genel anesteziyle ameliyat edildiği, sağ gözün ekarte edilerek onarımının yapıldığı,

İstanbul Adli Tıp Şube Müdürlüğü (21/10/2015) başvurucunun, Şişli Etfal E.A. Hastanesinin 12.06.2013 tarih 242845 sayılı raporunda; polis müdahalesinde başına biber gazı kapsülü gelmesi ifadesiyle geldiği, her iki gözde periorbital ekimoz olduğu, kranial BT de intrakranial hadise düşünülmediği, orbita BT de glob perforasyonu düşünüldüğü, göz bakısında, sağ skleral perforasyon olup sağda ışık hissinin negatif olduğu, sağ orbita tabanında küçük fraktür hattı saptandığı, Okmeydanı E.A. Hastanesinin 12.06.2013 geliş, 13.06.2013 çıkış tarihli epikriz raporunda, genel anestezi altında ameliyat edildiği, sağ göz ekarte edilerek onarımının yapıldığı, arızasının kişinin yaşamını tehlikeye sokmadığı, basit bir tıbbi müdahaleyle giderilebilecek ölçüde hafif nitelikte olmadığı, kırığın yaşam fonksiyonlarına etkisinin orta(2) derece olduğu, duyularından birinin fonksiyonun sürekli kaybı niteliğinde olduğu" belirtilmiştir.

Sonuç : Şüpheliler hakkında yapılan inceleme sonucunda isnat edilen "zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması, görevi kötüye kullanma suçundan, 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanmasına Dair Kanunun 4. maddesinin son fıkrası uyarınca soruşturma yapılmasına yer olmamasına..." karar verilmiştir. Bunun üzerine başvurucu 9/11/2017 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

Ayrıca başvurucu 29/11/2018 tarihli dilekçesiyle açtığı tam yargı davası için Adli Tıp Kurumu tarafından 31/10/2018 tarihinde hazırlanan ve başvurucunun sağ gözünde tam görme kaybının olduğunun tespit edildiği raporu soruşturma dosyasına ibraz etmiştir. İşbu dava İstanbul 9. İdare Mahkemesi tarafından süre aşımı nedeniyle reddedilmiştir.

Anayasa Mahkemesi tarafından yapılan incelemeye göre: somut olayda kolluk görevlilerinin güç kullanması neticesinde yaralandığını iddia eden başvurucunun şikâyetiyle ilgili olarak Başsavcılıkça verilen kararda isnat edilen suçun resen soruşturulması gereken suçlar kapsamında olup olmadığı tartışılmamıştır.

Bu halde, incelenen soruşturmada gerekmediği hâlde izin prosedürünün işletildiği ve sonuçta olayla ilgili kimliği belirlenmiş şüpheli polisler hakkında soruşturma yapılmadığı tespit edilmiştir. Bu durum başlı başına kötü muamele yasağının etkili soruşturma yükümlülüğünü ihlal etmektedir.

Diğer taraftan 2013 yılında meydana gelen olay hâli hazırda aydınlatılmamış, olayın üzerinden yaklaşık sekiz yıl geçmesine rağmen soruşturma tamamlanamamıştır. Dolayısıyla Başsavcılıkça resen ve derhâl hareket etme yükümlülüğüne aykırı hareket edilerek maddi gerçeğin araştırılması bakımından gereken özenin gösterilmediği, kaybolması muhtemel delillerin zaman kaybedilmeksizin toplanmadığı ve sorumluların tespit edilmediği, ayrıca makul süratle soruşturmanın tamamlanmadığı dikkate alındığında kötü muamele (eziyet) yasağı kapsamında etkili soruşturma yükümlülüğünün ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan eziyet yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmiştir.

Başvuru konusu olayın Gezi Parkı eylemlerinin bir parçası olmasından ötürü olaylara geniş çapta bir katılımın olduğu ve bu nedenle belli oranda kargaşa ortamının doğabileceği kabul edilmektedir. Kargaşa ortamlarında kolluk görevlileri kontrollü hareket etmek ve müdahaleyi gerektiren duruma yol açan kişiler dışındakilerin müdahaleden mümkün olduğunca etkilenmemesi için gerekli tedbirleri almak durumundadır. Başvuru konusu olayda kolluğun yakalamaya veya etkisiz hâle getirmeye çalışırken başvurucuyu yaraladığı yönünde bir bulguya rastlanmamıştır. Dolayısıyla kargaşa ortamına yol açtığı ileri sürülmeyen başvurucunun başından (gözünden) yaralanması olayında kolluğun gerekli tedbirleri almadığı ve kontrolsüz bir şekilde gaz fişeği atmak suretiyle başvurucunun yaralanmasına sebep olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Somut olayın gerçekleşme koşulları ve özellikleri, başvurucunun yaralanmasının niteliği ile başvurucu üzerindeki muhtemel fiziksel ve ruhsal etkileri birlikte dikkate alındığında kolluk görevlileri tarafından gerçekleştirilen muamelenin belli bir ağırlık derecesine

ulaştığı ve olayda Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının gerektirdiği asgari ağırlık eşiğinin aşıldığı sonucuna varılmıştır.

Bir bütün olarak değerlendirildiğinde özellikle başvurucuda yarattığı etki nazara alındığında yaralama eyleminin eziyet olarak nitelendirilmesi mümkündür. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan eziyet yasağının maddi boyutunun ihlal edildiğine karar verilmiştir.

13. ANAYASA MAHKEMESİ BİREYSEL BAŞVURU

Başvuru Numarası : 2015/9496

Başvuru Nedeni : Kötü muamele yasağının ihlali

Alınan raporlar ve sonuçları :

Haydarpaşa Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi(12/3/2014) Vücudunun çeşitli bölgelerine plastik mermi isabet ettiğini ifade eden hastanın sağ kruris posteriorda [bacak arka kısım] 3x3 cm ortası soluk, etrafı kırmızı ekimoz, interscapular [kürek kemiği arası] bölgede 3x3 cm kırmızı ekimoz, sağ temporal [şakak kemiği] ve sol temporal bölgelerde 2x2 cm kırmızı ekimoz görüldüğü,

İstanbul Adli Tıp Şube Müdürlüğü(3/3/2016) zikredilen yaraların basit tıbbi müdahaleyle giderilebilecek ölçüde hafif olduğu belirtilmiştir.

Sonuç : Savcılığın talimatı üzerine yapılan disiplin soruşturması 5/7/2015 tarihinde işlemden kaldırılmıştır. Ayrıca Başbakan, İçişleri Bakanı, Emniyet Genel Müdürü, İstanbul Valisi ve İstanbul Emniyet Müdürü hakkında ayrılarak Savcılığın 2014/76070 soruşturma numarasına kaydedilen dosyada 14/11/2014 tarihinde işlemden kaldırma ve kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmiştir. Başvurucu bu karara itiraz etmiş ise de İstanbul 3. Sulh Ceza Hâkimliğince 13/4/2015 tarihinde itirazı reddedilmiştir. Bunun üzerine başvurucu 29/5/2015 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

Anayasa Mahkemesince yapılan incelemeye göre; başvurucunun adli muayene raporunda belirtildiği üzere basit tıbbi müdahaleyle giderilecek şekilde yaralandığı konusunda bir belirsizlik yoktur. Kötü muamele vakalarında fiziki bulgular bakımından doktor raporlarının anahtar role sahip olduğunun altı çizilmelidir. Başvurucunun iddialarının karine hâline dönüşmesine yol açacak nitelikte olan adli muayene raporundaki bulgular,

bunların savunulabilir düzeyde olduğunu göstermektedir. Nitekim bu sebeple Savcılık tarafından soruşturma başlatılmıştır.

Yerel mahkemenin verdiği kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda, başvurucunun içinde bulunduğu grubun da şiddet hareketlerine karıştığı varsayımından hareketle yola çıkıldığı anlaşılmaktadır. Üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırılan görüntü kayıtlarına dayanılarak varılan bu sonuç, olayın gerçekleştiği zaman diliminin bütününü kapsayan bir mekânda vuku bulduğu şeklinde bir varsayıma dayalıdır. Bu varsayıma dayanılarak varılan sonucun sağlam temellere dayandığı söylenemez.

İnceleme neticesinde soruşturma mercii tarafından olayın sebebini aydınlatmak için atılması gerekli adımların eksik bırakıldığı ve soruşturmanın özenle yürütülmediği sonucuna varılmış, bu da kötü muamele iddiasının gerçekleşme koşullarının tespit edilememesine sebep olmuştur.

Bütün bu gerekçelerle somut olayda Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine ve başvurucuya manevi tazminat ödenmesine karar verilmiştir.

14. ANAYASA MAHKEMESİ BİREYSEL BAŞVURU

Başvuru Numarası : 2018/6183

Başvuru Nedeni : Yaşam hakkının ihlali

Alınan raporlar ve sonuçları :

Adli Tıp Kurumu Başkanlığı Morg İhtisas Dairesi (10/9/2007) raporda ölenin kanında alkol (etanol ve metanol) bulunmadığı, kanında ve idrarında uyutucu, uyuşturucu madde izine rastlanmadığı, ölenin bir adet mermi çekirdeğinin vücuduna isabet etmesi sonucu meydana gelen öldürücü nitelikteki yaralanma nedeniyle hayatını kaybettiği,

Adli Tıp Kurumu Başkanlığı Biyoloji İhtisas Dairesi(15/11/2019) yapılan incelemede ölenin DNA profilinin çıkarıldığı, Güney Afrika Yüksek Mahkemesi Gauteng Yerel Dairesinin dosyaya sunulan 16/8/2019 tarihli tasdik şerhini içeren DNA profil tablosunun birlikte değerlendirilmesinin ardından ölen kişinin ve başvurucunun profilleri ile anne olduğu iddia edilen L.L. Ogu'nun profilinin karşılaştırılmaları sonucunda L.L. Ogu'nun %99,99 ihtimalle hem ölenin hem de başvurucunun biyolojik annesi olabileceği kanaatine varıldığı, bu belirlemeden hareketle ölen kişinin ve başvurucunun "anne bir kardeş olabileceğinin" tespit edildiği belirtilmiştir.

Sonuç : Olayla ilgili olarak başvurucu 27/2/2018 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

Somut olayda, gözaltına alınan kişi polis karakolunda öldürülmüştür. Olayda yetkili merciler tarafından öldürmenin Anayasa'nın 17. maddesinde belirtilen meşru amaçlarla gerçekleştirildiği tespit edilememiş, bilakis kaçma girişimini engelleme ya da meşru savunma ve bu savunmada sınırın aşılması gibi durumların söz konusu olmadığı görülmüştür. Yetkili mercilerce tartışılan ve bu konuda bir görevsizlik kararına konu olan husus, kolluk görevlisinin ceza sorumluluğunun derecesidir. Olay, 5237 sayılı Kanun'da bilinçli ya da bilinçsiz olmak üzere taksir, olası veya doğrudan olmak üzere kasıt şeklinde tanımlanan sorumluluk derecelerinin tamamının gündeme geldiği bir olaydır. Anayasa Mahkemesi açısından devletin bir görevlisinin başvurucunun yakınının ölümüne sebebiyet vermesi inceleme bakımından önem arz etmektedir. Anayasa Mahkemesinin görevi de -özellikle sorumluluk derecesinin bu aşamada kovuşturma merciince tartışılmakta olduğu da gözetilerek- sorumluluk derecesini tayin etmek olmayıp devletin Anayasa'dan ve Sözleşme' den doğan sorumluluğunu belirlemek olduğundan yaşam hakkının öldürmemeye ilişkin negatif yükümlülük boyutu bakımından karar verilmesinin önünde herhangi bir engel bulunmamaktadır.

Sonuç olarak kamu gücünün kontrolü altında tutulan bir kişinin devletin bir görevlisi tarafından öldürüldüğü olayda devletin yaşam hakkı kapsamındaki öldürmemeye ilişkin negatif yükümlülüğünün ihlal edildiği kanaatine varılmıştır.

Açıklanan gerekçelerle somut olayda yaşam hakkının maddi ve usul boyutlarının ihlal edildiğine, başvurucuya manevi tazminat ödenmesine karar verilmiştir.

15. ANAYASA MAHKEMESİ BİREYSEL BAŞVURU

Başvuru Numarası : 2014/19077

Başvuru Nedeni : Yaşam hakkının ihlali

Alınan raporlar ve sonuçları :

Diyarbakır Devlet Hastanesi; Göğüs bölgesinde sağ göğüs pastei... [okunamadı]inde tek taraflı ya da dudağı düzensiz etrafında vurma halkası ? olan atipik giriş deliği. İlk muayenede çıkış deliği tespit edilemedi. Kesin sonucun sevk edildiği ileri merkezde verileceği,

Üniversite Hastanesi; olayın iki saatlik "ateşli silah vakası" olarak nitelendirildiği ve başvurucunun sağ toraksının (göğüs) 7-8 kot hizasında 2x1 cm'lik "ateşli silah yarası" görüldüğü belirtilmiştir. Söz konusu raporda; başvurucunun torakolomber vertebra, sağ pedinkül ve sağ laminasında parçalı deplase fraktürlerin (kırıkların) mevcut olduğu, sağ akciğer alt lobda (bölümde) ateşli silah yaralanmasına bağlı giriş ve çıkış deliklerinin olduğu, diafragma arka yüzünde 2x1 cm'lik ateşli silah yaralanması deliği görüldüğü, toraks içinde ateşli silah çekirdeğine rastlanmadığı ve çekilen grafide ateşli silah çekirdeği batında görülünce başvurucunun genel cerrahi ekibine devredildiği, batın sağ üst kadranın iç tarafında ateşli silah yaralanması deliği görüldüğü, bu deliğin sütüre edildiği (dikildiği) ve mermi çekirdeğinin dalakta görülüp çıkarıldığı, başvurucunun yaralanmasının ateşli silah yaralanması olduğu, bu durumun pek çok organ ve kemikte ağır harabiyete sebebiyet verdiği,

Diyarbakır Adli Tıp Kurumu(20/4/2012) başvurucunun hayati tehlike geçirecek şekilde yaralandığı ve vücudunda ağır derecede kemik kırıklarının saptandığı belirtilmiştir.

Sonuç : Yapılan yargılama neticesinde Asliye Ceza Mahkemesi tarafından sanık polis memurunun 1 yıl 8 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Mahkeme sanığın eylemini kasıt veya olası kasıtla değil taksirle gerçekleştirdiği kanaatine vardığını belirterek hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar vermiştir. Mahkeme bu kararda sanığın herhangi bir tedbire tabi tutulmasına karar vermediği gibi beş yıllık denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlememesi hâlinde davanın düşmesine karar verileceğini de belirtmiştir.

Başvurucu bu karara itiraz etmiş ise de Diyarbakır 5. Ağır Ceza Mahkemesince itirazı reddedilmiştir. Bunun üzerine başvurucu 4/12/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

Başvurucu hakkında toplam on altı adli rapor düzenlenmiştir. Bu raporların alınması aşamalarının hiçbirinde olayda kullanılan 9 mm çapında bir merminin kabul edildiği gibi bir yerden (duvar gibi) sekerek deforme olmuş şekilde vücuda isabeti hâlinde bu derece ağır hasar verip veremeyeceği de sorulmamıştır. Oysa deforme bir mermi çekirdeğinin sırt bölgesinin akciğer bölümünden girerek aşağıya ve diğer organlara doğru omurga kemiği ile diğer kemiklerde ağır derecede kırık meydana getirecek ve organlarda ağır hasar oluşturacak şiddette ilerleyebilmesinin mümkün olup olmadığının belirlenmesi, olayın aydınlatılması bakımından elzemdir. Sonuç olarak yetkili makamların maddi

gerçeği açığa çıkarabilmek, başka bir ifade ile olayı aydınlatabilmek için kendilerinden makul olarak beklenebilecek tedbirleri ya hiç almadıkları ya da bu konuda gecikme gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Başvuruya konu soruşturma, yaklaşık 4 yıl 2 ayda tamamlanabilmiştir. Soruşturmada delillerin zamanında toplanmasındaki özensizlik, olayın tüm yönleriyle aydınlatılamamasına sebep olduğu gibi bu konuda herhangi bir engel veya güçlük bulunmadığı hâlde soruşturmanın gereksiz uzamasına neden olmuştur. Bu durum da kolluk görevlisinin karıştığı olayda bu tür hukuka aykırı eylemlere müsamaha gösterildiği veya kayıtsız kalındığı izlenimi yaratmıştır.

Tüm bu gerekçelerle yaşam hakkının etkili soruşturma yürütme yükümlülüğüne ilişkin usul boyutunun ihlaline ve başvurucuya manevi tazminat ödenmesine karar verilmiştir.

16. ANAYASA MAHKEMESİ BİREYSEL BAŞVURU

Başvuru Numarası : 2013/4686

Başvuru Nedeni : İşkence yasağının ihlali

Alınan raporlar ve sonuçları :

Adli rapor formları ve adli tıp şube müdürlüğü raporları

Sonuç : Yargılama sonucunda İstanbul 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 21/12/2005 tarihli ve E.2004/367, K.2005/517 sayılı kararı ile sanıkların delil yetersizliği nedeniyle beraatlarına karar verilmiştir. Temyiz incelemesi sonucunda Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 9/5/2007 tarihli kararı ile yerel mahkeme kararı onanmıştır.

Başvurucu, yerel mahkeme kararı üzerine 7/10/2011 tarihinde ilgili idareye başvuruda bulunarak maruz kaldığı işkence nedeniyle uğradığı zararların tazminini talep etmiş, talebine olumsuz cevap verilmesi üzerine maruz kaldığı işkence fiili nedeniyle İstanbul 18. Asliye Hukuk Mahkemesinde idare aleyhine manevi tazminat davası açmıştır. İstanbul 3. İdare Mahkemesi Hâkimliğinin 10/8/2012 tarihli ve E.2012/1327, K.2012/1520 sayılı kararı ile başvurucunun davasının, "2577 sayılı Kanun'un 14/3-e ve 15/l-b maddeleri uyarınca süre aşımı nedeniyle'"' reddine karar verilmiştir. Başvurucu, İdare Mahkemesi Hâkimliği kararına karşı Bölge İdare Mahkemesine itiraz yoluna başvurarak kararın bozulmasını talep etmiş ise de İstanbul Bölge İdare Mahkemesinin 27/12/2012 tarihli ve E.2012/30535, K.2012/22706 sayılı kararı ile itirazı reddedilmiştir. Bunun üzerine başvurucu karar düzeltme talebinde bulunmuş, bu talebi de 19/4/2013

tarihli ve E.2013/5019, K.2013/6254 sayılı karar ile reddedilmiştir. Başvurucu nihai olarak 10/6/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

Anayasa Mahkemesince yapılan incelemede; somut başvuruya konu ilk derece mahkemesi kararında, dava açma süresinin hesaplanmasında, işkence fiilinin işlendiği tespit edilen tarihin esas alındığı ve Danıştay içtihatlarında istikrarlı olarak vurgulanan "eylemin idariliğinin ve doğurduğu zararın ortaya çıktığı tarih" bakımından davanın süre yönünden kabul edilebilir olup olmadığının değerlendirilmediği tespit edilmiştir. Buna göre ilk derece mahkemesinin usul kurallarına ilişkin, istikrarlı Danıştay uygulaması ile bağdaşmayan ve dolayısıyla öngörülebilir olmayan yorumu, başvurucunun tazminat davasının esasının incelenmesine engel olmuştur. Bu şekilde mahkemeye erişim hakkına getirilen sınırlamanın, ilgili Kanuna ve yerleşik Danıştay içtihadına aykırı olduğu, bu bağlamda hukuki olmadığı sonucuna varılmıştır.

Tüm bu gerekçelerle başvurucunun, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

17. ANAYASA MAHKEMESİ BİREYSEL BAŞVURU

Başvuru Numarası : 2016/16050

Başvuru Nedeni :Yaşam hakkının ihlali

Alınan raporlar ve sonuçları :

Alman Hastanesi (10/9/2013) başka hususlar yanında alnının sağ tarafına gaz kapsülü gelmesi nedeniyle yaralandığını beyan eden başvurucunun bilincinin açık olduğu, alnının sağında 4-5 cm'lik bir keşi bulunduğu ve subdural hematom (beyin kanaması) tanısı nedeniyle hastaneye yatırıldığı belirtilmiştir.

Sonuç : Soruşturma neticesinde olayda iddiadan öte bir tespit yapılamadığı ve herhangi bir personel tespit edilemediği, bu nedenle disiplin soruşturma açılmasına ve soruşturma izni verilmesine gerek olmadığına karar verilmiştir. Bunun üzerine başvurucu 7/9/2016 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Ayrıca, olay nedeniyle İçişleri Bakanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğü aleyhine İstanbul 6. İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) nezdinde tam yargı davası açarak maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

İdare Mahkemesi, yargılama sonucunda davanın esasıyla ilgili olarak polis memurları tarafından atılan biber gazı kapsülü nedeniyle başvurucunun beyin kanaması geçirdiği

gerekçesiyle başvurucuya manevi tazminat ödenmesine karar vermiş, ancak maddi zararın ortaya konulamaması nedeniyle başvurucunun maddi tazminat istemini reddetmiştir.

Anayasa Mahkemesi tarafından yapılan incelemede; somut olayda başvurucunun kolluk görevlileri tarafından kullanılan bir gaz silahından çıkan fişeğin alnına isabet etmesi sonucu hayati tehlike geçirecek şekilde yaralandığını, bu hususun tanıklar Z.Ç. ve G.N.nin ifadesi ile soruşturma dosyasında mevcut adli raporlarla doğrulandığını belirtmiştir. Başvuru dosyasındaki bilgi ve belgelere göre başvurucunun kolluk görevlilerinin güç kullanımı sonucu ciddi biçimde yaralandığı sabit olup başvuruda incelenmesi gereken ilk hususun, Anayasa'da belirtilen amaçlara ulaşmak adına başka bir çarenin kalmadığı mutlak zorunlu bir durumda ve güç kullanılarak ulaşılmak istenen amaç ile karşı karşıya kalınan güce nispeten ölçülü bir biçimde güç kullanılıp kullanılmadığının belirlenmesi olduğu ifade edilmiştir.

Sonuç olarak müdahaleyi gerektiren bir duruma sebep olan kişilerden olduğu ortaya konulamayan başvurucunun bu müdahaleden etkilenmemesi için kolluk görevlilerinin gerekli tedbirleri almadıkları ve olaya müdahaleleri sırasında kontrolsüz bir şekilde gaz fişeği atmak suretiyle başvurucunun yaralanmasına sebep oldukları gerekçesiyle yaşam hakkının maddi boyutunun ihlal edildiğine karar verilmiştir.

Ayrıca bir olaya karıştığı ileri sürülen kişilerin hangi suçlardan soruşturmaya ve kovuşturmaya tabi tutulacaklarını belirleyecek olanların, olayı ilk elden inceleyen soruşturma ve yargılama makamları olduğunun altı çizilmiştir. Bireylere ait cezai sorumlulukların kapsamının belirlenmesine yönelik hukuki sorunların incelenmesi, kural olarak Anayasa Mahkemesinin yetkisi kapsamında olmayıp suçluların tespiti ve cezalandırılmasının soruşturma makamları ile derece mahkemelerinin görev ve yetkisinde olduğu belirtilmiştir.

Bütün bu gerekçelerle yaşam hakkının usul boyutunun da ihlal edildiğine ve başvurucuya manevi tazminat ödenmesine karar verilmiştir.

18. ANAYASA MAHKEMESİ BİREYSEL BAŞVURU

Başvuru Numarası : 2014/5785

Başvuru Nedeni : Yaşam hakkının ihlali

Alınan raporlar ve sonuçları :

Jandarma Kriminal Laboratuvarı; olayda kullanılan tabancanın silahı tanıyan birinin bile eline alıp incelemeden ilk bakışta gerçeğinden ayırt edebilmesinin zor olduğunun tespit edildiği, ayrıca ölenin cesedinden çıkartılan mermi çekirdeklerinden birinin polis memurlarının kullandıkları silahlardan birine ait olduğunun tespit edilebildiği bununla birlikte mermi çekirdeklerinden diğerinin incelemeye elverişli olmaması nedeniyle hangi tabancadan çıktığının tespitinin mümkün olmadığının belirtilmiştir.

Sonuç : Dosya içeriğine göre somut olay 22/10/2005 tarihinde gerçekleşmiş, Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından olaydan iki ay sonra 22/12/2005 tarihinde Asliye Ceza Mahkemesine kamu davası açılmıştır. Asliye Ceza Mahkemesi, sanıkların savunmalarını ve tanıkların ifadelerini almış, kamu davası açıldıktan yaklaşık beş ay sonra 9/5/2006 tarihinde görevsizlik kararıyla dava dosyasını Ağır Ceza Mahkemesine göndermiş, bunun üzerine Ağır Ceza Mahkemesi sanık savunmalarını ve bazı tanık ifadelerini yeniden almış, diğer tanıklara ise ifadelerini alabilmek için ulaşmaya çalışmış, dava dosyasının kendisine gönderilmesinden yaklaşık iki yıl sonra 24/4/2008 tarihinde kararını açıklamıştır. Olayın gerçekleştiği tarih ile kararın verildiği tarih arasında geçen zaman dilimi yaklaşık iki yıl altı aydır. Bu karar, başvurucu M.D tarafından temyiz edilmiş, ancak bu talebi Ağır Ceza Mahkemesince 6/4/2009 tarihinde reddedilmiştir. Başvurucunun bu ret kararını da temyiz etmesi üzerine inceleme yapan Yargıtay 1. Ceza Dairesi, 14/6/2012 tarihli ilamıyla kararı bozmuştur. Kararın ilk temyiz incelemesi ancak dört yılı aşkın bir sürede tamamlanabilmiştir. Bozma ilamı uyarınca davaya yeniden bakan Ağır Ceza Mahkemesi, bu ilamdan yaklaşık altı ay sonra 30/11/2012 tarihinde bozma ilamı gibi kararını vermiş, bu kararın başvuruculara tebliğ edilmesi, başvuruculaların temyiz taleplerinin alınması ve dosyanın yeniden Yargıtay 1. Ceza Dairesine gönderilip bu Daire tarafından onanarak kesinleşmesi ise 12/3/2014 tarihinde gerçekleşmiştir. Olaya ilişkin soruşturma ve kovuşturma aşamasının toplam süresinin sekiz yıl dört ayı aştığı anlaşılmıştır.

Bütün bu nedenlerle, her ne kadar soruşturmanın resen ve derhal başlatılıp bağımsız olarak yürütüldüğü, soruşturmada, olayın nedeninin ortaya çıkarılmasına ve sorumluların

tespitine yönelik delillerin toplanması için makul tedbirlerin alındığı, ölenin yakınlarının meşru menfaatlerini korumak için gerekli olduğu ölçüde etkili katılımlarının sağlandığı, elde edilen tüm bulguların kapsamlı, nesnel ve tarafsız analizine dayalı olarak bir karar verildiği ve bu kararın, kamu görevlilerinin müdahalelerinin Anayasa'nın aradığı zorunlu durumdan kaynaklanan ölçülü bir müdahale olup olmadığına yönelik bir değerlendirme içerdiği anlaşılmış ise de soruşturma sürecinin makul bir süratle yürütülmediği sonucuna varıldığından Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine ve başvurucuya manevi tazminatın ödenmesine karar verilmiştir.

19. ANAYASA MAHKEMESİ BİREYSEL BAŞVURU

Başvuru Numarası : 2015/14826

Başvuru Nedeni : Eziyet yasağının ihlali

Alınan raporlar ve sonuçları :

Ankara Ulus Devlet Hastanesi (1/10/2014) sol gözde sklereda hiperemi, sol burun kökünde ekimoz sol kulak kepçesi ve arkasında palpasyonla ağrı ve hiperemi, nazal yan grafide nazal fraktür tespit edildiği,

. Dışkapı Yıldırım Beyazıt Hastanesi (1/10/2014) miştirnde yapılan kulak, burun, boğaz konsültasyonunda nazal norzumda minimal ekimoz tespit edildiği, nazal grafide fraktür hattı izlenmediği, yaralanmanın kişinin yaşamını tehlikeye sokmadığı, basit tıbbi müdahale ile giderilebilir nitelikte olduğu,

Polis Memuru N.K. hakkında Ankara Ulus Devlet Hastanesinde 1/10/2014 günü saat 19.30'da düzenlenen adli muayene raporuna göre sağ omuzda ağrı, sağ el bileğinde ekimoz tespit edildiği,

Polis Memuru İ.Y. hakkında aynı Hastanede 1/10/2014 günü saat 19.29'da düzenlenen adli muayene raporuna göre sağ el dorselde eritem tespit edildiği,

Polis Memuru E.A. hakkında aynı Hastanede 1/10/2014 günü saat 19.30'da düzenlenen adli muayene raporuna göre sağ el bilekte ekimoz ve ağrı tespit edildiği,

Polis Memuru R.A. hakkında aynı Hastanede 1/10/2014 günü saat 19.31'de düzenlenen adli muayene raporuna göre sağ ön kolda ağrı eritem tespit edildiği belirtilmiştir.

Sonuç : Ankara 7. Asliye Ceza Mahkemesince yapılan yargılamada 17/6/2015 tarihli karar ile başvuruculardan N.E., M.T., E.E hakkında görevi

yaptırmamak için direnme suçundan beraatlerine, Y.D. nin görevi yaptırmamak için direnme suçundan hapis cezası ile cezalandırılmasına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına, tehdit suçundan ceza verilmesine yer olmadığına, dört başvurucunun kamu görevlisine hakaret suçundan ayrı ayrı hapis cezası ile cezalandırılmasına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına, polis memurlarının başvuruculara yönelik hakaret suçundan adli para cezası ile cezalandırılmalarına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına, polis memurlarının başvurucu Y.D. ye yönelik yaralama suçundan adli para cezası ile cezalandırılmalarına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiştir.

Başvuruculaların Anayasa Mahkemesine bireysel başvurusu neticesinde yapılan incelemede; başvuruya konu olayın meydana geliş şekli değerlendirildiğinde -her ne kadar polis memurları tarafından Y.D. nin kendilerine saldırdığı iddia edilmiş ise de- Y.D. nin fiilî bir saldırısının sabit görülmediği, sağlık raporuyla tespit edilen yaralanmalarının, özellikle baş bölgesine aldığı darbelerin polis memurlarınca açıklanamadığı, başvurucu Y.D. nin polis memurları tarafından diğer başvuruculardan ayrılarak farklı bir araçla, farklı bir karakola götürülmüş olduğu, başvurucunun maruz kaldığı eylem nedeniyle burun, göz ve kulağında olmak üzere kafa bölgesinde yaralanmalar meydana geldiği, başvurucunun maruz kaldığı eylemin süresi, amacı, etkisi ve sonuçları birlikte değerlendirildiğinde eylemin eziyet olarak nitelendirilebileceği sonucuna varılmıştır.

Başvurucunun sağlık raporlarında tespit edilen yaralanmaları ve Anayasa Mahkemesince eylemin eziyet olarak nitelendirildiği dikkate alındığında gerek adli para cezasına hükmedilmesi gerek hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumunun uygulanmasının sanıklar açısından caydırıcılık ve başvurucu açısından etkili giderim sağlayacak yeterlilikte olmadığı, bu durumun kamu görevlilerin karıştığı bu tür eylemlere müsamaha gösterildiği veya kayıtsız kalındığı izlenimi oluşturabileceği; sonucunda da adalete ve hukuk devletine olan güvenin sarsılmasına yol açabileceği ifade edilmiştir.

Belirtilen gerekçelerle Y.D. yönünden Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan eziyet yasağının ve diğer başvurucular yönünden Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının öngördüğü, devletin etkili soruşturma yapma usul yükümlülüğünün ihlal edildiğine ve bütün başvuruculara ayrı ayrı tazminat ödenmesine karar verilmiştir.

20. ANAYASA MAHKEMESİ BİREYSEL BAŞVURU

Başvuru Numarası : 2013/841

Başvuru Nedeni : Yaşam hakkının ve adil yargılanma hakkının ihlali

Alınan raporlar ve sonuçları :

Trabzon Adli Tıp Grup Başkanlığı Kimya İhtisas Dairesi (12/5/2010) toksikolojik raporu alındığı, rapora göre ölenden alınan örneklerde, uyuşturucu maddeye, alkole ve toksikolojik bulguya rastlanmadığı,

Klasik otopsi raporu (1/6/2010) Ş.A. nın kesin ölüm nedeninin ateşli silah yaralanmasına bağlı iç organ harabiyeti olarak tespit edildiği, ayrıca atışın bitişik atış olduğu ve cesetten mermi çekirdeği veya saçma elde edilemediği, 23/6/2010 tarihinde ölenin elbiseleri ile ilgili alınan kriminal raporunda parkada bir adet delik olduğu, atışın bitişik olduğu ve atış artıklarının bulunduğu belirtilmiştir.

Balistik raporu (17/6/2010) Silahın G-3 makineli, tam otomatik çalışma düzeninde bir silah olduğu, herhangi bir arızasının bulunmadığı, kendiliğinden ateş alamayacağı, bir adet suça konu kovanın bu silahtan atıldığı, teşhise ve mukayeseye elverişli yeterli izin bulunmadığı, alınan svaplar üzerinde yapılan inceleme sonucu açıklanan 28/6/2010 tarihli uzmanlık raporunda, Ş.A. ya ait olduğu belirtilen svapların söz konusu silahtan kaynaklanan atış artıkları olabileceği belirtilmiştir.

Sonuç : Başvurucular vekili tarafından, 30/6/2011 tarihli dilekçe ile Milli Savunma Bakanlığı (İdare) aleyhine tazminat davası açılmıştır. Yapılan yargılama neticesinde Askeri Yüksek İdare Mahkemesi, davacılar yararına ayrı ayrı manevi tazminat ödenmesine hükmetmiş, ancak bir kısım davacıların maddi tazminat taleplerini reddetmiştir. Bu karara başvurucular vekili tarafından 8/1/2013 tarihinde itiraz edilmiş, itirazın reddedilmesi üzerine bireysel başvuruda bulunulmuştur.

Anayasa Mahkemesince yapılan incelemede; somut olayın koşulları bir bütün olarak değerlendirildiğinde, başvurucunun dava açtığı sırada ıslah imkânının olmaması nedeniyle hak kaybına uğramamak amacıyla talebini yüksek tuttuğu, hak kazandığı tazminatın çok üzerinde bir tutarı vekâlet ücreti adı altında davalı idareye geri ödemek zorunda bırakıldığı ve açılan tazminat davasının bu şekilde başvurucu açısından anlamsız hale geldiği belirtilerek yapılan müdahalenin ölçülü olmadığı belirtilmiştir. Bu nedenle, yapılan müdahale ölçüsüz olduğundan başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde

güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ve başvurucuya manevi tazminat ödenmesine karar verilmiştir.

21. ANAYASA MAHKEMESİ BİREYSEL BAŞVURU

Başvuru Numarası : 2016/12937

Başvuru Nedeni : İnsan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlali

Alınan raporlar ve sonuçları :

Ulucanlar Devlet Hastanesi raporu; Başvurucu S.U. nun görme düzeyinin tam ve göz basıncının 14/16 olduğu, biyomikroskobik muayenede epitelyal (organ ve vücut yüzeylerini örten hücre tabakası) değişikliklerin saptandığı; başvurucu B.K. nin göz kapaklarında hiperemi, koruyonktrusta hiperemi ve korneada epitelyal değişiklikler saptandığı, görme düzeyleri tam/0,8 olarak değerlendirildiği, yüzünde de yaygın epitelyal değişiklikler olduğu,

Ankara Adli Tıp Şube Müdürlüğünün kati raporlarına göre başvuruculardaki bulgular, basit tıbbi müdahaleyle (BTM) giderilebilecek nitelikte olduğu belirtilmiştir.

Sonuç : Olayla ilgili olarak savcılık 6/4/2016 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Bu karara başvurucular vekilince yapılan itiraz, Ankara 3. Sulh Ceza Hâkimliğince 1/6/2016 tarihinde reddedilmiş, bunun üzerine başvurucular vekili 14/7/2016 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

Anayasa Mahkemesince yapılan incelemeye göre; her ne kadar kolluğun tanzim ettiği tutanaklarda göstericilerden kaynaklanan bir kısmı vahim nitelikte şiddet hareketinin meydana geldiği belirtilmiş ise de başvuruculaların beklediği Güvenpark'ta meydana gelen şiddet hareketine ilişkin gerek kamera kayıtlarında gerekse tutanaklarda bir tespit mevcut değildir. Bu sebeple Güvenpark'ta toplananlara yönelik kolluk müdahalesinin gerekliliği, idari ve yargısal mercilerce ortaya konulabilmiş değildir. Başvurucular hakkında görevi yaptırmamak için direnme, 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na muhalefet suçundan açılmış bir soruşturma da yoktur.

Bütün bu sebeplerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edildiğine karar verilmiştir.

Ayrıca somut olayda biber gazı kullanılması sonucunda başvuruculaların yararlandığının tespit edildiği adli raporların bir suretinin, hekim tarafından kötü muamele iddialarını soruşturmakla yetkili makama gönderilmemesi resen ve derhâl soruşturma yapılması ilkesine aykırı bulunmuştur. Soruşturmanın, olaydan dört aya yakın bir süre sonra başvuruculaların şikâyetleri üzerine ancak başlatılabildiği görülmektedir.

Kamu görevlileri tarafından yapıldığı ileri sürülen kötü muamele iddialarına ilişkin olarak yürütülen soruşturmanın etkililiği için soruşturmadan sorumlu ve tetkikleri yapan kişilerin olaylara karışan kişilerden yalnızca hiyerarşik ya da kurumsal olarak bağımsız olması yeterli değildir. Aynı zamanda soruşturmanın uygulamadaki bağımsızlığının ve tarafsızlığının da sağlanması gerekmektedir. Takipsizlik kararının gerekçesinde yalnız olayın potansiyel şüphelileri tarafından düzenlenen olay tutanağına dayanılmıştır. Müştekilerin (başvurucular) iddialarıyla soruşturmada yapılan bazı işlemler özetlendikten sonra özellikle değerlendirme kısmının çatısını oluşturan, doğruluğu başka delillerle desteklenmeyen olay tutanağının tek başına karara esas alınmasının tarafsız ve bağımsız soruşturma ilkelerine aykırılık oluşturduğu tespit edilmiştir.

Diğer taraftan bilirkişi raporuna konu görüntü kayıtlarında polisin doğrudan fiziksel bir müdahalesinin bulunmadığının değerlendirilmesi, görüntü kayıtlarının olayın gerçekleştiği zaman diliminin bütününü kapsayan bir mekânda vuku bulduğu şeklinde bir varsayıma dayalıdır. Bu varsayım, buna dayanılarak varılan sonucun sağlam temellere dayandığının kabul edilmesini güçleştirmektedir. Kamu makamlarının temin edip saklamakla yükümlü olduğu kamera görüntülerinin eksik toplanmasının başvuruculaların aleyhine yorumlanarak bu yönde bir kayıt bulunmamasının kovuşturmasızlık kararına gerekçe yapılması isabetli değildir.

Soruşturma mercii tarafından olayın sebebini aydınlatmak için atılması gerekli adımların eksik bırakıldığını ve soruşturmanın özenle yürütülmediğini gösteren yukarıda sıralanan bu tespitler, kötü muamele iddiasının gerçekleşme koşullarının tespit edilememesine neden olmuştur. Bu sebeple Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmiştir.

Başvuruculaların ödev ve sorumluluklarına aykırı davrandıkları, kendilerinin bizzat şiddete başvurdukları ya da bu haklarını barışçıl kullanmadıkları yönünde dosyada bir tespit yoktur. Yetkili mercilerin müdahalenin kamu düzeninin bozulması ya da bozulma

tehlikesi olduğunu ikna edici surette ortaya koyması gereklidir. Somut olayda, başvurucuların eylemlerinin kamu düzeninin bozulmasına yol açtığı ya da bozulma tehlikesi doğurduğu idarece ortaya konulamamıştır.

Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ve başvuruculara manevi tazminat ödenmesine karar verilmiştir.

22. ANAYASA MAHKEMESİ BİREYSEL BAŞVURU

Başvuru Numarası : 2016/22418

Başvuru Nedeni : Sınır dışı etme işleminin iptali talebi

Alınan raporlar ve sonuçları :

Kafkasya bölgesinde muhalif ve işgale direnen kesimin baskı altında olduğu, Kabardey-Balkar bölgesinde de Rusya Federasyonu tarafından sistematik asimilasyon politikaları yürütüldüğü, direnen halka işkence ve kötü muamele yapıldığına dair Rusya Federasyonu'nda yaşanan insan hakları ihlalleriyle ilgili olarak İnsan Hakları İzleme Örgütünün Kafkasya raporu ile Uluslararası Af Örgütünün raporu

Sonuç : Başvurucu, sınır dışı etme işleminin iptali için 31/10/2016 tarihinde Bursa İdare Mahkemesi (Mahkeme) nezdinde yürütmenin durdurulması talepli iptal davası açmıştır. Başvurucunun yürütmeyi durdurma talebi kabul edilmemiş ve 21/12/2016 tarihinde davanın süre aşımı nedeniyle reddine karar verilmiştir.

Başvurucu; idare Mahkemesinde dava açtığı gün tedbir talebiyle birlikte Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

Yapılan incelemede; Anayasa Mahkemesi somut olayda başvurucunun kamu düzeni, kamu güvenliği veya kamu sağlığı bakımından tehdit oluşturan kişilerden olduğu belirtilerek hakkında sınır dışı etme kararı alındığını, başvurucunun iddialarının ciddi olduğunu değerlendirerek tedbir talebinin kabulüyle sınır dışı işleminin durdurulmasına karar vermiştir. Ayrıca idare mahkemesinin başvurucunun iddialarının esasına ilişkin bir değerlendirme yapmadan şeklî bir inceleme sonunda davanın süre aşımı nedeniyle reddine karar verdiğini, başvurucunun davanın esasına ilişkin iddialarının idare mahkemesi nezdinde tartışılmadığını belirtmiştir.

Somut olayda başvurucu; idare mahkemesinde görülecek davanın sonucunu bekleme imkânının bulunmadığını, davanın her aşamasında sınır dışı edilme olasılığının söz

konusu olduğunu beyan etmiştir. Anayasa Mahkemesine göre; başvurucunun idare mahkemesinde görülen davanın pratikte başarı şansı sunmadığı için etkili bir başvuru yolu olmaktan çıktığı yönündeki iddiaları temelsiz olmayıp başvurucunun idare mahkemesinde görülen davasını sınır dışı edilme riski bulunmaksızın takip edebilme olanağı yoktur. Bununla birlikte somut davada ortaya çıkan durum, idare mahkemesinin uygulamasından veya mevzuatı yanlış yorumlamasından değil 6458 sayılı Kanun'un 53. maddesinin (3) numaralı fıkrasında yapılan değişiklikten kaynaklanmaktadır. Bu değişikliğin Anayasa'nın 17. maddesinin birinci ve üçüncü fıkralarında güvence altına alınan yaşam hakkı ve kötü muamele yasağı, bu haklarla bağlantılı olarak 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkı ile Anayasa Mahkemesinin bu konudaki yerleşik içtihatlarıyla uyumlu olmadığı sonucuna varılmaktadır.

Açıklanan gerekçelerle; başvurucunun idare mahkemesine açtığı davanın sonucunu beklerken sınır dışı edilme riskini ortadan kaldıran, yasal bir güvenceye sahip olmaması nedeniyle etkili başvuru hakkının ihlal edildiği, ihlalin ise mevzuatta yapılan değişiklik sonrası oluşan yeni durumdan kaynaklandığı tespit edildiğinden Anayasa'nın 17. maddesiyle bağlantılı olarak 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ve başvurucuya manevi tazminat ödenmesine karar verilmiştir.

23. ANAYASA MAHKEMESİ BİREYSEL BAŞVURU

Başvuru Numarası : 2014/5097

Başvuru Nedeni : Kötü muamele yasağının ihlali

Alınan raporlar ve sonuçları :

Ankara Eğitim ve Araştırma Hastanesi (8/9/2013) muayene edilen kişinin şikâyetleri" bölümünde "biber gazı kapsülü çarpması" ibaresine yer verilmiş, başvurucunun hayati tehlikesinin bulunmadığı ve kesin raporun adli tabiplikçe verileceği,

Adli Tıp Kurumu Ankara Adli Tıp Şube Müdürlüğü (25/9/2013) başvurucunun sol kaşının üstünde (Y) harfi şeklinde 6 cm'lik bir kesinin bulunduğu, bu kesinin sütüre edildiği (dikildiği); yaralanmasının, yaşamını tehlikeye sokmadığı ve basit bir tıbbi müdahale ile giderilebilecek ölçüde hafif nitelikte olduğu,

Sonuç : Şüpheliler hakkında "Çevik Kuvvet Şube Müdürlüğünde görevli polis memurlarının toplumsal olaya müdahale esnasında müştekinin yaralandığı, ona karşı kasten yaralama fiilinin işlendiğine dair delil bulunmadığı gibi oluş göz önüne

alındığında rapordaki yaralanmanın niteliğinin polisin zor kullanma sınırları içerisinde kaldığı kanaatine varıldığı" gerekçesiyle kamu adına kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar verilmiştir.

Başvurucu verilen takipsizlik kararına itiraz etmiş ise de Sincan 3. Ağır Ceza Mahkemesinin 16/1/2014 tarihli kararıyla itirazı kesin olarak reddedilmiştir. Bunun üzerine başvurucu yasal süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

Somut olay bakımından işkence ve kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edildiği iddiasına ilişkin incelemenin, sadece olay sırasında gaz fişeğini kullanan kolluk görevlilerinin eylemleriyle sınırlı olarak yapıldığı, kolluk görevlilerinin eğitimi, operasyonun planlama ve kontrolü ve gaz silahlarının kullanılmasını düzenleyen mevzuatın keyfî kullanmalara ve kişileri istenmeyen kazalara karşı koruyacak güvenceleri içerip içermediği hususlarının inceleme kapsamı dışında tutulduğu belirtilmiştir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde, öncelikle başvurucunun Cumhuriyet Başsavcılığında verdiği ifadesinde, kolluk görevlilerine ait toplumsal olaylara müdahale aracından (TOMA) çalıştığı markete kaçan göstericilere doğru bir gaz fişeğinin atıldığını ve bu fişeğin marketin içine girerek kendisini yaraladığını söylediği anlaşılmıştır.

Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından kolluğa çözümü yaptırılan markete ait olaya ilişkin kamera kayıtlarında, gaz fişeğinin ne şekilde atıldığının açık olarak görülme olanağı bulunmasa da aynı çözüm tutanağına göre kamera kayıtlarına yansıdığı ve tanık anlatımında belirtildiği gibi dışarıdan fırlatılan ve akabinde yere paralel ve düz bir hat üzerinde marketin içine girip süratle ilerleyen bir kapsülün, başvurucunun baş bölgesine isabet ettiği görülmektedir. Dolayısıyla somut olayda kamera kaydı, gaz kapsülünün havada süratli ve düz bir hat üzerindeki seyri, tanık anlatımı, başvurucunun yüzünden yaralanması ve olaydan sonra kolluğa teslim edilen kapsülün niteliği gibi hususlar birlikte değerlendirildiğinde gaz fişeği atımının; bir gaz silahıyla, doğrudan, yere paralel (atana göre 45 derecelik bir açının daha aşağısında) ve başvurucunun çalıştığı markete doğru tutularak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır. Gerçekleştirilen atışın, yaralanmaların ve hatta ölümlerin yaşanmasına engel olunması açısından silahın menzili ve özellikle kapsülün isabeti halinde kişilerin fiziksel bütünlüklerine etkisi dikkate alınarak havaya doğru uygun bir açıyla yapılmadığı gibi gaz silahının kalabalığın bulunduğu kapalı bir mekân olan markete doğru tutulması suretiyle yapıldığı sonucuna varılmıştır. Bu nedenle kolluk görevlilerinin, müdahaleyi gerektiren duruma sebep olan kişilerden olmayan

başvurucunun bu müdahaleden etkilenmemesi için gerekli tedbirleri almadıkları ve olaya müdahaleleri sırasında kontrolsüz bir şekilde gaz fişeği atmak suretiyle başvurucunun yaralanmasına sebep oldukları kanaatine varılmıştır.

Somut olayın gerçekleşme koşulları ve özellikleri, başvurucunun yaralanmasının niteliği, özellikle bu yaralanma nedeniyle başvurucunun yüzüne dikiş atılması ve bu durumun kadın olan başvurucu üzerindeki muhtemel fiziksel ve ruhsal etkileri birlikte dikkate alındığında, kolluk görevlileri tarafından gerçekleştirilen muamelenin belli bir ağırlık derecesine sahip olduğu ve olayda Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının gerektirdiği asgari ağırlık eşiğinin aşıldığı sonucuna varılmıştır. Somut olay bir bütün olarak değerlendirildiğinde eylemin "insan haysiyetiyle bağdaşmayan " muamele olarak nitelendirilmesi mümkün görülmüş, Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının maddi boyutunun ve usul boyutunun ihlal edildiğine, bu nedenle başvurucuya manevi tazminat ödenmesine karar verilmiştir.

24. ANAYASA MAHKEMESİ BİREYSEL BAŞVURU

Başvuru Numarası : 2014/798

Başvuru Nedeni : Eziyet yasağının ve insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlali

Alınan raporlar ve sonuçları :

Taksim Eğitim ve Araştırma Hastanesi (31/10/2008) M.Ş.A hakkında düzenlenen raporda her iki diz ve alt bacakta, ayak bileklerinde sol üst bacakta dermabrazyonlar, sol kalça gluteal bölgede birçok ekimoz, sol dirsek ve el bileğinde, üst kol arka kısımda, sol omuzda, sırtta ekimozlar, kafa sol temporal bölgede şişlik, dirsekte dermabrazyon olduğu, S.A hakkında düzenlenen raporda burunda durmuş kanama, sağ yanakta 1 cm'lik sıyrık, sol ve sağ periauricular bölgede hafif şişlik, sol gluteal bölgede üç adet lineer 4x15 cm'lik ekimoz, sol kürek kemiği bölgesinde 4x20 cm'lik ekimoz, sol üst kolda kızarıklık, her iki ön kolda ekimozlar tespit edildiği,

Adli Tıp Kurumu Başkanlığı Beyoğlu Şube Müdürlüğü(1/11/2008) M.Ş.A. hakkında düzenlenen raporda "burun sağ kanatta kızarıklık, sternum üzerinde 2,5x1 cm'lik ekimoz, sol kol üst ve omuz dış yanda 15x7 cm'lik alanda ekimoz, sol dirsek dış yüzeyde 20x5 cm'lik ekimoz, şiş ve ödemli görünüm, bilek çevresinde sekiz dokıız adet sıyrık şeklinde yara, sol el bileği ve parmak hareketlerinde ileri derecede kısıtlılık, sağ el bileği dış

yüzeyde yara, kalça ve uyluk bölgesinde 40x15 cm'lik ekimoz, her iki diz kapağı altında sıyrık şeklinde yaralar, kafada 0,5 cm çapında şişlik" tespit edildiği, S.A. hakkında düzenlenen raporda ise "saçlı deri içinde kızarıklık, gövdede 5x5 cm, 15x5 cm, 8x4 cm çapında ekimozlar, ensede kızarıklık, sağ el bileği iç ve dış yüzeyde yara, sol el bileği dış yüzeyde ekimoz ve bilekte şişlik, sol kol iç yüzeyde ekimoz, sağ kol iç yüzeyde minimal ekimoz, sol uyluk arka yüzeyde ekimoz, diz kapaklan altında yaralar, her iki kulak arkasında ekimozlar, sağ yanakta yara, sol burun deliğinde kurumuş kan, boyunda ekimozlar, sol el bileğinde hareket kısıtlılığı" tespit edildiği, anne A.A hakkında düzenlenen raporda sağ el bileği içi ve dış yüzeyde 1x0,2 cm çapında krutlu yara ve başta ağrı şikâyeti olduğu, küçük oğlu A.A. hakkında düzenlenen raporda "kafada ağrı şikâyeti olduğu, olayı aklından çıkaramadığı, okula gitmek istemediğini belirtmesi nedeniyle bir üniversite hastanesine sevk edilerek psikiyatrik konsültasyon yapılması gerektiği" belirtilmiştir.

İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Ana Bilim Dalı Başkanlığı (12/1/2010) başvurucu A.A nın ruhsal muayenesinde mood anksiyöz hafif depresif afekti kaygılı, düşünce içeriğinde olaya bağlı korku, kaygı, uykusuzluk, çabuk sinirlenme, dikkatini toparlayamama, olayın olduğu yerden kaçınma, olayla ilgili düşünceler belirlendiği,

Adli Tıp Kurumu Başkanlığı Beyoğlu Şube Müdürlüğü (15/4/2009) kesin raporda, başvurucu M.Ş.A ve S.A nın 31/10/2008 tarihli raporlarda tespit edilen yaralanmalarının başvuruculaların hayatını tehlikeye sokmadığı, basit tıbbi müdahale ile giderilecek ölçüde hafif nitelikte olduğu bildirilmiştir.

Sonuç : Yapılan yargılama sonucunda İstanbul 20. Ağır Ceza Mahkemesinin 27/6/2013 tarihli ve E.2010/87, K.2013/239 sayılı kararıyla sanıklar M.K. ve R.A.nın üzerlerine atılı bir kısım suçları işlemedikleri sabit olduğundan beraatlerine; E. U,, M. T,, E. K. ve A.G.nin başvuruculardan A.A ve A.A ya karşı atılı suçları işledikleri yönünde her türlü şüpheden uzak yeterli kesin ve inandırıcı delil elde edilememesi nedeniyle beraatlarine; yine E. U., M. T., E. K. ve A.G.nin başvurucular M.Ş.A ve S.A ya karşı hürriyeti tahdit ve tehdit suçlarını işledikleri yönünde her türlü şüpheden uzak yeterli kesin ve inandırıcı delil elde edilememesi nedeniyle beraatlarine, E. U., M.T., E.K. ve A.G.nın başvurucular M.Ş.A ve S.A ya karşı tahrik altında kamu görevlisinin sahip olduğu nüfuzu kötüye kullanmak suretiyle silahla yaralama suçunu işlediklerinin sabit

görülmesi nedeniyle dokuz ay hapis cezası ile cezalandırılmalarına karar verilmiş; haksız tahrik ve takdiri indirim uygulanarak sanıkların ayrı ayrı 5 ay 18 gün hapis cezası ve üç ay süreyle kamu görevi hak ve yetkilerinin kullanımından yasaklanmalarına, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiştir.

Başvurucular HAGB kararına karşı itiraz etmişler, İstanbul 21. Ağır Ceza Mahkemesinin 28/11/2013 tarihli ve 2013/1221 Değişik İş sayılı kararıyla itirazlarının reddine karar verilmiştir. Bunun üzerine başvurucular M.Ş.A ve S.A Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

Başvuruya konu olayın meydana geliş şekli değerlendirildiğinde başvurucular hakkında uygulanan bir adli işlem bulunmaması ve sanık polis memurlarının başvuruculara karşı kuvvet kullanmalarını gerektirecek bir durumun olduğu yönünde iddiaları bulunmadığı da değerlendirildiğinde kuvvet kullanımında sınırın aşılması değerlendirmesi yapılmaksızın Anayasa'nın 17. maddesi kapsamında devletin negatif yükümlülüğüne aykırı davranıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Başvuruculara maruz kaldığı eylemin süresi, amacı, etkisi ve sonuçları birlikte değerlendirildiğinde eylemin eziyet olarak nitelendirilebileceği sonucuna varılmıştır.

Başvuruculara sağlık raporlarında tespit edilen yaralanmaları ve eylemin niteliği dikkate alındığında kurulan hükmün, sanıklar hakkında hukuki bir sonuç doğurmamasını ifade eden hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumunun uygulanmasının ve altı ay kısa süreli durdurma cezasına hükmedilmesinin sanıklar açısından caydırıcılık ve başvurucular açısından etkili giderim sağlayacak yeterlilikte olmadığı belirtilmiş, başvuruculara mağdur sıfatının devam ettiğine yer verilmiştir.

Bütün bu nedenlerle başvurucular M.Ş.A ve S.A yönünden Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan eziyet yasağının ihlal edildiğine ve başvuruculara manevi tazminat ödenmesine karar verilmiştir.

Başvurucu A.A yönünden yapılan incelemede; başvurucu hakkında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Ana Bilim Dalı Başkanlığından alınan 12/1/2010 tarihli raporda mood anksiyöz hafif depresif afekti kaygılı, düşünce içeriğinde olaya bağlı korku, kaygı, uykusuzluk, çabuk sinirlenme, dikkatini toparlayamama, olayın olduğu yerden kaçınma, olayla ilgili düşüncelerin tespit edildiği belirtilmiştir. Başvurucunun olay tarihinde 14 yaşında olması, darp eyleminin büyük kısmının başvurucunun önünde olmak üzere önce sokakta daha sonra ekip arabasının içinde henüz

araç hareket etmeden gerçekleştirildiğinin ileri sürülmesi ve dosya kapsamında bunun aksine bir bulgu yer almaması, baba ve ağabeyin sağlık raporlarında tespit edilen yaralanmalarının boyutu birlikte değerlendirildiğinde başvurucunun önünde aile bireylerine karşı gerçekleştirilen eylemin başvurucu üzerinde yarattığı korku ve elem derecesinin asgari ağırlık düzeyini aştığı ve insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele olarak nitelenebileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Açıklanan nedenlerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

Somut olayda yürütülen yargılamanın sonucunda verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı, kamu görevlileri hakkında tespit edilen eylemin niteliği ve başvuruculaların sağlık raporlarıyla tespit edilen durumları bir bütün olarak değerlendirildiğinde soruşturmanın etkinliğinin sağlanmasının koşullarından biri olan sorumluların fiilleriyle orantılı ceza almaları koşulunun yerine getirilmediği ve cezasızlık sonucunun doğduğu sonucuna varılmıştır.

Başvuruya konu olaya ilişkin kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçu yönünden yargılamanın devam ettiği belirtilmiş ve 2008 yılında gerçekleşen eylem yönünden devam etmekte olan yargılama süresinin uzunluğu nedeniyle yargılamanın etkili giderimin sağlanması yönünden etkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Açıklanan gerekçelerle; Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının öngördüğü, devletin etkili soruşturma yapma usul yükümlülüğünün ihlal edildiğine ve başvuruculara manevi tazminat ödenmesine karar verilmiştir.

25. ANAYASA MAHKEMESİ BİREYSEL BAŞVURU

Başvuru Numarası : 2018/1562

Başvuru Nedeni : Eziyet yasağının ihlali

Alınan raporlar ve sonuçları :

Adli Tıp Kurumu (10/5/2013) sağ ermiş üst arkada 10x8 cm, dışta 6x4 cm koyu kırmızı ekimdi, sağ uyluk orta dışta 10x8 ve 4x3 cm koyu san açık yeşil eklmozlar, sol skapular bölgede 2 ve 4 cm çaplı, sal kol üst arkada 10x6 cm koyu san açık yeşil ekimoz olduğu görüldüğü, rapora göre yaralanmanın, başvurucu üzerindeki etkisi basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek ölçüde, hafif nitelikte olmadığı belirtilmiştir.

Sonuç : Başsavcılık tarafından 24/10/2017 tarihinde dört kadın polis memuru hakkında kovuşturma yapılmamasına karar verilmiş, başvurucu bu karara itiraz etmiş, itirazı reddedilmiştir. Bunun üzerine başvurucu 5/1/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

Anayasa Mahkemesi tarafından yapılan incelemede; olay günü başvurucu hakkında düzenlenen adli muayene raporu içeriğinin darp iddialarını destekler nitelikte olduğuna yer verilmiş, doktor raporunun varlığı karşısında başvurucunun iddiasının makul ve güvenilir bir delile dayandığının kabul edilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Başvurucunun güç kullanımına sebep olacak eylemler sergilediğine ilişkin kolluk tarafından yapılmış bir tespit veya soruşturma dosyasında yer alan bir delil dosyaya yansımamıştır. Emniyet Müdürlükleri tarafından başvurucu hakkında yapılan herhangi bir adli işlem söz konusu değildir. Başsavcılık kararlarında da başvurucunun kendisine müdahale edilmesini gerektirir davranışlar icra ettiğini gösteren bir veri yoktur. Soruşturma dosyasında yer alan deliller ve bu tespitler karşısında katıldığı gösteride polis müdahalesiyle darbedildiği anlaşılan başvurucunun kendi davranışlarından dolayı fiziksel güce başvurulduğunu kabul etmek mümkün değildir. Bu nedenle güç kullanılmasının kaçınılmaz hâle geldiğinin kamu makamlarınca kanıtlanamadığı anlaşılmaktadır.

Başvurucunun vücudunun değişik yerlerinde birçok yaralanma meydana gelmesi, Adlî Tıp raporuna göre yaralanmanın etkisinin basit bir müdahaleyle giderilemeyecek nitelikte olması ve somut olay bir bütün olarak değerlendirildiğinde eylemin eziyet şeklinde nitelendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Ayrıca Başsavcılık tarafından dört yılı aşkın süredir sorumlular tespit edilememiş, son üç yıldır soruşturmanın daimî aramada beklediği, bu süre içinde olayın faillerinin tespitine ilişkin esaslı bir işlem yapılmadığı dikkate alındığında soruşturmada uzun zamandır ilerleme kaydedilmediği anlaşılmıştır.

Eziyet boyutuna varan yaralamaya sebep olan kolluk görevlilerinin makul sayılamayacak bir süre içinde soruşturma makamları tarafından kimliklerinin dahi tespit edilememesi, soruşturmada daimî arama kararı verilmesi nedeniyle soruşturmanın özenli ve süratli yürütülmesi yükümlülüğünün yerine getirilmediği sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla maddî gerçeğin ortaya çıkarılması için gerekli delillerin toplanması ve değerlendirilmesi konusunda Başsavcılıkça yapılan soruşturmada Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü

fıkrasında güvence altına alınan eziyet yasağı açısından gerekli özenin gösterilmediği anlaşılmıştır.

Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan eziyet yasağının maddi boyutunun ve usul boyutunun ihlal edildiğine, başvurucuya manevi tazminat ödenmesine karar verilmiştir.

26. ANAYASA MAHKEMESİ BİREYSEL BAŞVURU

Başvuru Numarası : 2013/2659

Başvuru Nedeni : İnsan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlali

Alınan raporlar ve sonuçları :

Adli Tıp Kurumu Ankara Adli Tıp Şube Müdürlüğü; sağ el bilekte 2 cm çapında abrazyon, soî dizde 3 cm çapında sıyrık, sol el bilekte çepeçevre kelepçe izine uyar ekimoz, sırtta ve başta ağrı şikâyeti olduğu, başvurucunun yaralarının basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek nitelikte olduğu belirtilmiştir.

Sonuç : Ankara 4. Ağır Ceza Mahkemesi 9/2/2011 tarihli ve E.2010/232, K.2011/40 sayılı kararıyla polis memurları hakkında işkence yapma suçu nedeniyle dava açılmış olmakla birlikte olayda işkence suçunun unsurlarının oluşmadığından Türk Ceza Kanunu'nun 256. maddesi kapsamında zor kullanma yetkisinin sınırlarının aşılması kapsamında değerlendirme yapıldığı, ''(başvurucunun) rapor durumu zarar gören bölgeler birlikte değerlendirildiğinde taşkınlığına son verme, onu sabitleme gayesiyle kelepçe takma mücadelesinin eseri olduğu görülmüş, başkaca tekme tokat vurma, biber gazı sıkma gibi bir eylemi olmadığı gibi telefonla durumu ihbar etme fırsatı dahi verilmiş olması karşısında yetki-sınır aşımından bahsedilemeyeceği" gerekçesiyle polis memurlarının beraatlerine karar verilmiştir.

Başvurucu hakkında ise mahkeme "görevli memura hakaret " suçundan neticeten 5 ay 25 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına ve Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesinin beşinci fıkrası uyarınca hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar vermiştir. Polis memurları tarafından başvurucu aleyhine hakaret nedeniyle tazminat davası açılmış; H.Y.G lehine 2.000 TL, M.U.K. lehine 1.500 TL manevi tazminata hükmedilmiştir.

Başvurucu tarafından beraat hükmü yönünden temyiz edilen karar, Yargıtay 8, Ceza Dairesinin 26/9/2012 tarihli ve E.2012/23431, K.2012/28579 sayılı ilamıyla onanmış, bunun üzerine başvurucu 24/4/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

Anayasa Mahkemesi tarafından yapılan incelemede; kendi davranışı nedeniyle fiziksel ve maddi güç kullanımını zorunlu kılan bir tutumu olmaksızın başvuruya konu müdahaleye maruz kalan başvurucunun sağlık raporunda tespit edilen yaralanmaları ve eylemin kendisi bir bütün olarak değerlendirildiğinde müdahalenin küçük düşürücü veya aşağılayıcı bir etki doğurabileceğinin insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele kapsamında nitelendirilmesi mümkün görülmüş ve devletin, Anayasa'nın 17. maddesi kapsamında negatif yükümlülüğüne aykırı davrandığı tespit edilmiştir.

Ayrıca -soruşturmanın etkili ve yeterli olduğundan söz edebilmek için gerekli olan- soruşturma makamlarının resen harekete geçerek olayı aydınlatabilecek ve sorumluların tespitine yarayabilecek bütün delilleri toplamaları, kötü muamele iddialarının gerektirdiği soruşturmanın tarafsız ve bağımsız bir şekilde, hızlı ve derinlikli yürütülmesi, yetkililerin olay ve olguları ciddiyetle öğrenmeye çalışması gibi gerekliliklerin yerine getirilmediği anlaşılmıştır.

Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının, maddi boyutunun ve devletin etkili soruşturma yapma usul yükümlülüğünün ihlal edildiğine ve başvurucuya manevi tazminat ödenmesine karar verilmiştir.

27. ANAYASA MAHKEMESİ BİREYSEL BAŞVURU

Başvuru Numarası : 2016/3389

Başvuru Nedeni : Kötü muamele yasağının ihlali

Alınan raporlar ve sonuçları :

Selahaddin Eyyubi Devlet Hastanesi (13/9/2015) Sol kulak arkasında yaklaşık 3x2 cm cilt cilt altı keşişi mevcut hastada denge kaybı, düz yürüyememe, bulantı, duymada kayıp şikayetlerinin mevcut olduğu, çekilen BBT temporal BT sinde belirgin patoloji gözlenmediği, BTM ile giderilemeyeceği, hayati riskinin olmadığı, geçici durumu bildirir hekim raporu olduğu, kati raporun adli tabiplik ya da KBB uzmanı tarafından verilmesinin uygun olduğunun belirtildiği,

Diyarbakır Gazi Yaşargil Eğitim Araştırma Hastanesi; Darp nedeniyle acil serviste bulunan hastada mastoid kemik üzerinde 3x2 cm suture keşi mevcut olduğu, hayati tehlike bulunmadığı. BTM ile giderilebileceği, durumu bildirir geçici hekim raporu olduğu,

Selahaddin Eyyubi Devlet Hastanesi (15/9/2015) başvurucuda yeni darp ve cebir izi bulunmadığı belirtilmiştir.

Sonuç : Yapılan yargılama neticesinde başvurucu sanık hakkında üzerine atılı silahlı terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme, kara ulaşım araçlarını kaçırma veya alıkoyma ve görevi yaptırmamak için direnme suçlarını işlediğine dair cezalandırılmasına yeter her türlü şüpheden uzak, hukuka uygun, somut, kesin ve inandırıcı delil elde edilemediği gerekçesiyle beraat kararı verilmiş, bu karar temyiz edilmediğinden 11/12/2015 tarihinde kesinleşmiştir.

Görevli polis memurları hakkında ise kamu adına kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiş, başvurucu vekili bu karara itiraz etmiş, itirazı Diyarbakır 2. Sulh Ceza Hâkimliğinin 24/12/2015 tarihli kararıyla kesin olarak reddedilmiştir. Bunun üzerine başvurucu 11/2/2016 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

Anayasa Mahkemesi tarafından yapılan incelemede; Savcılığın fail veya faillerin tespitine ilişkin herhangi bir çalışma yürütmeden, olayın hangi şartlar altında ne şekilde gerçekleştiğini titizlikle araştırmadan kovuşturmaya yer olmadığı kararı verdiği, soruşturmanın etkililiği konusunda gerçekleşme koşulları tam olarak açıklığa kavuşturulamamış olan başvuru konusu olayda, kapsamlı bir inceleme ve araştırma gerçekleştirilmediği, bu nedenle etkili bir soruşturma yürütülmediği tespit edilmiştir.

Başvurucu hakkında düzenlenen sağlık raporunun varlığı ve yarası kanar şekilde nezarette bekletildiği iddiasının Emniyet Müdürlüğü içindeki kamera görüntüleri ve 112 Acil Servisin ne zaman arandığının telefon kayıtlarıyla tespit edilebilmesi imkânı karşısında makul seviyede savunulabilir, sonuç itibarıyla soruşturma yapmaya değer nitelikte olduğu belirtilmiş, buna rağmen 112 Acil Servisin ne zaman arandığına ilişkin telefon kayıtlarının tespit edilmediği, Emniyet Müdürlüğündeki kamera görüntülerinin incelenmediği, ayrıca tanık olabilecek kişilerin dinlenmediği, ambulansta bulunan sağlık görevlilerinin müdahalesinden sonra devam eden rahatsızlıkları konusunda başvurucunun hastaneye sevk edilmesinin gerekliliği ortadayken neden sevkin gerçekleştirilmediği konusunda herhangi bir araştırma yapılmadığı tespit edilmiştir. Hâlbuki ilk müdahaleyi

yapan 112 Acil Servis ekibinin bu konuda tanık olarak dinlenmesi, yine hastanede başvurucuyu muayene eden doktorların beyanlarına başvurulması, ayrıca gecikmeye bilerek sebep olunduğu tespit edildiği takdirde bunun ne gibi tıbbi ve fiziki sonuçlar doğurduğu konusunda bilirkişi raporu alınmasının etkili soruşturma için gerekliliğine dikkat çekilmiştir. Dolayısıyla Savcılığın soruşturmada gerekli delilleri toplayarak bunun sonucunda bir yargısal değerlendirme yoluna gitme hususunda özensiz davrandığı anlaşıldığından başvuru konusu olayda etkin soruşturma yapma yükümlülüğüne aykırı hareket edildiği sonucuna varılmıştır.

Açıklanan gerekçelerle; somut olayda gaz fişeğiyle maruz kalınan eylemden dolayı Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutu bakımından ihlal edildiğine karar verilmiştir.

28. ANAYASA MAHKEMESİ BİREYSEL BAŞVURU

Başvuru Numarası : 2013/2438

Başvuru Nedeni : İşkence ve kötü muamele yasağının ihlali

Alınan raporlar ve sonuçları :

Adli Tıp Kurumu Başkanlığı Ankara Adli Tıp Şube Müdürlüğü (6/6/2001) başvurucunun herhangi bir kötü muameleye maruz kalmadığını beyan ettiği ve vücudunda haricen darp ve cebir izine rastlanmadığı,

Adli Tıp Kurumu Başkanlığı Ankara Adli Tıp Şube Müdürlüğü (12/6/2001) "sağpiretibial bölgede 4 adet 0,5-1 cm 'lik, 1 adet 6-7 cm'lik 3-4 gün öncesine ait olabilecek ekimotik sıyrıklar" tespit edildiği, olayın gerçekleşme tarihinden itibaren 3 gün mutad iştigaline engel teşkil edeceği" belirtilmiştir.

Sonuç : Başvurucu 7/8/2001 tarihinde tahliye edilmiş. Ankara 11. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK 250. madde ile yetkili) 16/1/2003 tarihli ve E.2001/105, K.2003/3 sayılı kararıyla başvurucunun beraatına hükmedilmiş, anılan karar 23/3/2004 tarihinde başvurucu açısından kesinleşmiştir.

Ankara 1. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 7/11/2006 tarihli ve E.2006/180, K.2006/374 sayılı kararı ile Yargıtay 8. Ceza Dairesinin bozma ilamı doğrultusunda 4 sanık hakkında ayrı ayrı 1 yıl 1 ay 10 gün hapis cezasına ve 2 ay 15 gün kamu hizmetlerinden yasaklanmalarına hükmedilmiş, 765 sayılı mülga Kanun'un 94. maddesi uyarınca cezaların ertelenmesine karar verilmiştir.

Tarafların temyiz istemi üzerine karar, Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 18/2/2009 tarihli ve E.2008/11527, K.2009/2330 sayılı ilamıyla, 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesindeki "hükmün açıklanmasının geri bırakılması" düzenlemesi yönünden mahkemece değerlendirme yapılması gerektiği gerekçesiyle karar bozulmuştur.

Ankara 1. Ağır Ceza Mahkemesi 14/10/2009 tarihli ve E.2009/251, K.2009/261 sayılı kararı ile sanıkların kişiliği, suçun işlenmesindeki özellikler ve katılan tarafın şikâyetinin devam etmesi nedeni ile şartları oluşmadığından hükmün açıklanmasının geri bırakılması düzenlenmesinin uygulanmasına yer olmadığına karar vermiş, sanıkların önceki kararda belirtildiği gibi cezalandırılmasına ve cezaların ertelenmesine hükmetmiştir.

Sanıklar, müdafi ve katılan vekilinin temyizi üzerine Yargıtay 8. Ceza Dairesi, 7/6/2012 tarihli ve E.2010/4882, K.2012/19702 sayılı ilamı ile "hükme dayanak alınan başvurucuya ait Adli Tıp Kurumu Başkanlığı Ankara Şube Müdürlüğünün 12/6/2001 tarih ve 30770.94 sayılı raporunun onaysız fotokopi olması" nedeniyle yerel mahkeme kararını bozmuştur.

Bunun üzerine başvurucu, 21/9/2012 tarihinde yargılamanın uzun sürdüğü ve etkili olmadığı iddiasıyla Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) başvuruda bulunmuş, 70067/12 başvuru numarası ile kaydedilen başvuru henüz sonuçlandırılmamıştır.

Bozma sonrasında Ankara 1. Ağır Ceza Mahkemesi 6/2/2013 tarih ve E.2012/281 ve K.2013/24 sayılı kararıyla, sanıkların her biri için 10 ay hapis cezasına ve haklarındaki hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar vermiştir. Başvurucu bu karara itiraz etmiş, Ankara 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 20/2/2013 tarihli ve 2013/145 Değişik İş sayılı kararı ile itirazı reddedilmiş, bunun üzerine başvurucu 5/4/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

Anayasa Mahkemesi tarafından yapılan incelemede; somut olayda başvurucunun, gözaltında kaldığı süre zarfında maruz kaldığı muameleler nedeniyle devletin, işkence ve kötü muamele yapmama negatif yükümlülüğüne aykırı davrandığı, olaya ilişkin yargılamada mahkemenin, işkence gibi vahim suç oluşturan bir fiilin hiçbir şekilde hoş görülemeyeceğini göstermekten ziyade bu fiilin sonuçlarını hafifletecek biçimde orantısız bir şekilde asgari sınırdan hüküm kurması ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına hükmetmesi nedeniyle işkence ve kötü muamele yasağının maddi boyutunun bir diğer unsurunu oluşturan kişilerin fiziksel ve ruhsal bütünlüklerini

kanunlar aracılığıyla koruma hususundaki pozitif yükümlülüğün de yerine getirilmediği" tespitine yer verilmiştir. Bu nedenle, Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alman işkence ve kötü muamele yasağının, maddi boyutu bakımından ihlal edildiğine karar verilmiştir.

Ayrıca, soruşturmanın etkinliğine ilişkin olarak başvuru konusu olayda sözlü ve fiziksel saldırıya maruz kalan başvurucunun, doktor raporunda tespit edilen yaralanmalar dışında cinsel taciz iddiasında bulunduğu ve kötü muamelede bulunan kişilerin bir kısmının sanıklar arasında yer almadığını beyan ettiği anlaşılmaktadır. Başvurucunun kesin olarak teşhis ettiği dört polis memuru dışında kötü muamelede bulunan kişilerin kimler olduğunun tespit edilmesini sağlayacak yeterlilikte bir araştırma yapılmamış olması ve başvurucunun sağlık raporunda tespit edilen yaraları dışında ileri sürdüğü cinsel taciz iddialarının da açıklığa kavuşturulmamış olması nedeniyle soruşturmanın, sorumluların tespitini sağlaması bakımından da yetersiz olduğu sonucuna varıldığı gerekçesiyle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının öngördüğü devletin etkili soruşturma yapma usul yükümlülüğünün ihlal edildiğine ve başvurucuya manevi tazminat ödenmesine karar verilmiştir.

29. ANAYASA MAHKEMESİ BİREYSEL BAŞVURU

Başvuru Numarası : 2013/2541

Başvuru Nedeni : Adil yargılanma hakkının ihlali

Alınan raporlar ve sonuçları :

Adli Tıp Kurumu Başkanlığı (17/12/2004) Otopsi tutanağında tanımlanan ateşli silah mermi çekirdeği giriş ve çıkış deliklerinin lokalizasyonlarına göre sorulduğu üzere sağ kolunu kaldırarak dirseğini sol göz bölgesine getirmesi şeklindeki bir pozisyonda tek bir atışla yaralanmış olabileceği gibi iki ayrı ateşli silah mermi çekirdeği ile de yaralanmış olabileceği, aralarında tıbben ayrım yapılamayacağı belirtilmiştir.

Sonuç : Fatih Cumhuriyet Başsavcılığının 2004/26798 Soruşturma ve 2010/10531 numaralı kararı ile anılan iddialar yönünden kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir. Başvurucu bu karara karşı itiraz yoluna başvurmamıştır.

İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesinin 25/1/2012 tarihli ve E,2004/196, K.2012/7 sayılı kararı ile başvurucu ile sanıklar A.T., B.Y., S.A. ve E.K.nin 765 sayılı mülga Kanun'un 146. maddesinin birinci fıkrası gereğince ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile

cezalandırılmalarına karar verilmiştir. Başvurucu bu kararı temyiz etmiştir. Temyizen yapılan inceleme neticesinde Yargıtay 9. Ceza Dairesince, sanık A.T. müdafinin, usulüne uygun tebligata rağmen duruşmaya gelmediği ve geçerli bir mazeret de bildirmediği belirtilerek başvurucu ile sanıklar A.T. ve B.Y. yönünden temyiz incelemesi duruşmasız yapılmış ve 2/10/2012 tarihli ve E.2012/7356, K.2012/10175 sayılı ilamla ilk derece mahkemesi kararının onanmasına karar verilmiştir. Başvurucu 17/4/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

Anayasa Mahkemesince yapılan incelemede, başvurucunun gözaltında avukat yardımından yararlanamaması ve bu nedenle savunma haklarına verilen zararın, yargılamanın bir bütün olarak adil olmasını engellediği belirtilmiş, yargılamanın daha sonraki aşamalarında adil yargılanma hakkının diğer güvencelerinin yerine getirilip getirilmediğinin ayrıca incelenmesine gerek görülmemiştir.

Açıklanan gerekçelerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

30. ANAYASA MAHKEMESİ BİREYSEL BAŞVURU

Başvuru Numarası : 2014/15586

Başvuru Nedeni : Kötü muamele yasağının ihlali

Alınan raporlar ve sonuçları :

Adli Tıp Kurumu (9/1/2014 ve 14/1/2014 tarihli) başvuruculların yaralanmasının kişinin yaşamını tehlikeye sokan bir durum olmadığı, basit bir tıbbi müdahale ile giderilebilecek ölçüde, hafif nitelikte olduğu,

Kampüs ve Sincan Devlet Hastanesi raporları; B.K : Haricen lezyon olmadığı, her iki elin ödemli olduğu, çekilen grafisinin normal olduğu,

B.D.: Sağ elde ödem, sağfrontalde 1 emdik ödem ve ekimoz, occipitial bölgede 1 crn.lik ödem ve hiperemi, sağ kol lateralde 10x5 emdik ekimo, sol kol medialde 5x5 emdik ekimoz bulunduğu nörolojik defisit olmadığı, çekilen grafisinin normal olduğu,

A.D.: Sol kulak arkasında 2x3 emdik ödem ekimoz, sol temporalde 3 cm ebadında ödem, sağ el bileği dorsalinde hassasiyet 1.parmak distal falanks üzerinde hassasiyet bulunduğu nörolojik defisit çekilen grafisinin normal olduğu,

H.E.: Kampüs hekimince düzenlenen raporda sol maksilla üzerinde 3x3 cm ebadında ekimoz, sağ tibia üzerinde 1x1 cm ebadında sıyrık, sol göz kapağı üzerinde 0,5 emdik

sıyrık bulunduğu çekilen direk kafa grafisinde occipital kemikte fraktür olduğu, ileri tetkik ve tedavi için bir üst merkeze sevkinin uygun görüldüğü,

Sincan Devlet Hastanesi Acil Tıp Uzmanı tarafından düzenlenen raporda "darp sonucu getirildiği fizik muayenesinde sol kaş üzeri ve sol zigomatik bölgede hiperemi ve hassasiyet bulunduğu, solparyeto occipitalde minimal hassasiyet bulunduğu"

K.Ş.: Sağ aeromionda 3x1 emdik ekimoz, sol scapula medialinde 2 adet 1x0,5 emdik ekimoz olduğu,

F.T.; İlk muayenesinde baş dönmesi iki kez bayılma öyküsü olduğu, sağ bacakta ağrı yakınması bulunduğu fizik muayenede sağ tibia proksimalinde ödem, sol ve sağ elbileklerinde ekimoz, sağ zigomatik kemik üzerinde hassasiyet bulunduğu, kafa grafisinde herhangi bir patolojik bulguya rastlanmadığı,

M.K.; alın orta saçlı deri bitiminde çizgi şeklinde ekirnoz, sağ el tenar bölgede 1 emdik ekimoz bulunduğu değerlendirilmiştir. İlk muayene raporunda çenede 1 emdik keşi, burunda şişlik ekimoz bulunduğu,

H.B.: Sol omuz başında 0,5 emdik birbiri ile irtibatlı yüzeysel sıyrık, boyun sağalt kısmında 2 emdik sıyrık, sağ el bileğinde dorso medialden başlayıp palmar yüzü geçip dorso lateralde sonlanan 8-10 cm uzunluğunda çift sıralı kenar kısımlarında sıyrık bulunan kelepçe izi olduğu,

F.E.: Sol ayak parmağında hafif ödem hassasiyet, sağ kasıkta morluk ve 1x1 cm ebadında ekimoz olduğu,

E.T.: Sol gözde subkonjoktival kanama, sol periorbital ekimotik alan, sol occipitalde 3x3 emdik ödem, sağ ve sol el bileklerinde yüzeysel sıyrık olduğu belirtilmiştir.

Sonuç : Anayasa Mahkemesince yapılan incelemede; başvuru konusu olayda başvurucuların, müşahede odasına alındıktan yaklaşık dört saat kadar sonra doktor muayenesine götürüldüğü anlaşılmıştır. Yapılan soruşturmada bu gecikmenin nedenleri araştırılmadığı gibi bu uygulamanın başvurucuları cezalandırmak amacıyla yapılıp yapılmadığı da değerlendirilmemiştir. Bununla birlikte başvurucular beyanlarında tutarlı olarak doktorun ayrıntılı muayene yapmadan ve yanlarında güvenlik görevlileri varken raporu hazırladığını iddia etmişlerdir. Buna rağmen bu husus da araştırılmamış ve tekrar rapor alma gerekliliği gözetilmemiştir. Diğer taraftan başvurucuların doktor muayenesinden sonra müşahede odasında darp olaylarının devam ettiğine yönelik ısrarlı ve tutarlı iddialarına rağmen bu hususta da ek rapor aldırılmamıştır.

Devletin kontrolü altında bulunan kişilere yönelik tıbbi muayenelerin sağlanması, kötü muameleye karşı önemli tedbirlerden birini oluştururken bu muayenelerin usulüne uygun olarak yapılması ve raporların usulüne uygun düzenlenerek gerekli mercilere sunulmasının önemi anlatılmıştır. Tıbbi muayeneler güvenilir ve gerçeğe uygun raporlarla sonuçlanmalı; bunun için de muayeneler güvenlik görevlileri ve diğer kamu görevlilerin bulunmadığı bir şekilde, tıp uzmanlarının kontrolünde özel olarak yapılmalıdır (İstanbul Protokolü ek 1, madde 6).

Somut olayda Ceza İnfaz Kurumu tarafından aldırılan sağlık raporunun gerekli koşulları taşıyıp taşımadığının araştırılmayarak tek başına karara esas alınmasının anılan ilkelere aykırılık teşkil ettiği anlaşıldığından başvuruculardan H.B. dışındaki başvuruculara Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutu bakımından ihlal edildiğine ve başvuruculara manevi tazminat ödenmesine karar verilmiştir.

31. ANAYASA MAHKEMESİ BİREYSEL BAŞVURU

Başvuru Numarası : 2016/9422

Başvuru Nedeni :Eziyet yasağının ihlali

Alınan raporlar ve sonuçları :

Taksim Eğitim ve Araştırma Hastanesi; Başvurucunun, kafasının sol temporal bölgesinde çökme kırığı olduğu gözlemlenerek aynı gün ameliyata alındığı ve bir süre hastanede yatılı tedavi gördükten sonra taburcu edildiği, başvurucu hakkında yaklaşık iki ay iş göremeyeceği yönünde rapor tanzim edildiği,

Adli Tıp Kurumu İstanbul Adli Tıp Şube Müdürlüğü (13/1/2014) çökme kırığı şeklinde meydana gelen yaralanmanın, başvurucunun hayat fonksiyonlarını ağır derecede etkileyecek düzeyde olduğu belirtilmiştir.

Sonuç : Başvurucunun kolluk amirleri, Vali, İçişleri Bakanı ve Başbakan hakkında yaptığı şikâyet nedeniyle açılan soruşturma 8/1/2020 tarihinde incelenmiş ve açıkça dayanaktan yoksun olduğu değerlendirilerek kabul edilemez bulunmuştur.

Savcılık 19/2/2016 tarihinde şüpheli iki polis memuru hakkında kovuşturma yapılmasına yer olmadığına, olayla ilgili görüntü kaydı, tanık beyanı ve şüpheli tespitine yeterli delil

ve emareye ulaşılamadığı gerekçesiyle de soruşturmanın daimî aramaya alınmasına karar vermiştir.

Başvurucu kovuşturma yapılmamasına ilişkin karara itiraz etmiş, 7/4/2016 tarihinde İstanbul 6. Sulh Ceza Hâkimliğince itirazı reddedilmiştir. Bunun üzerine başvurucu 11/5/2016 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

Somut olayın gerçekleşme koşulları ve özellikleri, başvurucunun yaralanmasının niteliği ile başvurucu üzerindeki muhtemel fiziksel ve ruhsal etkileri birlikte dikkate alındığında kolluk görevlileri tarafından gerçekleştirilen muamelenin belli bir ağırlık derecesine ulaştığı ve olayda Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının gerektirdiği asgari ağırlık eşiğinin aşıldığı sonucuna varılmıştır. Bu kapsamda somut olay bir bütün olarak değerlendirildiğinde özellikle başvurucuda yarattığı etki nazara alındığında eylemin eziyet olarak nitelendirilmesi gerektiği tespit edilmiştir.

Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan eziyet yasağının maddi boyutunun ihlal edildiğine karar verilmiştir.

Ayrıca, savcılık tarafından altı yılı aşkın süredir sorumluların tespit edilemediği, son üç yıldır soruşturmanın daimî aramada beklediği ve bu süre içinde beyanı alınan yedi polis memuru hakkında kovuşturmama kararı verilmesi dışında işlem yapılmadığı dikkate alındığında soruşturmada uzun zamandır ilerleme kaydedilmediği sonucuna varılmıştır. Kamera aracılığıyla kayıt altına alınan toplumsal bir olaya müdahale esnasında başvurucuyu gaz fişeği kapsülüyle yaralayan kolluk görevlilerinin makul sayılamayacak bir süre içinde soruşturma makamları tarafından kimliklerinin dahi tespit edilememesinin soruşturmanın özenli ve süratli yürütülmesi yükümlülüğüne aykırı olduğu belirtilmiştir.

Bütün bu gerekçelerle; Cumhuriyet Başsavcılığınca yapılan soruşturmada, Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağı açısından gerekli özen gösterilmediğinden Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan eziyet yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine ve başvurucuya manevi tazminat ödenmesine karar verilmiştir.

32. ANAYASA MAHKEMESİ BİREYSEL BAŞVURU

Başvuru Numarası : 2015/12263

Başvuru Nedeni : Eziyet yasağının ihlali

Alınan raporlar ve sonuçları :

Başkent Üniversitesi Hastanesi (3/6/2013) Başvurucunun başında, sırtında, sağ kalçasında, sağ kolunda ve sağ kulağında ekimoz ve hematom tarzında yaralanmalar olduğu, çene ekleminde yumuşak doku travmasına bağlı instabilite bulunduğu, ayrıca tomografi sonucuna göre kafa bölgesinde, saçlı deri altında hematom mevcut olduğu, sırt bölgesindeki ray tarzındaki ekimozların sert, yuvarlak ve düzgün yüzeyli bir cismin vücut kısımlarına hızla tatbik edilmesi suretiyle oluşmasının mümkün olduğu, diz ve dirsek kısmındaki yaralanmaların düşme, çarpma neticesinde meydana gelmiş olabileceği, tespit edilen bulguların başvurucunun anlatımları ile zaman bakımından da uyumlu olduğu, mevcut yaralanmaların başvurucunun hayatını tehlikeye sokmadığı, basit tıbbi müdahale ile giderilemeyeceği ve başvurucunun ileri psikiyatrik değerlendirmeler için olay tarihinden üç hafta sonra muayenesinin gerektiği,

Başkent Üniversitesi Hastanesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları ile Adli Tıp Ana Bilim Dalı Başkanlığı (11/10/2013);

"1- İlk raporda akut travmaya stres bozukluğu olarak tanımlanan, geç dönem bulgularının tespiti için tekrar muayene edilmesi gerektiği değerlendirilen şahsın, 6 ay sonra yapılan muayenesinde posttravmatik stres bozukluğu bulguları tespit edildiği,

2- Tanının posttravmatik stres bozukluğu olarak değiştirildiği,

3- Gelişen post travmatik stres bozukluğunun 02.06.2013 tarihinde yaşanan olaylarla illiyet bağı bulunduğu" kanaati bildirilmiştir.

Başvurucu hakkında Adli Tıp Kurumu Başkanlığı 2. İhtisas Kurulu tarafından düzenlenen 9/1/2015 tarihli adli raporda başvurucu hakkında:

"Yaygın yumuşak doku lezyonlarına ve Post Travmatik Stres Bozukluğuna neden olan yaralanmasının;

1- Kişinin yaşamını tehlikeye sokan bir durum OLMADIĞI,

2- Kişi üzerindeki etkisinin basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek ölçüde hafif nitelikte OLMADIĞI,

3- Organlardan birinin işlevinin sürekli zayıflaması ya da yitirilmesi niteliğinde herhangi bir anatomik eksiklik veya fonksiyonel bozukluk tarif ve tespit edilmediği,

4- Vücudunda kemik kırığı tespit edilmediği" bildirilmiştir.

Sonuç : Cumhuriyet Başsavcılığınca başlatılan soruşturmada; ilgili kolluk görevlileri hakkında başvurucuya karşı işledikleri iddia edilen zor kullanma yetkisinde sınırın aşılması suretiyle kasten yaralama ve hakaret suçlarından kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir. Başvurucu bu karara itiraz etmiş, Ankara 7. Sulh Ceza Hâkimliğince itirazı reddedilmiştir. Bunun üzerine başvurucu 16/7/2015 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

Anayasa Mahkemesince yapılan incelemede; başvurucu üzerinde kullanılan gücün orantılı olup olmadığı belirlenirken başvurucunun polise karşı şiddete başvurup başvurmadığı veya bir tehdit oluşturup oluşturmadığının göz önüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Şiddete karıştığı tespit edilemeyen ve toplanma özgürlüğünü barışçıl şekilde kullanmadığına dair herhangi bir bulgu olmayan başvurucunun katıldığı protesto gösterisinin dağıtılması için müdahalede bulunulmuş olması, başvurucudaki yaralanmaların -özellikle baş ve yüz bölgesindeki yaralanmaların- şiddetini tek başına açıklamaya yeterli değildir. Bu da başvurucuya uygulanan fiziksel gücün ölçülü olmadığını göstermektedir.

Başvurucunun vücudunda yaygın şekilde oluşan ekimozlar, başında saçlı deri altında oluşan hematom ve olay sonrası gelişen post travmatik stres bozukluğu göz önüne alındığında maruz kalınan muamelenin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü maddesi bağlamında gerekli asgari eşiği aştığı tartışmasızdır. Bu nedenle maruz kalınan muamelenin süresi, olayın gerçekleşme şartları ve hissedilen fiziksel ve ruhsal ıstırabın ağırlığı birlikte değerlendirildiğinde bu muamelenin eziyet olarak tanımlanabileceği sonucuna varılmıştır.

Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan eziyet yasağının maddi boyutunun ihlal edildiğine karar verilmiştir.

Ayrıca, eylemleri ile başvurucunun yaralanmasına neden olan kolluk görevlilerinin kimliklerinin tespiti için bir araştırma yapılmamış ve bu kişilerin ifadelerine başvurulmamış olması ilgili kamu görevlilerinin eziyet yasağını ihlal ettiği tespit edilen eylemleri nedeniyle fiilî dokunulmazlıktan yararlandıkları algısı oluşturabilecektir.

Başvurucunun tıbbi raporlar ve tanık beyanıyla desteklediği ciddi hak ihlali iddiaları içeren şikâyetleri ile ilgili olarak yürütülen soruşturmanın olayı bütün yönleriyle aydınlatacak nitelikte olmadığı ve özellikle başvurucunun hangi hareketinin polisin

şiddetli bir şekilde güç kullanımına neden olduğunu ortaya çıkarmaya elverişli bulunmadığı kanaatine varılmıştır. Ayrıca kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın elde edilen tüm bulguların kapsamlı, nesnel ve tarafsız bir analizine dayalı olduğu söylenemeyeceği gibi bu karar, başvurucunun vücut bütünlüğüne yönelik müdahalenin Anayasa'nın aradığı zorunlu bir durumdan kaynaklanan ölçülü bir müdahale olup olmadığı noktasında bir değerlendirme de içermemektedir. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan eziyet yasağının usul boyutunun da ihlal edildiğine karar verilmiştir.

Somut başvuruda başvurucunun gösteriyi dağıtan kolluk görevlilerine direndiğine, bunlara karşı saldırgan bir tutum sergilediğine veya herhangi bir şekilde şiddet eylemlerinin içinde yer aldığına dair bir iddia veya delil bulunmamaktadır. Katıldığı gösterideki eylemleri nedeniyle başvurucu hakkında yürütülen bir cezai takibat da yoktur. Bu durumda başvurucunun toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını barışçıl bir şekilde kullandığının kabulü gerekir.

Somut başvuruda da barışçıl toplanma hakkını kullanan başvurucu üzerinde yaygın yumuşak doku lezyonlarına ve post travmatik stres bozukluğuna neden olacak nitelikte bir fiziksel güç kullanımı şeklinde gerçekleşen müdahalenin ölçülü olarak kabul edilemeyeceği ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olduğunun söylenemeyeceği sonucuna ulaşılmıştır.

Belirtilen gerekçelerle, başvurucunun Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ve başvurucuya manevi tazminat ödenmesine karar verilmiştir.

33. ANAYASA MAHKEMESİ BİREYSEL BAŞVURU

Başvuru Numarası : 2014/15736

Başvuru Nedeni : Eziyet yasağının ihlali

Alınan raporlar ve sonuçları :

Eskişehir Asker Hastanesi (3/6/2013) Sol kaş üzerinde lateralde (yan tarai) 2 cm çapında şişlik, sağ maksiller (üst çene) bölgede 1 cm uzunluğunda cilt erozyonu, burun yanında 1 cm cilt erozyonu, alt dudak solda 3 cm uzunluğunda şişlik ve 1 cm uzunluğunda laserasyon (yırtılma), sol dudak laterahnâe 2 cm uzunluğunda yüzeysel cilt erozyonu, sırtta sağ skapular (kürek kemiği) bölge üzerinde vertikal (dikey) 2 adet 20 cm, sol

skapula üzerinde transvers (yatay) 3 adet 20 cm, solda kostolomber (bel kaburgası) ve lomber (bel) bölgede iki adet 20 cm uzunluğunda ekimoz, sağ kol lateralmâol adet 10 cm uzunluğunda transvers ekimoz, sol kol Meralinde 1 adet 20 cm uzunluğunda transvers ekimoz, sağpatella (diz kapağı) laterahnde, 1 cm çapında laserasyon, sol bacak laterahnde 2 adet 10 cm uzunluğunda ekimoz, sol kaş Meralde 2 cm çapında şişlik" tespit edilmiştir. Mevcut yaraların kişiyi hayati tehlikeye sokmadığı, yüzde sabit iz bırakmayacağı, beş gün iş ve güce engel teşkil ettiği, basit tıbbi müdahaleyle giderilebileceği,

Eskişehir Asker Hastanesi diş hekimi (3/6/2013) Alt çene 41, 31 ve 32 No.lu dişlerde luksasyon (travmaya bağlı olarak dişin yuvasından ayrılması), alt ve üst çene labial mukozalarda (dudak iç kısmı) post travmatik ödem, mandibular (alt çene) labial mukozanın iç yüzeyinde alt kesici dişlerin kenarlarına uygun hizada yaklaşık 1 cm boyunda keşi, sol mandibular labio angular (alt çene dudak kenarı) bölgede travma sonrası ödem, sol mandibular simfız (kaynaşma noktası) bölgesi yumuşak dokuda 1 cm uzunluğunda vertikal keşi" tespit edilmiştir.

Sonuç : Savcılık kimlikleri tespit edilemeyen Emniyet Asayiş Şube Müdürlüğü görevlileri hakkında adli görevi kötüye kullanma, başvurucuyu yaraladığı öne sürülen dört polis amir ve memuru hakkında 9/5/2014 tarihinde ek kovuşturmaya yer olmadığı kararı vermiştir. Bu karara karşı başvurucu 25/9/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

Savcılığın 9/5/2014 tarihli iddianamesiyle üçü polis olmak üzere dört kişi hakkında kasten yaralama suçundan (kapatılan) Eskişehir 9. Asliye Ceza Mahkemesinde kamu davası açılmıştır. Yapılan yargılama sonucunda sanık Polis Memuru H.E. nin delil yetersizliğinden beraatine karar verilmiştir. Polis Memuru S.B. ve Ş.G. nin ayrı ayrı 3.000 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına ve haklarında verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına (HAGB) karar verilmiştir. Kamu görevlisi olmayan sanık S.K. ise 3.000 TL adli para cezasına mahkûm edilmiştir. Bu sanığın sabıkalı geçmişi yüzünden HAGB müessesesi uygulanmamıştır. Tüm sanıklara 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 62. maddesindeki takdirî indirim nedeni uygulanarak cezaları 1/6 oranında indirilmiştir.

Katılanın (başvurucu) HAGB kararlarına karşı yaptığı itiraz, Eskişehir 1. Ağır Ceza Mahkemesince reddedilmiş, bunun üzerine başvurucu süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

Sanık S.K. hakkında verilen mahkûmiyet ve H.E. hakkında verilen beraat kararları başvurucu tarafından temyiz edilmiş, Yargıtay 3. Ceza Dairesi tarafından 28/10/2015 tarihinde onanmıştır. Başvurucu, bu karara karşı da süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

Anayasa Mahkemesince yapılan incelemede; vücudunun yirmiden fazla yerinden yaralanan ve üç dişi çıkan başvurucunun maruz kaldığı eylemin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında tasnif edilen işkence, eziyet ve insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele kavramlarından hangisi kapsamında kaldığının tespit edilmesi gerektiği, bunun sonucunda derece mahkemesince hükmolunan müeyyidenin kötü muamele fiiliyle orantılı olup olmadığının irdelenmesi gerektiği belirtilmiştir.

Başvurucunun dişindeki yaralar hariç diğer yaralar her ne kadar basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek nitelikte olsa da eylemin gece vakti silahtan sayılan sopa ve copla birden fazla kişi tarafından sokak ortasında işlendiği, dişteki kırık ve çıkıkların ise tek başına, yaralamayı basit tıbbi müdahale ile giderilemeyecek niteliğe büründürdüğü, bu durumun başvurucunun onurunu daha fazla zedeleyebileceği değerlendirildiğinden eylemin eziyet yasağı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Somut olayda uygulanan yaptırımın kötü muamele oluşturan eylemlerin hiçbir şekilde hoş görülemeyeceğini göstermekten ziyade fiilin sonuçlarını hafifletecek biçimde, orantısız bir şekilde adli para cezası öngörüldüğü ve HAGB' ye karar verildiği anlaşıldığından eziyet yasağının etkili soruşturma usul yükümlülüğünün ihlal edildiğine karar verilmiştir.

Ayrıca, iki polis memuru hakkında verilen HAGB kararının ve sivil fail S.K. hakkında tayin edilen adli para cezasının başvurucu açısından yeterli giderim sağlamadığı dikkate alındığında başvurucunun mağdur sıfatının devam ettiği, bu nedenle her ne kadar derece mahkemelerinin kararlarıyla devletin negatif yükümlülüğüne aykırı olacak şekilde başvurucunun yaralandığı tespit edilmiş ise de sanıkların eylemleri nedeniyle yetersiz bir yaptırımla karşılaştıkları, böylelikle başvurucunun mağdur statüsünün devam ettiği anlaşıldığından eziyet yasağının maddi boyutunun da ihlal edildiğine karar verilmiştir.

Açıklanan gerekçelerle somut başvuruda Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan eziyet yasağının maddi ve usul boyutunun ihlal edildiğine ve başvurucuya manevi tazminat ödenmesine karar verilmiştir.

34. ANAYASA MAHKEMESİ BİREYSEL BAŞVURU

Başvuru Numarası : 2013/2015

Başvuru Nedeni : İşkence ve kötü muamele yasağının ihlali

Alınan raporlar ve sonuçları :

Mardin Devlet Hastanesi (5/3/2002 ve 7/3/2002 tarihli gözaltı giriş ve çıkış raporları) darp ve cebir izine rastlanılmadığı, 6/3/2002 tarihli raporda başvurucuya konversiyon teşhisi konulduğu,

Mardin Devlet Hastanesi Tabipliği (7/3/2002) Şahsın yapılan fiziki muayenesinde ... sol koltuk altında iç kısımda dirseğe kadar yaygın ekimozların, ... sağ koltuk altında aynı şekilde ekimozların mevcut olduğu, çekilen filminden kırık olmadığı, aynı zamanda her iki ayak tabanında ödem ve hassasiyetin mevcut olduğu,

Adli Tıp Kurumu Diyarbakır Şube Müdürlüğü (12/3/2002) Sağ humeral bölge iç yan yüz proksimalde aksiler bölgeye uzanan kısımda 10x5 cm 'lik alan içinde farklı boyut ve şekillerde; çevreleri açık yeşil-sarı renk almış resorbsiyonu devam eden 6-8 günlüğe uyan eski ekimotik alanlar, sol humeral bölge iç yan yüz proksimalde aksiler bölgeye uzanan kısımda 7x4 cm 'lik alan içinde farklı boyut ve şekillerde; çevreleri açık yeşil-sarı renk almış resorbsiyonu devam eden 6-8 günlüğe uyan eski ekimotik alanlar saptandığı, vücudunun çeşitli bölgelerinde sübjektif ağrı şikayeti tarif ettiği ancak vücudun diğer bölgelerinde travmatik lezyon bulgusu saptanmadığı, sistem muayenelerinin doğal bulunduğu; uzuv zaafı ya da uzuv tatili niteliğinde herhangi bir anatomik eksiklik ya da fonksiyonel bir araz saptanmadığına göre,

Yukarıda tarif edilen ekimozlara neden olan travmatik arızasının:

-Şahsın hayatını tehlikeye maruz kılmadığı,

-5 (beş) gün mutad iştigaline engel teşkil edeceği,

-Uzuv zaafı ya da uzuv tatili niteliğinde herhangi bir anatomik eksiklik ya da fonksiyonel bir araz tarif ve tespit edilmediği",

Mardin Devlet Hastanesi (21/5/2002) "rektal tuşede saat 12 hizasında'' kronik anal fissür tespit edildiği,

İstanbul Adli Tıp Kurumu (27/9/2002) Mağduresi bulunduğu iddia edilen olay sonucunda maddi işkenceye veya kötü muameleye maruz kalıp kalmadığı, kalmış ise bunun psiko-sosyal bulgularının olup olmadığı sorulan ... H.A. nın 09.08.2004 tarihinde Kurulumuzda yapılan muayenesinde anüs mukozasında saat kadranına göre 12 hizasında kronik fissür

saptandığı, anal mukoza ve sfinkter tonusu normal bulunduğuna, 21.05.2002 tarihli raporunda da aynı bölgede anal fissür tarif edildiği, tarif ve tespit edilen bu kronik fıssürün makata yabancı cisim sokulması ile meydana gelebileceği gibi, kabızlık gibi bünyesel sebeple de meydana gelebileceği, bunlar arasında tıbben ayrım yapılamayacağı gibi, 21.05.2002 tarihli raporda belirtilen en az 2 (iki) ay öncesine ait ibaresinin de tıbbi kurallara uygun olmadığı, fissürün yaşının tespit edilemeyeceği",

Adli Tıp Kurumu 2. İhtisas Kurulu (30/11/2007) başvurucunun 9/8/2004 tarihinde 4. İhtisas Kurulundaki muayenesi sırasında sergilediği davranışların psikiyatrik bir klinik tanı ile açıklanamayacağı, bu davranışların kendi kişilik yapısından da kaynaklanabileceği belirtilmiştir.

Sonuç : Mardin Cumhuriyet Başsavcılığının 5/2/2003 tarihli ve E.2003/173 sayılı iddianamesi ile ilgili polis memurları hakkında başvurucuya karşı "sanığa cürmü söyletmek için işkence ve sair kötü muamele yapma" suçunu işledikleri iddiasıyla Mardin 2. Ağır Ceza Mahkemesinde kamu davası açılmıştır.

Ayrıca hakkında kamu davası açılan polis memuru H.Ş.P.nin başvurucuya karşı "ırza geçme" suçunu işlediği iddiası yönünden Mardin Cumhuriyet Başsavcılığının 3/3/2004 tarihli kararı ile kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir. Başvurucu, kovuşturmaya yer olmadığına dair karara itiraz etmiş, Midyat Ağır Ceza Mahkemesi Başkanlığının 29/4/2004 tarihli kararı ile itirazın reddine karar verilmiştir.

Diğer suçlar yönünden Mardin 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 14/2/2008 tarihli ve E.2003/29, K.2008/36 sayılı kararı ile sanıkların "müsnet suçu işlediklerine dair inkara dayanan savunmaları aksini ortaya koyan mahkumiyetlerine yeterli ve inandırıcı kesin delil elde edilemediği..." gerekçesiyle beraatlarına karar verilmiştir. Başvurucu vekilinin kararı temyiz etmesi üzerine Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 14/9/2011 tarihli ve E.2008/12990, K.2011/9432 sayılı kararı ile Mardin 2. Ağır Ceza Mahkemesinin beraat kararının bozulmasına karar verilmiştir.

Bozma kararı sonrası yapılan yargılama sonucunda Mardin 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 16/1/2013 tarihli ve E.2011/191, K.2013/6 sayılı kararı ile sanıkların, isnat edilen suçu işledikleri sabit görülerek 1/3/1926 tarihli ve 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nun 243. maddesinin birinci fıkrası gereğince 10 ay hapis ve kamu hizmetlerinden mahrumiyet cezası ile cezalandırılmalarına ve 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesi gereğince hükmün açıklanmasının geri

bırakılmasına karar verilmiştir. Başvurucu vekili, sanıklar hakkında verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına dair anılan karara karşı itiraz yoluna başvurmuş, Mardin 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 26/3/2013 tarihli ve 2013/137 Değişik İş sayılı kararı ile itirazın reddine karar verilmiştir. 22/5/2013 tarihinde başvurucu bireysel başvuruda bulunmuştur.

Anayasa Mahkemesince yapılan incelemede; başvurucunun aşamalarda, cinsel saldırı eylemine ilişkin olan ve utanma duygusu nedeniyle en başta ileri sürülemediği şeklinde makul bir açıklamaya kavuşturulan şikâyeti haricinde, birbiriyle genel olarak uyumlu ifadeleri, başvurucunun cezaevine kabul edilmeden önce Devlet Hastanesinde ve daha sonra Adli Tıptan alman doktor raporları ile İlk Derece Mahkemesinin gerekçeli kararının, başvurucunun işkence ve kötü muameleye dair iddialarının temelden yoksun olmadığına karine oluşturduğu belirtilerek sağlıklı bir şekilde gözaltına alman başvurucunun, gözaltından çıkarılmadan önce yaralanmış olduğu ya da fiziksel iz bırakmayan kötü muamele gördüğünün tutarlı ifadeleri ve doktor raporları ile saptanmış olması karşısında, artık bunun kolluk görevlilerinin eylemleri sonucu olmadığına ilişkin ispat yükünün, kamu otoritesini temsil eden idare aleyhine yer değiştirdiği sonucuna varılmıştır.

İlk Derece Mahkemesince sabit görülen eylemlerin nitelik ve ağırlığı dikkate alındığında sanıklar hakkında hükmedilen 10 ay hapis cezasının orantılı olduğunun kabul edilmesi mümkün olmayıp yanı sıra hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesi nedeniyle -sanıkların deneme süresi içerisinde suç işlememeleri şartıyla- belirtilen hapis cezasının uygulanmamasının ve bu cezanın hiç vaki olmamış sayılarak adli ve memuriyet sicillerine yansımamasının, yasal olmayan bu tür eylemlerin önlenmesini sağlayabilecek düzeyde yeterli caydırıcı bir etki doğurmadığı belirtilmiştir. Bu nedenle devletin söz konusu davada başvurucunun fiziksel ve ruhsal bütünlüğünü kanunlar aracılığıyla koruma hususundaki pozitif yükümlülüklerini yerine getirmediği sonucuna varılmıştır. Bu nedenle başvurucunun maruz kaldığı bu eylemlerden dolayı Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alman işkence ve kötü muamele yasağının maddi boyutu bakımından ihlal edildiğine karar verilmiştir.

Ayrıca işkence ve kötü muamele iddialarına yönelik soruşturma ve kovuşturmaların hızlı ve etkili biçimde sonuçlandırılması gerektiği, tüm yargılama safahatı değerlendirildiğinde başvurucunun gözaltına alındığı 5/3/2002 tarihinde başlayan soruşturma ve sonrasındaki

yargılamaların hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına dair karara karşı itirazın reddedildiği 26/3/2013 tarihinde sonuçlandığı görülmüştür. Böylece yargılama sürecinin 11 yıl 21 gün sürdüğü tespit edilmiştir. Dolayısıyla Derece Mahkemeleri önündeki yargılamanın, makul bir ihtimam gösterilerek gerekli olan süratle sonuçlandırıldığını söylemek mümkün değildir.

Makul kabul edilemeyecek derecede uzun süren bir yargılama sonucunda faillere, tespit edilen eylemleri ile orantılı olduğu söylenemeyecek bir ceza (10 ay hapis) verilmesi ve üstelik buna ilişkin hükmün açıklanmasının geri bırakılması ile bu caydırıcılıktan uzak sonucun ortaya çıkmasında etkisi olması kaçınılmaz olan süreçteki eksiklikler soruşturmanın, eziyet fiillerinin önlenmesi ve faillerin cezalandırılması bakımından yeterli bir etki doğurmasını engellemiştir. Ayrıca işkence, eziyet ve kötü muamele eylemlerini gerçekleştirdikleri tespit edilen görevlilerle ilgili ulaşılan bu nihai sonuç, bu tür olaylara karışan kamu görevlerine müsamaha ile yaklaşıldığı izlenimini uyandırdığı ve dolayısıyla bu tür fiilleri gerçekleştirme temayülü olan görevlileri cesaretlendirebileceği gibi bireylerin bu kapsamda devlete ve adalet mekanizmalarına olan güvenlerini de zedeleyebileceği belirtilerek Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının öngördüğü, devletin etkili soruşturma yapma usul yükümlülüğünün ihlal edildiğine ve bu nedenle başvurucuya manevi tazminat ödenmesine karar verilmiştir.

35. ANAYASA MAHKEMESİ BİREYSEL BAŞVURU

Başvuru Numarası : 2013/7907

Başvuru Nedeni : İşkence ve kötü muamele yasağının ihlali

Alınan raporlar ve sonuçları :

Şanlıurfa Adli Tıp Şube Müdürlüğü(22/3/2012) birinci başvurucunun yaralanmasının yumuşak doku lezyonlarına neden olduğu, yaşamını tehlikeye sokan bir durum olmadığı, basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek nitelikte olduğu,

Adli Tıp Şube Müdürlüğü (11/6/2012) "başvurucudaki lateral menisküs yırtığı ve yumuşak doku lezyonlarına neden olan yaralanmasının yaşamını tehlikeye sokan bir durum oluşturmadığı ve basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek derecede hafif olmadığı" belirtilmiştir.

Sonuç : Soruşturma neticesinde Cumhuriyet Başsavcılığının 11/6/2013 tarihli ve S.2012/7074, K.2013/5237 sayılı kararı ile tüm şüpheliler hakkında

kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir. Başvurucular bu karara karşı itiraz yoluna başvurmuşlar, Adıyaman 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 31/7/2013 tarihli ve 2013/2040 Değişik İş sayılı kararı ile itirazlarının reddine karar verilmiştir. Bunun üzerine birinci başvurucu 24/10/2013, ikinci başvurucu ise 25/10/2013 tarihlerinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

Anayasa Mahkemesince yapılan incelemede; başvurucuların işkence, eziyet ve insan haysiyeti ile bağdaşmayan muamele iddialarının etkili bir şekilde soruşturulduğu sonucuna varıldığı, başvuruya konu soruşturma, işkence, eziyet ve insan haysiyeti ile bağdaşmayan muamele fiillerinin önlenmesi ve gerekiyorsa faillerin cezalandırılması bakımından yeterli bir etki doğurmadığı açıklanmıştır. Ayrıca şüpheliler hakkında etkili bir soruşturma yürütülmemiş olması, bu tür olaylara karışanlara müsamaha ile yaklaşıldığı izlenimini uyandırmakta olup bu durumun işkence, eziyet ve insan haysiyeti ile bağdaşmayan muamele fiillerini gerçekleştirme temayülü olan kamu görevlilerini cesaretlendirebileceği ve bireylerin, belirtilen eylemlere karşı koruma görevi bakımından devlete ve adalet mekanizmalarına olan güvenlerini zedeleyebileceği belirtilmiştir.

Açıklanan nedenlerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının öngördüğü etkili soruşturma (usul) yükümlülüğünün ihlal edildiğine karar verilmiştir.

36. ANAYASA MAHKEMESİ BİREYSEL BAŞVURU

Başvuru Numarası : 2017/20159

Başvuru Nedeni : İnsan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlali

Alınan raporlar ve sonuçları :

Başvurucu hakkında düzenlenen sağlık raporuna göre "sol dirsek, sol ve sağ dizde abrazyon (sıyrık), boyunda ağrı ve hassasiyet, burunda kanama olduğu, mevcut yaralanmaların basit tıbbi müdahale ile giderilebilir şekilde olduğu",

Polis memuru M.S. hakkında düzenlenen sağlık raporunda "boyun kısmında 8 cm ve 6 cm'lik birbirine paralel iki kızarıklık, burnun sağında 6 cm ve 4 cm'lik birbirine paralel iki kızarıklık olduğu, mevcut yaralanmaların basit tıbbi müdahale ile giderilebilir şekilde olduğu" tespit edilmiştir.

Sonuç : Yürütülen soruşturma sonucunda Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 9/12/2016 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmiştir. Başvurucu bu karara itiraz etmişse de İstanbul 5. Sulh Ceza Hâkimliği 7/2/2017 tarihinde

itirazın reddine karar vermiştir. Bunun üzerine başvurucu 5/4/2017 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

Anayasa Mahkemesi tarafından yapılan incelemede; başvurucuya karşı kolluk görevlilerince uygulanan gücün -özellikle bilgi almak, cezalandırmak veya yıldırmak amacıyla ya da ayrımcı bir nedenle- kasten ağır acı veya ıstırap verme şeklinde gerçekleştirildiğinin söylenemeyeceği, eylemin uzun bir dönem içinde saatlerce uygulanmış ve fiziki yaralanmaya ya da yoğun maddi veya manevi ıstıraba sebep olacak şekilde ortaya çıkmış olduğunun da iddia edilemeyeceği, bu nedenle söz konusu eylemin işkence veya eziyet boyutuna varmadığı belirtilmiştir. Ancak başvurucuya uygulanan şiddetin düzeyi, süresi, şekli ve eylem nedeniyle başvurucuda meydana gelen ve sağlık raporlarına yansıyan yaralanmaların niteliği bir bütün olarak ele alındığında eylemin insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele olarak tanımlanması gerektiğinin altı çizilmiş ve bu gerekçe ile somut olayda Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

37. ANAYASA MAHKEMESİ BİREYSEL BAŞVURU

Başvuru Numarası : 2015/4450

Başvuru Nedeni : İşkence yasağının ihlali

Alınan raporlar ve sonuçları :

Otopsi raporunda; M.P. nin genel vücut travması geçirdiği, ölümünün künt kafa travması sonucu meydana gelen beyin kontüzyonu, parankim içine kanama ve bunların komplikasyonları sonucu meydana geldiği tespit edilmiştir.

Sonuç : Yapılan yargılama sonucunda Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından Askerî Ceza İnfaz Kurumundaki diğer bazı dövme olayları nedeniyle bir kısım gardiyanın kasten yaralama suçundan mahkûmiyetine, bir kısım gardiyanın ise beraatine karar vermiştir.

Başvurucular; kurulan hükmün eksik inceleme sonucu verildiğini, işkence suçunun oluşabilmesi için işkencenin sistematik olarak uygulanmasının gerekmediğini, kaldı ki birçok tanık anlatımından Askerî Ceza İnfaz Kurumundaki uygulamanın sistematik hâle geldiğinin anlaşıldığını, oğullarının işkence sonucu öldüğünü, sanıkların öldürme kastı olmayıp amaçlarının işkence etmek olduğunu belirterek temyiz yoluna başvurmuşlardır.

Temyizen yapılan incelemede Yargıtay 8. Ceza Dairesi 19/1/2015 tarihli kararla başvurucuların temyiz itirazlarının reddine karar vererek ilk derece mahkemesi kararını onamış, bunun üzerine başvurucular 10/3/2015 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

Anayasa Mahkemesince yapılan incelemede; olaya karıştığı iddia edilen gardiyanların olayın gelişimi ile ilgili olarak farklı farklı anlatımları olsa da M.P.nin Askerî Ceza İnfaz Kurumunda gardiyanlar odası olarak tabir edilen ve giyinme odası olarak kullanılan yerde maruz kaldığı eylemler neticesinde öldüğünün sabit olduğu belirtilmiştir. Olayın giyinme odasında gerçekleştiği hususu olaya karıştığı iddia edilen gardiyanlar ile olayın tanığı A.S. tarafından kuşkuya yer bırakmayacak şekilde açıklanmış olmakla birlikte M.P.nin vücudundaki yaralanmaların nedeni hakkında bu kişiler tarafından derece mahkemeleri önünde farklı farklı anlatımlarda bulunulduğu görülmektedir. Olayın tanığı A.S. ile olaya karıştığı iddia edilen gardiyanların önemli bir kısmı H.G. adlı gardiyanın eline geçirdiği bir sopayla sözlü tartışma yaşadığı M.P. yi dövdüğünü belirtmişken H.G. adlı gardiyan ise olayın saldırgan davranışlar sergileyen M.P. nin etkisiz hâle getirilmesi sırasında meydana geldiğini beyan etmiştir. Olaya karıştığı iddia edilen gardiyanların olayın gelişimi ile ilgili olarak farklı anlatımları olsa da bu beyanlardan hiçbiri M.P. ye bu şekilde ağır bir şiddet kullanılmasının haklılığını ortaya koyan makul bir açıklama içermemektedir. Nitekim derece mahkemeleri de başvuruculların oğlu M.P. nin kasıtlı olarak gerçekleştirilen kötü muamele sonucunda yaşamını yitirdiği sonucuna ulaşmıştır. Derece mahkemelerinin sırf bu tespitinin bile somut olayda devletin M.P. nin ölümünden sorumlu tutulabilmesi için yeterli olduğu belirtilmiştir.

Tüm bu değerlendirmelerden M.P.nin tamamen devletin denetimi ve koruması altında iken makul bir açıklaması yapılamayan eylemler sonucunda yaşamını yitirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sebeple Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının maddi yönünün ihlal edildiğine karar verilmiştir.

Ayrıca Askerî Savcılığın olaya resen ve derhâl el koymamasının delillerin toplanması ve muhafazası konusunda önemli bir kısım eksikliğin yaşanmasına sebep olduğu, soruşturma sonucunda elde edilen delillerin derece mahkemeleri kararlarında kapsamlı bir analize tabi tutulmadığı, olaya ilişkin soruşturmanın ve kovuşturmanın makul süratte yürütülmediği gerekçeleriyle yaşam hakkının usul boyutunun da ihlal edildiğine karar verilmiştir.

Bütün bunlara ek olarak; başvuruculaların oğlu M.P. tamamen devletin koruması altında iken makul bir açıklaması yapılamayan, korkutma ve sindirme amacıyla yapıldığı değerlendirilen oldukça yoğun bir fiziksel şiddete maruz kalıp bunun sonucunda yaşamını yitirdiğinden, ayrıca olay hakkında etkili ve kapsamlı bir soruşturma yürütülmediğinden somut olayda yaşam hakkının ihlal edildiği iddiası ile işkence yasağının ihlal edildiği iddiasının iç içe geçtiği anlaşılmıştır.

Açıklanan nedenlerle; Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan işkence yasağının da maddi ve usul boyutunun ihlal edildiğine ve başvuruculara manevi tazminat ödenmesine karar verilmiştir.

38. ANAYASA MAHKEMESİ BİREYSEL BAŞVURU

Başvuru Numarası : 2014/15253

Başvuru Nedeni : İnsan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlali

Alınan raporlar ve sonuçları :

Haseki Eğitim ve Araştırma Hastanesi (14/5/2006) ve Fatih Adli Tıp Şube Müdürlüğü (17/5/2006) sağ omuzda hiperemi (kanlanma), sağ cruristte (bacak) hassasiyet ve hareket kısıtlılığına sebep olan travmaya bağlı yumuşak doku lezyonlarının basit tıbbi müdahaleyle giderilebilecek nitelikte olduğu belirtilmiştir.

Sonuç : İstanbul İl Polis Disiplin Kurulunca 3/11/2006 tarihinde, polisler hakkında müştekinin beyanı dışında delil bulunmadığından ceza verilmesine yer olmadığına karar verilmiştir.

Şüpheli İ.O.D. hakkında müştekilerin üçüne karşı hakaret ve basit yaralama, başvurucuya karşı ayrıca tehdit suçundan 24/5/2007 tarihinde kamu davası açılmış ise de Fatih 2. Sulh Ceza Mahkemesinin 2/12/2008 tarihli kararı ile sanığın başvurucuya yönelen yaralama fiilinde kusuru bulunmadığından ceza verilmesine yer olmadığına, diğer suçlardan ise delil yetersizliğinden beraatine karar verilmiştir. Başvurucunun kararı temyiz etmesi üzerine, Yargıtay 4. Ceza Dairesinin 5/6/2014 tarihli kararı ile yerel mahkeme kararı onanmıştır.

Anayasa Mahkemesi tarafından yapılan incelemede; polis memurlarından İ.O.D.nin yemeği müteakiben başvurucuya ait lokantayı terk ederken dışarıda başvurucuyla işyerinde çalan müzik -başvurucuya göre müziğin Kürtçe olması, sanığa göreyse müzik sesinin yüksek olması- yüzünden tartıştıkları sırada başvurucunun adli muayene

raporunda belirtildiği üzere basit tıbbi müdahaleyle giderilecek şekilde yaralandığı konusunda bir belirsizlik bulunmadığı açıklanmıştır. Kötü muamele vakalarında fiziki bulgular bakımından doktor raporlarının anahtar role sahip olduğunun altı çizilmiştir.

Başvurunun merkezinde yer alan asıl mesele, derece mahkemelerinin delillerin hatalı değerlendirilmesi sonucunda kamu görevlisinin kötü muamele oluşturan eyleminin cezasız bırakılmasıdır. Başvurucu bir taraftan güvenilir olmadıkları noktasında bir emare yokken salt akraba ya da işvereni olduğundan hareketle iddia tanıklarının anlatımlarına değer atfedilmediğini, diğer taraftan paradoksal olarak müşteri olan bağımsız tanık Ö.O.nun söylemleri dikkate alınmazken sanığın meslektaşı ve mesai arkadaşı üç polis memuru tanığın beyanlarına üstünlük tanındığını beyan etmiştir. Ayrıca adli muayene raporunda yer alan hipereminin hatalı değerlendirilmesi bir kenara bacağındaki hassasiyetin dikkate dahi alınmadığını belirtmiştir.

Sonuç itibariyle; polis memurunun yargılandığı davada başvurucuya karşı kötü muamele oluşturan bazı eylemlerin cezasızlıkla sonuçlanmasından dolayı insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi -negatif yükümlülük- ve etkili soruşturma usul boyutunun ihlal edildiği kanaatine varılmıştır.

Belirtilen gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutunun ihlal edildiğine ve başvurucuya manevi tazminat ödenmesine karar verilmiştir.

39. ANAYASA MAHKEMESİ BİREYSEL BAŞVURU

Başvuru Numarası : 2014/19112

Başvuru Nedeni : Kötü muamele yasağının ihlali

Alınan raporlar ve sonuçları :

Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Erişkin Adli Kurulu (24/5/2013) başvurucunun ruh sağlığının bozulduğu, travma sonrası stres bozukluğu tanısı olduğu, bozulmanın kalıcı olup olmadığı hususunda başvurucunun bir yıl süreyle psikiyatri hekimi tarafından aylık kontrollerle takip ve tedavi sonrası karar verilmesi gerektiği"

İstanbul Adli Tıp Kurumu 6. Adli Tıp İhtisas Kurulu (28/3/2014) başvurucuda olaydan kaynaklanmış psikiyatrik bozukluğunun (subklinik belirtilerle seyreden travma sonrası stres bozukluğu) tespit edildiği, bu psikiyatrik tablonun ruh sağlığını etkilediği ancak bu etkilenmenin ruh sağlığını bozacak mahiyet ve derecede olmadığı belirtilmiştir.

Sonuç : Yapılan yargılama sonucunda; tanık anlatımları ve toplanan deliller doğrultusunda Mahkeme tarafından "G.C.nin başvurucunun uyuduğu odaya girdiği ve belden aşağısını çıplak olarak bir eliyle katılanın karın ve göğüs bölgesini okşadığı ve diğer eliyle penisini tutup mastürbasyon yaptığı, bu sırada vücuduna dokunulduğunu fark eden E.A.nın uyandığı ve sanığa 'sen ne yapıyorsun, buraya nasıl girdin' diyerek bağırdığı ve hızlı bir şekilde odadan çıktığı" na kanaat getirilerek G.C.nin cinsel saldırı suçunu işlediği kabul edilmiştir. İstanbul Adli Tıp Kurumu 6. Adli Tıp İhtisas Kurulunun raporu dayanak alınarak başvurucunun ruh sağlığının bozulmamış olduğu gerekçesiyle 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 102. maddesinin beşinci fıkrası uyarınca cezada artırım yoluna gidilmemiş, G.C.nin, "duruşmadaki iyi hali ve yargılama sürecindeki davranışları" göz önünde bulundurularak cezasında takdiri indirim uygulanmış, sonuç olarak 1 yıl 8 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına dair hüküm kurulmuş, "Cezanın miktarı, G.C.nin sabıkasız geçmişi, kişilik özellikleri" dikkate alınarak verilen bu hükmün açıklanması geri bırakılmıştır.

Başvurucu bu karara itiraz etmiş, İzmir 2. Ağır Ceza Mahkemesince 3/11/2014 tarihinde itirazı reddedilmiştir. Bunun üzerine başvurucu 8/12/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

Anayasa Mahkemesince yapılan incelemede; olayda yerel mahkemenin verdiği kararın, üçüncü kişiler tarafından gerçekleştirilen kötü muamelelere karşı bireylerin korunmalarını sağlayan caydırıcı yasal tedbirleri fiilen etkisiz kılıp kılmadığı hususunun irdelenmesi gerektiği, bu irdeleme yapılırken cinsel suçların toplum üzerinde yarattığı hassasiyetin de göz önünde bulundurulması gerektiği belirtilmiştir.

Mahkemenin, ceza tayini ve HAGB hususunda tam bir takdir yetkisi bulunduğu hâlde verdiği kararla bu yetkisini, söz konusu eylemlere hiçbir şekilde müsamaha edilmeyeceğini göstermek için kullanmak yerine toplumca hassasiyet gösterilen cinsel saldırı eyleminin sonuçlarını hafifletmek için kullanmayı tercih ettiği izlenimi oluşturduğu ifade edilmiştir. Somut olayda, başvurucuya yönelik cinsel saldırının ağırlığı karşısında eylemi yapanın cezalandırılması yerine sadece ceza tehdidi altında bırakılmasına dair verilen kararın, bireylerin kötü muamele yasağına karşı korunması amacıyla alınan caydırıcı yasal önlemleri etkisiz kıldığı sonucuna varıldığından Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının öngördüğü devletin pozitif yükümlülüğünden usul yükümlülüğünün ihlal edildiğine karar verilmiştir.

40. AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ 2. DAİRESİ

Başvuru Numarası : 2009/44188

Başvuru Nedeni : Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlali

Alınan raporlar ve sonuçları :

Büyükçekmece Devlet Hastanesi (21 Ağustos 2007) Y.S.nin burnunun üzerinde sıyrıkların, ekimozların ve sırtından sağ omzuna kadar yayılmış hiperemi, sıyrık ve ekimozların mevcut olduğu,

Büyükçekmece Devlet Hastanesi tarafından aynı gün düzenlenen ikinci raporda ise, Y.S.nin burnunda yüzeysel bir kesik, sağ omzunda peteşial lezyonlar, sağ kolunun üzerinde ve sağ kürek kemiğinin ortasında taze ekimozların bulunduğu,

İnönü Sağlık Ocağı (22 Ağustos 2007) Y.S.nin copla tecavüze uğradığı, burnu ve omzunun üzerinde ekimozların mevcut olduğu,

Adli Tıp Kurumu (22 Ağustos 2007) Y.S. nin gözaltı sırasında şiddete maruz kaldığı, yüzüne, başına, ellerine, sırtına ve bacaklarına copla vurulduğu, testis ve penisinin sıkıldığı ve ayrıca, cop kullanılarak anüs yolu ile kendisine tecavüz girişiminde bulunulduğu, başvuranda "burnunun üzerinde, kabuk bağlamaya başlayan bir sıyrık; gözlerinin alt kısmında, burnuna aldığı darbelerden kaynaklanan kırmızı ve mor renkli olan ekimozlar; sağ kolunun arka kısmında, kırmızı ve mor renkli olan ve 6x8 cm'lik bir ekimoz; sol omzunda 3 cm, 4,5 cm ve 5 cm'lik sıyrıklar; sırtta interskapular bölgede yatay seyirli 3,5x6 cm boyutlarında ray şeklinde kırmızı ve mor renkte olan ekimozlar; sol elinin üzerinde 3x4cm,sağ ayak bileğinin arka kısmında 5x5 cm ve sol ayak bileğinin iç yüzeyinde 5x6 cm boyutunda mor renkli ekimoz" olduğu, başvuranın penis ve testislerde duyduğu ağrılardan şikayet ettiği ancak harici travmatik lezyonların bulunmadığı ve ayrıca, anal mukoza ve sfinkter tonusunun normal bulunduğu da belirtilmiştir. Tıbbi raporda, ilgilinin basit bir tıbbi müdahale ile tedavi edilebileceği ve anal tecavüze dair maddi delillerin bulunmadığı sonucuna ulaşıldığı,

Büyükçekmece Devlet Hastanesi (21 Ağustos 2007) N.K. hakkında düzenlenen ilk tıbbi raporda "bedeninde darp ve cebir izlerinin bulunmadığı", aynı gün aynı hastanede düzenlenen ikinci tıbbi raporda " dirseklerinin üzerinde kabuk bağlayan yaraların mevcut olduğu"

İnönü Sağlık Ocağı (22 Ağustos 2007) N.K. hakkında düzenlenen tıbbi raporda "N.K. nin ellerinde ekimozların, sağ dirseğinde eski bir yaranın (dokuların zedelenmesi) mevcut olduğu, ve ilgilinin bedeninde başka herhangi bir darp veya cebir izinin saptanmadığı" belirtilmiştir.

Adli Tıp Kurumu (22 Ağustos 2007) N.K. nin gözaltında bulunduğu sırada, kalçalarının iç kısmına, kollarının ön kısmına ve başına copla vurulduğunu, testis ve penisine baskı uygulandığını ancak cinsel şiddete maruz kalmadığını beyan ettiği, N.K. hakkında yapılan incelemede " sol kolunun ön kısmında 8-11 cm uzunluğunda ve 0,3 cm genişliğinde peteşial kanama alanları, birbirini izleyen çizgisel şekilde ve sert bir cismin kullanılmasından kaynaklanan ekimozlar; sağ ön kolunun iç kısmında, sol ön kolunda saptananlarla benzer olan, 0,5x12 cm uzunluğunda ve 0,3 cm genişliğinde ekimotik alanlar; sağ dirseğinde, 1x1,5 cm'lik kabuk bağlayan bir yara; sol kürek kemiği üzerinde, 1x1 cm'lik kabuk bağlayan bir yara" tespit edilmiştir. Ayrıca muayenede, skrotum ve penis çevresinde travmatik lezyona rastlanmadığı, anal mukoza ve sfinkter tonusunun normal bulunduğu, ilgilinin basit bir tıbbi müdahale ile tedavi edilebileceği ve anal tecavüze dair maddi delillerin bulunmadığı belirtilmiştir.

İstanbul Beşiktaş Adli Tıp Kurumu Şube Müdürlüğü raporunda; başvuranın jandarma karakoluna sevk edildiği esnada, akabinde, gözaltında bulunduğu sırada darp edildiği, ilgilinin makatına cop sokulduğu ve burnuna yumruk atıldığı belirtilmiş, "başvuranın burun tabanının orta kısmında 0,5 cm'lik kabuk bağlayan bir sıyrık, burnunda ve gözlerinin altında üç veya dört gün öncesine ait olan mor ekimozlar, ödem ve bunun yanı sıra, küçük sıyrıklar, sırt ve sağ omuz üzerinde ekimotik alanlar mevcut olduğu" kaydedilmiştir.

İstanbul Beşiktaş Adli Tıp Kurumu Şube Müdürlüğü tarafından N.K. hakkında düzenlenen raporda da , gözaltında bulunduğu sırada copla darp edildiği ve işkenceye tabi tutulduğu belirtilmiş, "başvuranın bileklerinden dirseklerine uzanan, kollarının ön kısmında 1 cm genişliğinde hiperemi; sağ dirseğinin üzerinde 2 cm'lik kabuk bağlayan bir yara; 1 cm'lik kabuk bağlayan bir yara ve sol dirseğinin üzerinde eski bir yara izi" bulunduğu kaydedilmiştir.

İstanbul Cumhuriyet savcısının talebi üzerine, 23 Ağustos 2007 tarihinde N.K. hakkında düzenlenen raporda "ilgilinin sol kürek kemiği üzerinde 1 x 1 cm'lik bir sıyrık; sol dirseğinin iç kısmında 0,5x1 cm'lik ekimotik lezyon; bu lezyonun hemen altında, 1,5

cm'lik eski bir yara ve bu yaraya 3 cm aralıkta olan 0,3 cm'lik kabuk bağlayan eski bir yara; sol kolunun iç kısmında, birbirini izleyen çizgisel şekilde 6 ve 10 cm'lık kırmızı renkte ekimozlar; sol bileğinin iç kısmında, 0,5x2 cm'lik kırmızı renkte ekimoz; sağ dirseğinin diş kısmında, 1x2 cm'lik kabuk bağlayan bir yara; sağ bileğinin dış kısmında, 2 x 6 cm'lik ekimoz; sağ bacağının ön kısmında 0,5 cm'lik bir sıyrık" tespit edilmiş, penis ve skrotumda herhangi bir özelliğe rastlanmadığı belirtilmiştir.

İstanbul Cumhuriyet savcısının talebi üzerine, 23 Ağustos 2007 tarihinde Y.S. hakkında düzenlenen raporda ise "ilgilide 2 x 2 cm'lik hafif bir ödem, kafa derisinde hassasiyet; göz çevresinde, sol tarafta 2 x 5 cm'lik ekimoz ve sağ tarafta, 3x5 cm'lik ekimoz; burun tabanına yakın, 1,5x2 cm'lik kabuk bağlayan ekimoz; burun üzerinde, mor, kahverengi renkte ekimoz ve yoğun hassasiyet; kürek kemiklerinin arasında ve üst kısmında, yatay seyirli 0,5x6 cm ve 1x6 cm boyutlarında ray şeklinde ekimozlar ve 1,5 cm'lik yeşil renkte olan ekimoz; bu bölgenin üst kısmında, 0,5x3 cm ve 0,5x2 cm boyutlarında ekimoz; bu bölgenin alt kısmında, 0,5x3 cm'lik mor renkte olan ekimoz; sağ omuzun alt kısmında, 0,5x1 cm'lik ekimoz; sağ kolun arka kısmında, 6x8 cm'lik yeşil, mor renkte olan ekimoz; sol el ve ilk üç parmağın üzerinde ekimoz ve ödemler; sol dizin iç kısmında, 1x1 cm'lik bir ekimoz; ayak bileğin dış kısmında (sol tarafta 5x6 cm'lik ve sağ tarafta 4x5 cm'lik) ekimoz ve ödemler bulunduğu" tespit edilmiştir.

Sonuç : Cumhuriyet savcısı, 10 Eylül 2007 tarihinde, başvuranlar hakkında silahlı terör örgütüne üye olma ve yasaya aykırı olarak patlayıcı madde veya benzeri madde bulundurma suçundan kamu davası açmıştır.

Yapılan yargılama neticesinde İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından ilgililer hakkında patlayıcı madde bulundurma veya patlayıcı madde ya da benzeri maddeler kullanma suçundan üç yıl dokuz ay hapis cezasına ve beş bin Türk lirası adli para cezasına mahkûm edilmelerine, ayrıca silahlı terör örgütü PKK adına suç işlemeleri nedeniyle altı yıl üç ay hapis cezasına mahkûm edilmelerine karar verilmiştir.

AİHM'e yapılan başvuru neticesinde yapılan incelemede; başvuranların yakalanmaları sırasında jandarma görevlilerine karşı direndiklerinin ya da saldırdıklarının belirtilmediği, taraflarca sunulan tıbbi raporların tamamından, başvuranların vücudunda tespit edilen lezyon ya da yaralanmaların, bir yandan 20 Ağustos 2007 tarihinde jandarma görevlileri tarafından yürütülen operasyon sırasında, ihtilaf konusu olayın ardından ilgililerin yakalanmaları sırasında ve diğer yandan, 22 Ağustos 2007 tarihinde sona eren

gözaltı süresi boyunca meydana geldiğinin anlaşıldığı, bu tespitlerin, çeşitli sağlık kuruluşlarının hekimleri tarafından tanzim edilen farklı tıbbi raporlar ile doğrulandığı, aynı raporlar aşığında, - Hükümet'in ileri sürdüğü gibi - ilgililerin jandarma görevlilerine karşı direndikleri varsayıldığında bile, Mahkemenin, başvuranların bedeninde ciddi izler ile birçok lezyon ya da yaralanmanın tespit edildiği belirtilmiştir. Ancak yaklaşık üç günlük bir zaman dilimi içinde farklı hekimler tarafından art arda düzenlenen çeşitli tıbbi raporlarda yer alan bu iz ve lezyonların, aynı şekilde anlatılmadığı, yaraların ciddiyetinin günden güne arttığı, sırasıyla birbirini izleyen tarihlerde elde edilen tıbbi raporlarda, iki başvuran açısından ilk tıbbi raporlarda belirtilmeyen lezyonlardan bahsedilmediğinin altı çizilmiştir.

Sonuç olarak, Mahkeme, başvuranların bedeninde tespit edilen sekellerin sebebi konusunda Hükümet tarafından sunulan açıklamalarla ikna olmamış; Mahkeme, bu açıklamaların yetersiz ve eksik olduğu kanaatine ulaşmıştır. Bu bağlamda, Cumhuriyet savcısı tarafından 2 Ocak 2008 tarihinde verilen ve başvuranların bedeninde tespit edilen yaralanmaların yakalanmaları sırasında jandarma kuvvetlerine karşı direnmeleri neticesinde meydana geldiği yönündeki kovuşturmaya yer olmadığına dair karara ilişkin olarak, Mahkeme, söz konusu savcının kendi incelemesine sunulan farklı tıbbi raporlardan çıkardığı sonuçları kabul etmemiş; söz konusu tıbbi raporların gereken tüm özen ve dikkat gösterilerek incelenmediği sonucuna ulaşmıştır.

Tüm bu gerekçelerle Mahkeme, gözaltı sırasında meydana gelen, başvuranların bedeninde saptanan yaraları dikkate alarak ve bu bağlamda Hükümet tarafından getirilen makul bir açıklama yokluğunda, Sözleşme'nin 3. maddesinin esas yönden ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır.

Ek olarak, Mahkeme aynı zamanda, başvuranların yakalandığı sokağın ve gözaltına altında tutuldukları jandarma karakolundaki nezarethanelerin güvenlik kameraları kayıtlarını içeren bir CD'nin Hükümet tarafından dosyaya sunulmasını dikkate almış, kovuşturmaya yer olmadığına dair kararında Cumhuriyet savcısının kamera kayıtlarının izlenmesine atıfta bulunmadığını tespit etmiştir. Ayrıca, Cumhuriyet savcısı tarafından verilen karardan, başvuranların kamera kayıtlarının içeriğini inceleyebildikleri veya bu kayıtların içeriğine itiraz edebildiklerinin anlaşılmadığı belirtilmiştir. Bu nedenle Mahkeme Sözleşme'nin 3. maddesine ilişkin usuli gerekliliklerin de ihlal edildiği sonucuna ulaşmış ve başvuranlara manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir.

41. AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ 2. DAİRESİ

Başvuru Numarası : 2005/37308

Başvuru Nedeni : Sözleşme'nin 5. Maddesinin 1-4 fıkralarının ihlali

Alınan raporlar ve sonuçları :

İnsan Hakları Vakfında görev yapan doktorların hazırladığı rapor (26 Kasım 2002) Birinci başvuran; doktorlara, polis merkezinde dövüldüğünü, soğuk suyla ıslatıldığını, copla sırtına ve karnına vurulduğunu ve boğazının sıkıldığını söylemiştir. İkinci başvuran ise, bir polis memuru tarafından boğazının sıkıldığını, başka bir polis memurunun ise ellerini arkadan tuttuğunu ve iki polis memurunun bacaklarını tutup gerdiğini belirtmiştir. Doktorlar, birinci başvuranın karnının sağ üst tarafında 4 cm büyüklüğünde bir çizik, sırtında dört bölgede 14 x 1.5, 14 x 1, 10 x 1 ve 7 x 1 cm büyüklüğünde morarma tespit etmiş, sonuçta birinci başvuranın kötü muamele gördüğüne dair beyanlarının, tespit edilen bulgularla uyumlu olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

İkinci başvuranın vücudunda görünürde harici bir yaralanma bulgusuna rastlanmamış; ancak doktorlar, başvuranın anlattığı kötü muamele öyküsünün, tedirgin ve sinirli haliyle bağdaştığı kanaatine varmışlar, kesin bir sonuca ulaşabilmek için kemik sintigrafisi ve psikolojik değerlendirme gibi ileri tetkiklerin yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Haseki Eğitim ve Araştırma Hastanesince düzenlenen raporlarda, her iki başvuranda da bazı yaralanma bulgularına rastlandığı belirtilmiştir.

Adli Tıp Kurumu Beyoğlu Şube Müdürlüğü tarafından düzenlenen iki raporda, birinci başvuranın yaralarının, üç gün boyunca iş görmesine engel teşkil edecek nitelikte olduğu; ikinci başvuranın yaralarının, yani dudağında, kollarında ve bacaklarının arka kısımlarındaki birkaç kesik ve sıyrığın, kendisini beş gün boyunca iş göremez hale getirdiği bildirilmiştir.

Sonuç : Yapılan inceleme neticesinde mahkeme, başvuranların maruz bırakıldıkları kötü muamele karşısında ulusal makamlar tarafından yeterli tazmin sağlanamadığı ve kötü muamele iddialarıyla ilgili olarak etkin bir soruşturma yürütülmediği gerekçesiyle Sözleşme'nin 3. maddesinin usul ve esas bakımından ihlal edildiği yönünde hüküm kurmuştur.

Ayrıca başvuranların görünürde herhangi bir sebep olmaksızın gereksiz yere gözaltında tutuldukları, bu nedenle kanuna aykırı şekilde alıkonuldukları gerekçesiyle Sözleşme'nin

5. Maddesinin 1-4 fıkralarının ihlal edildiğine ve başvuranlara, tüm başlıklar altındaki masrafları karşılayacak şekilde tazminat ödenmesine karar verilmiştir.

42. AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ 2. DAİRESİ

Başvuru Numarası : 37869/08

Başvuru Nedeni : Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlali

Alınan raporlar ve sonuçları :

Devlet hastanesinde düzenlenen sağlık raporu (6 Nisan 2002) başvuranın sağ dirseğinde ödem tespit edildiği, gerçekleştirilen radyoloji işlemleri sonucunda sol dirseğinde eklem içi kırık meydana geldiği belirtilmiştir.

Sonuç : Açılan kamu davası sonucunda Asliye Ceza Mahkemesi 22 Nisan 2004 tarihli kararı ile ihtilaf konusu olayların bu kişiler tarafından yerine getirildiğini gösteren delillerin bulunmadığı ve söz konusu çevik kuvvet polislerinin kimliklerinin tespit edilmediği kanaatine vararak, polis memurları hakkında beraat kararı tesis etmiştir. Başvurucu vekilinin temyiz talebi üzerine yapılan incelemede Yargıtay tarafından 14 Haziran 2011 tarihinde olayların cezai alanda zamanaşımına uğradığı gerekçesiyle davanın düşmesine karar verilmiştir.

AİHM'e yapılan başvuru neticesinde yapılan incelemede; somut olayda mahkeme başvuranın yaralanmasının yani dirsek hizasında eklem içi bir kırığın, Sözleşme'nin 3. maddesinin uygulama kapsamına girmesi için "gerekli önem eşiğine" ulaştığını ve çevik kuvvet polislerinin müdahalesi sırasında meydana geldiğini ifade etmek için taraflar arasında anlaşmazlığın bulunmadığını gözlemlemektedir. Oysaki söz konusu müdahalenin failleri olan çevik kuvvet polislerinin kimlikleri, karakola sevk etmekle ve gözaltına almakla görevli olan polis memurlarının ifadeleriyle uyuşan başvuranın yinelediği iddialara rağmen, hiçbir şekilde tespit edilmemiş dolayısıyla bu bağlamda araştırma eksikliği olduğu açıktır. Ayrıca, Mahkeme Sözleşme'nin 3. maddesinin usuli gerekliliklerine bağdaşmadığını birçok defa belirttiği yargılamanın, olayların cezai alanda zamanaşımına uğradığının tespitiyle düştüğünü gözlemlemektedir.

Tüm bu gerekçelerle Mahkeme, Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlal edildiği ve başvurucuya manevi tazminat ödenmesi gerektiği yönünde hüküm kurmuştur.

43. AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

Başvuru Numarası : 34506/97

Başvuru Nedeni : AİHS'nin 2. maddesinin ihlali

Alınan raporlar ve sonuçları :

Emniyet Genel Müdürlüğü'ne bağlı olan Adli Tıp Laboratuvarının raporuna göre, söz konusu rapordaki imzanın, K.A. nın yakalanması ve aranmasına ilişkin tutanaktaki imza ile aynı olmadığı, ayrıca ifadelerin verildiği koşulların belirsiz olduğu kaydedilmiştir.

Sonuç : AİHM, kanıtları değerlendirirken, "hiçbir şüpheye yer bırakmayacak" kanıt ilkesini benimsemiştir. Bu tür bir kanıt ise, yeterince güçlü, açık ve birbiriyle bağdaşan çıkarımlardan veya bunun gibi çürütülmemiş maddi karinelerden elde edilebilir. Bu sebeple AİHM; yerel makamların, başvuranın kocasının kaybolmasına ilişkin şartlara yönelik yeterli ve etkili bir soruşturma yapmadığından ötürü AİHS'nin 2. maddesinin ihlal edildiğine ve başvurana manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir.

44. AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ 3. DAİRE

Başvuru Numarası : 33401/02

Başvuru Nedeni : AİHS'nin 3. maddesinin ihlali

Alınan raporlar ve sonuçları :

İlk saldırıda alınan raporlara göre; başvuranın vücudunda ekimozlar, sol kaşında şişlik ve boynunda tırnak izlerinin tespit edildiği,

Başvuranın annesine ilişkin tıbbi raporda da, vücutta ekimoz ve şişlikler kaydedildiği,

20 Nisan 1995 tarihli kesin raporlarda ilk raporlardaki bulguların teyit edildiği,

İkinci saldırı hususunda alınan tıbbi raporda, başvurucunun sağ gözünde yüzeyde kanama, sol omzunda ekimoz ve sırt ağrısı tespit edildiği, söz konusu yaraların hayati tehlike oluşturmaya yeterli olduğu,

Üçüncü saldırı sonrasında H.O.'ye 7, başvurana 3 ve annesine 5 gün iş göremezlik raporu verildiği,

Adli Tıp Kurumu (4 Mart 1998) başvuranın dizinde sıyrıklar kaydedildiği, başvurana beş gün iş göremezlik raporu verildiği,

Diyarbakır Adli Tıp Kurumu (8 Kasım 2001) başvuranın sol el bileğinde (3 cm uzunluğunda), sol kalçada 5 cm derinliğinde, sol kalçada 2 cm derinliğinde ve sol dizin hemen üzerinde bıçakla oluşmuş yaralar tespit edildiği, bu yaralanmaların şahsın hayatını

tehlikeye sokar nitelikte olmadığı fakat 7 gün iş göremezliğine neden olduğu belirtilmiştir.

Sonuç : Yapılan incelemede AİHM, H.O.'nun evin etrafında dolaşarak, özel yaşamına tecavüz ederek ve bıçak ve silah taşıyarak kendisini rahatsız ettiğine ilişkin müteveffanın şikâyetine rağmen, polisin ve kovuşturma makamlarının, ne H.O.'yu gözaltına aldığını ne av tüfeği bulundurması ve bu av tüfeğiyle tehditler savurması iddiasına ilişkin olarak gerekli adımları attığını belirtmiştir. Hükümetin, başvuranın annesinin hayatının tehlikede olduğuna dair somut bir kanıt olmadığını savunmasına karşılık, AİHM, yetkililerin H.O.'nun yarattığı tehlikeyi değerlendirdiklerine ve tutuklanmasının orantısız bir önlem olacağına karar verdiklerine dair bir veri bulunmadığını, aksine yetkililerin bu hususları hiç dikkate almadığını ifade etmiştir. Her durumda AİHM, aile içi şiddet vakalarında, faillerin haklarının, mağdurların yaşama ve bedensel ve ruhsal bütünlük haklarından daha üstün olamayacağının altını çizmektedir. Ayrıca, devletin yaşamı tehlikede olan bir bireyi korumaya yönelik önleyici tedbirler almasına ilişkin pozitif yükümlülüğü ışığında, sicilinde şiddet eylemleri olan bir şüpheliyle karşı karşıya olan yerel makamların, başvuranın annesini korumak amacıyla durumun ciddiyetiyle bağdaşan özel tedbirler almalarının beklendiğini, bu amaçla savcı ya da sulh ceza hâkiminin, kendi inisiyatifiyle 4320 no.'lu Kanun'un 1. ve 2. Bölümleri'nde yer alan koruyucu tedbirlerden bir ya da birkaçının alınması talimatını verebileceğini, H.O.'nun başvuranın annesiyle görüşmesini, iletişim kurmasını, ya da ona yaklaşmasını engelleyici ya da belirli bölgelere girmesini yasaklayıcı bir ihtiyati tedbir kararı da alabileceğini ve fakat bunların hiçbirisinin yapılmadığını tam aksine, başvuranın annesinin sürekli korunma taleplerine karşın, polis ve sulh ceza mahkemesinin, H.O.'nun yalnızca ifadesini aldığını ve kendisini serbest bıraktığını, yetkililerin ifade almak dışında, yaklaşık iki hafta boyunca pasif kaldığı süre zarfında, H.O. nun başvuranın annesini öldürdüğünü belirtmiştir.

Bu bağlamda AİHM, yerel makamların, gerekli gayreti gösterdiklerinin söylenemeyeceği kanısına varmış, bu nedenle AİHS'nin 2. maddesi kapsamında, başvuranın annesinin yaşama hakkını korumaya dair pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmediği sonucuna ulaşmıştır.

AİHM, bu davada uygulandığı üzere, ceza hukuku sisteminin, H.O.'nun işlediği kanunsuz eylemlerin etkili bir biçimde önlenmesini sağlayacak yeterli caydırıcı etkiyi

haiz olmadığı kanısına varmış, mevzuattan kaynaklanan engeller ve halihazırda var olan yolların kullanılmaması, mevcut yargı sisteminin caydırıcı etkisini ve AİHS'nin 2. maddesinde muhafaza edildiği üzere, başvuranın annesinin yaşama hakkının ihlal edilmesini önlemede sahip olması gereken önleyici etkiyi sabote ettiğini açıklamıştır. AİHM, başvuranın fiziksel bütünlüğünün eşi tarafından ciddi biçimde ihlal edilmesine rağmen devlet yetkililerince caydırıcı koruma önlemlerinin alınmamış olması sebebiyle AİHS'nin 3. maddesinin ihlal edildiğine ve tüm bu sebeplerle başvurana manevi tazminat tazminat ödenmesine karar vermiştir.

45. AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

Başvuru Numarası : 40528/11

Başvuru Nedeni : Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlali

Alınan raporlar ve sonuçları :

13 Nisan 2003 tarihli tıbbi raporda "ensede lineer bir ekimoz, her iki bilekte kızarıklıklar, her iki bacakta hafif ekimozlar" bulunduğunun tespit edildiği, bu lezyonların, bir günlük iş göremezlik gerektirdiği,

Sonuç : Yapılan yargılama sonucunda Ağır Ceza Mahkemesi 31 Mayıs 2007 tarihli kararı ile; polis memuru N.Y.yi, dört ay ertelemeli hapis cezasına mahkûm etmiş, diğer dört polis memuru ile ilgili olarak ise; delil yetersizliği nedeniyle beraat kararı vermiştir. Yargıtay tarafından 14 Şubat 2012 tarihli karar ile, beraat eden dört polis memuruyla ilgili karar onanmış; 1 Haziran 2005 tarihinde değiştirilen ve hükümlerinin sanık lehine olduğu değerlendirilen, mülga Türk Ceza Kanunu'nun 245. maddesi (kötü muamele yasağı), 102. maddesinin 4. fıkrası ve 104. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, kararın, N.Y.nin mahkûmiyetiyle ilgili kısmı ile ilgili olarak; zamanaşımı nedeniyle düşme kararı verilmiştir.

Bununla birlikte, polis memurları hakkında paralel olarak yürütülen disiplin soruşturması, 23 Temmuz 2004 tarihinde, kovuşturmaya yer olmadığına dair karar ile sonuçlanmıştır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından yapılan incelemede; somut olayda; Ağır Ceza Mahkemesinin, polis memuru N.Y.yi dört ay ertelemeli hapis cezasına mahkûm ettiği, dolayısıyla başvuranın maruz kaldığı kötü muamele iddialarının, esas mahkemesi tarafından tespit edilmiş olduğunu ifade etmiştir.

Ancak Mahkeme; bir devlet memurunun, Sözleşme'nin 3. maddesine aykırı eylemlerle suçlanması halinde, yargılama ya da mahkûmiyetin, zamanaşımına uğratılarak hükümsüz bırakılmaması, örneğin; af, bağışlama ya da cezanın infazının ertelenmesi gibi tedbirlerin uygulanmasına izin verilememesi gerektiğinin yeniden altını çizerek bu gerekçe ile Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır.

46. AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

Başvuru Numarası : 42899/11

Başvuru Nedeni : Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlali

Alınan raporlar ve sonuçları :

Adli Tıp Kurumu Diyarbakır Şubesi; başvuranın sol gözünün etrafında bir ekimozun bulunduğu, bacak ağrısı olduğunun iddia edildiği, başka bir lezyon, yaralanma veya kırığın bulunmadığı, hayati bir tehlikenin söz konusu olmadığı ve tespit edilen yaralanmanın hafif nitelikte olduğu"

Başvuran, 10 Mart 2009 tarihinde, özel bir doktor tarafından muayene edildiğini, doktorun "sağ dizinde kronik bir ağrıdan muzdarip olduğunu ve on beş gün önce düşmeye bağlı olarak yaralandığını" belirtmiştir.

Sonuç : İdare Kurulu tarafından, suçlanan polis memurları hakkında soruşturma izni verilmemesine karar verilmiş, bu karar, Diyarbakır Bölge İdare Mahkemesi tarafından onaylanmıştır.

Cumhuriyet Savcısı olayla ilgili olarak kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiş, bu karar Siverek Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 24 Ağustos 2010 tarihinde onaylanmıştır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından yapılan incelemede; somut olayda, Mahkeme, başvurana karşı göz yaşartıcı gaz kullanılmasına ve hakaret edilmesine ilişkin iddiaların iç hukukta kanıtlanmadığını, mahkemeye sunulan dosyada yer alan hiçbir unsurun, bu olayların ispatlanmasına imkân vermediğini belirtmiştir.

Darp iddiasına ilişkin olarak, Mahkeme, olaylardan kısa bir süre sonra yapılan tıbbi muayenenin başvuranın sol gözünün etrafında bir ekimozun bulunduğunu ortaya koyduğunu tespit ettiğini, dolayısıyla, bu şikâyetin ilk bakışta ("a priori") savunulabilir nitelikte olduğunu ve bu konuda bağımsız bir soruşturmanın yürütülmesi gerektiğini açıklamıştır.

Mahkeme, İdare Kurulunun, farklı tanık ifadelerini göz önünde bulundurarak ve olaylar sırasında çekilen fotoğrafları incelemesinin ardından, polis memuru S.K.nın başvuranın silahını yakaladığı sırada kendisinden silahını almaya çalıştığı ve ardından başvuranın yere düştüğü kanısına varmasına rağmen başvuranın itirazını inceleyen Ağır Ceza Mahkemesinin fotoğrafların başvurana "vurulduğunun" anlaşılmasına imkân verdiğini açıkça belirtmiştir.

Böylelikle Mahkeme, Cumhuriyet Savcısı ve Ağır Ceza Mahkemesinin, başvuranın polis memuru tarafından darp edilmesini söz konusu polisin görevini yerine getirdiği sırada işlediği suç olarak nitelendirmesinin tek başına, güvenlik güçlerinin temsilcisinin sorumluluğunu bertaraf etmeye imkân vermediği kanaatine ulaşmıştır. Gerçekte, sol gözde bir ekimozun bulunduğunun tıbbi yönden tespit edilmesi, güç kullanımının gerekliliğine ve orantılılığına ilişkin bir soruşturmanın yürütülmesini gerektirmiş, ancak somut olayda bu türden bir durumun söz konusu olmadığı belirtilmiş, bu gerekçe ile Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlal edildiği sonucuna varmıştır.

5. TARTIŞMA

Yukarıda belirtilen toplam 46 adet mahkeme kararını tek tek ele almak gerekirse; bir nolu karar, başvurucunun babasının cezaevinde hükümlü olarak bulunduğu sırada kanser hastası olması sebebiyle cezasının ertelenmesi talebinde bulunulmasına rağmen bu talebin adli tıp kurumunca verilen rapor doğrultusunda reddedildiği, raporun verilmesinden yaklaşık iki ay sonra başvurucunun babasının vefat ettiği ve raporu veren adli tıp kurumu görevlileri hakkında yürütülen soruşturmada kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiği, bu sebeple yaşam hakkı ile işkence ve eziyet yasağının ihlal edildiğine ilişkindir.

İki nolu karar; infaz kurumunda darp edilmeyle ilgili olarak yapılan kovuşturmanın makul sürat ve özenle yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkindir.

Üç nolu karar; bir protesto gösterisine kolluk görevlilerince orantısız şekilde müdahale edilmesi nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği, ayrıca müdahale sırasında yaralanma ve bu olaya ilişkin olarak yürütülen ceza soruşturmasının etkili olmaması nedeniyle eziyet yasağının ihlal edildiğine ilişkindir.

Dört nolu karar; yasak usullerle ve müdafi hazır bulunmaksızın kollukça alınan ifadelere dayanılarak mahkûmiyet kararı verilmesi nedeniyle müdafi yardımından yararlanma hakkıyla bağlantılı olarak hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkindir.

Beş nolu karar; gözaltı sürecinde kolluğun fiziki saldırılarına maruz kalınması ve bu eylemlerle ilgili olarak etkili bir soruşturma yürütülmemesi nedeniyle işkence yasağının maddi ve usul boyutlarıyla ihlal edildiğine ilişkindir.

Altı nolu karar; mağdur olunan bir suç sonucu oluşan gebeliğin sonlandırılması talebinin sürüncemede bırakılması nedeniyle kişinin maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkindir.

Yedi nolu karar; cinsiyet değişikliğine izin verilmesi talebinin reddedilmesi nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkindir.

Sekiz nolu karar; operasyonda güç kullanımının mutlak zorunlu olduğunun ispatlanamaması nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkindir.

Dokuz nolu karar; bir gösteriyi izlemek isteyen basın mensuplarına kolluk görevlilerinin müdahalesi sırasında insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağı ile ifade ve basın hürriyetlerinin ihlal edildiğine ilişkindir.

On nolu karar; sığınmacı statüsü verilmesi için Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğine yaptığı başvurunun sonucu beklenmeksizin pasaportu bulunmadığı gerekçesi ile sınır dışı edilen kişinin iade edileceği ülkesinde yaşam hakkının ihlal edilme ve işkence ve kötü muameleye tabi tutulma riski bulunduğu, özgürlüğünden yoksun bırakıldığı, yaşamına ya da maddi veya manevi bütünlüğüne yönelik bir tehlike olduğu iddiasının ciddi bulunması, bu nedenle özgürlük ve güvenlik hakkının ihlal edildiğine ilişkindir.

On bir nolu karar; görevini yapmakta olan gazeteciye müdahale nedeniyle insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağı, ifade ve basın özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkindir.

On iki nolu karar; gezi parkı eylemleri olarak bilinen gösteriye kolluk güçlerinin müdahalesi neticesinde yaralanma meydana gelmesi ve buna ilişkin açılan ceza soruşturmasının etkili yürütülmemesi nedeniyle eziyet yasağının ihlal edildiğine ilişkindir.

On üç nolu karar; kolluk görevlilerinin bir gösteriye yaptığı müdahale neticesinde meydana gelen yaralanmanın kötü muamele yasağını ihlal ettiğine ilişkindir.

On dört nolu karar; yabancı uyruklu kişinin karakolda kolluk görevlisinin silahından çıkan mermi isabeti sonucu ölmesi nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkindir.

On beş nolu karar; kolluk görevlisinin silahlı güç kullanması sonucu başvurucuda iyileşme olasılığı bulunmayan bir hastalık meydana gelmesi ve bu olayla ilgili olarak etkili bir ceza soruşturması yürütülmemesi nedenleriyle yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkindir.

On altı nolu karar; işkence yapıldığı mahkeme kararı ile sabit olduğu halde failler tespit edilemediğinden işkence suçunun cezasız kaldığı, işkence ve kötü muamele yasağının ihlal edildiği, ortaya çıkan manevi zararların tazmini için açılan davanın reddedildiği, böylelikle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkindir.

On yedi nolu karar; polisin orantısız güç kullanımı sonucu başvurucuda hayati tehlike oluşması ve soruşturmadaki eksiklikler nedeniyle yaşam hakkının ihlal edilmesine ilişkindir.

On sekiz nolu karar; yakınlarının, kolluk görevlileri tarafından hukuka aykırı şekilde öldürülmesi ve bu olaya ilişkin etkili bir ceza soruşturması yapılmaması nedenleriyle yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkindir.

On dokuz nolu karar; polis memurları tarafından darbedilme ve hakarete maruz kalma ile bu olayla ilgili olarak etkili soruşturma yürütülmemesi nedeniyle eziyet yasağının maddi ve usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkindir.

Yirmi nolu karar; yaşamı koruma pozitif yükümlülüğünün ihlaline ilişkindir.

Yirmi bir nolu karar; soma maden kazasını protesto etmek için yapılan gösteriye polis müdahalesine ilişkin soruşturmanın kovuşturmaya yer olmadığı kararıyla neticelenmesi, bu nedenle insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutu ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkindir.

Yirmi iki nolu karar; kötü muameleye maruz kalma riski bulunan ülkeye sınır dışı edilme kararına karşı başvurulabilecek etkili bir yargı yolu bulunmaması nedeniyle başvurucunun etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkindir.

Yirmi üç nolu karar; kolluk görevlileri tarafından toplumsal olaylara müdahale edilmesi sırasında atılan gaz fişeğinin yüzüne isabet etmesi sonucu başvurucunun yaralanması ve bu olayla ilgili olarak etkili bir soruşturma yürütülmemesi nedenleriyle kötü muamele yasağının maddi ve usuli boyutlarının ihlal edildiğine ilişkindir.

Yirmi dört nolu karar; polis memurları tarafından darbedilme ve anılan polis memurları hakkında yürütülen yargılamanın etkili olmaması nedenleriyle işkence ve kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkindir.

Yirmi beş nolu karar; bir gösteriye yapılan polis müdahalesi neticesinde yaralanma meydana gelmesi ve bu olaya ilişkin açılan ceza soruşturmasının etkili yürütülmemesi nedeniyle eziyet yasağının ihlal edildiğine ilişkindir.

Yirmi altı nolu karar; emniyet görevlilerinin şiddet uygulaması nedeniyle işkence ve kötü muamele yasağının ihlal edildiği, keyfi gözaltı işlemi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkindir.

Yirmi yedi nolu karar; gerekmediği halde kolluğun silahlı güç kullanımı sonucu yaralanma meydana gelmesi ve olaya ilişkin etkili ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkindir.

Yirmi sekiz nolu karar; gözaltında işkence ve kötü muameleye maruz kalındığı, kötü muamele iddialarına ilişkin etkili soruşturma yapılmadığı, işkence ve kötü muamele yasağının ihlal edildiği, yargılamanın adil yapılmadığı, bu nedenle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkindir.

Yirmi dokuz nolu karar; başvurucunun gözaltında avukatıyla görüştürülmediği ve kötü muamele edildiği, gözaltı sürecinde işkence ve baskıya dayalı alınan ifadelerinin hükme esas alındığı, soruşturma işlemlerinin devlet güvenlik mahkemelerinin faal olduğu dönemde yapıldığı, bazı kovuşturma işlemlerinin eksik bırakıldığı, mahkeme kararının uygun bir şekilde gerekçelendirilmediği, başvurucunun temyiz duruşmasından haberdar edilmediği, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasının infazının ömür boyu devam edeceği, bu nedenle yaşam hakkının ihlal edildiği, işkence ve kötü muamele yasağının ihlal edildiği, özgürlük ve güvenlik hakkının ihlal edildiği, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğine ilişkindir.

Otuz nolu karar; bazı başvurucular yönünden, infaz koruma memurlarının hükümlü ve tutuklu çocuklara sistematik ve insan onuruna aykırı bir şekilde davranması nedeniyle kötü muamele yasağının usul yönünden ihlal edildiğine ilişkindir.

Otuz bir nolu karar; gezi parkı eylemleri olarak bilinen olaylar sırasında gaz fişeği kapsülünün isabet etmesi sonucu yaralanma ve buna ilişkin ceza soruşturmasının etkili yürütülmemesi nedeniyle eziyet yasağının maddi ve usule ilişkin boyutlarının ihlal edildiğine ilişkindir.

Otuz iki nolu karar; bir protesto gösterisine kolluk görevlilerince orantısız şekilde müdahale edilmesi nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği, müdahale sırasında yaralanma ve bu olaya ilişkin olarak yürütülen ceza soruşturmasının etkili olmaması nedeniyle eziyet yasağının ihlal edildiğine ilişkindir.

Otuz üç nolu karar; sanıklar hakkında verilen cezaların darp edilen başvurucu açısından yeterli giderim sağlamaması nedeniyle eziyet yasağının ihlal edildiğine ilişkindir.

Otuz dört nolu karar; başvurucuya gözaltında işkence yapıldığı, işkence ve kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edildiği, eylemlerin sorumlusu olan kamu

görevleri hakkında yürütülen yargılamanın 11 yıl sürmesi ve yargılama sonucunda 10 ay hapis cezasına hükmedilip hükmün açıklanmasının geri bırakıldığı, işkence ve kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiği, adil yargılanma hakkının ihlal edildiği, eşitlik ve etkili başvuru haklarının ihlal edildiğine ilişkindir.

Otuz beş nolu karar; avukat olan başvuruculların baro adına gözlemci olarak katıldıkları 2012 yılında Şanlıurfa'da düzenlenen nevruz kutlamaları sırasında orantısız güç kullanılması ve sonrasında insan haysiyeti ile bağdaşmayan muamelelere maruz kalmaları ve etkili soruşturma yürütülmemesi nedeniyle işkence, eziyet ve insan haysiyeti ile bağdaşmayan muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkindir.

Otuz altı nolu karar; kolluk görevlilerinin darp ve hakaretine maruz kalınması ve bu olayla ilgili olarak yürütülen soruşturmanın etkisiz olması nedeniyle insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkindir.

Otuz yedi nolu karar; askeri ceza infaz kurumunda maruz kaldığı eylem sonucu ölen askerle ilgili soruşturma ve yargılamadaki eksiklikler nedeniyle yaşam hakkının ve işkence yasağının ihlal edildiğine ilişkindir.

Otuz sekiz nolu karar; polis memuruna yöneltilen darp, hakaret ve tehdit suçlamaları sonucunda verilen beraat kararının ve ceza verilmesine yer olmadığına dair kararın insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutunu ihlal ettiğine ilişkindir.

Otuz dokuz nolu karar; cinsel saldırı suçu ile ilgili yargılama sonucunda hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkindir.

Kırk nolu karar; başvuruculların gözaltında bulundukları sırada jandarma görevlileri tarafından kötü muameleye maruz kaldıkları, cumhuriyet savcısı tarafından yürütülen soruşturmanın yetersizliği, bu nedenle işkence yasağının ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkindir.

Kırk bir nolu karar; başvuruculların gözaltında birkaç polis memuru tarafından kötü muameleye maruz bırakıldıkları ve kanuna aykırı bir şekilde özgürlüklerinden yoksun bırakıldıkları, bu nedenle işkence yasağının ve özgürlük ve güvenlik hakkının ihlal edildiğine ilişkindir.

Kırk iki nolu karar; başvurucunun yakalanması sırasında kötü muamelelere maruz kalması nedeniyle işkence yasağının hakkı ihlal edildiğine ilişkindir.

Kırk üç nolu karar; yerel makamların, başvuranın kocasının kaybolmasına ilişkin şartlara yönelik yeterli ve etkili bir soruşturma yapamadığından ötürü AİHS'nin 2. Maddesi kapsamındaki yaşam hakkının korunması yükümlülüğünün ihlal edildiğine ilişkindir.

Kırk dört nolu karar; başvuranın annesinin ölümüne ilişkin olarak AİHS'nin 2. Maddesinde düzenlenen yaşam hakkının korunması yükümlülüğünün ihlal edildiğine ve yetkili makamların başvuranı eski kocasının uyguladığı aile içi şiddete karşı korumamasına ilişkin olarak AİHS'nin 3. Maddesinde düzenlenen işkence yasağının ihlal edildiğine ilişkindir.

Kırk beş nolu karar; başvuranın, yakalandığı sırada dövüldüğü ve kendisine kötü muamelede bulunan polis memurlarının cezasız kalması nedeniyle işkence yasağı hakkının ihlâl edildiğine ilişkindir.

Kırk altı nolu karar; başvuranın polisler tarafından darp edilmesi, göz yaşartıcı gaz kullanılması ve kendisine hakaret edilmesi nedeniyle işkence yasağı hakkının ihlal edildiğine ilişkindir.

Yapılan araştırmada; eldeki verilere göre toplam 9 kararda yaşam hakkının ihlal edildiğine, 20 kararda işkence yasağının ihlal edildiğine, 9 kararda kötü muamele yasağının ihlal edildiğine, 4 kararda adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine, 2 kararda kişinin maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine, 5 kararda insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlal edildiğine, 2 karada ifade ve basın hürriyetinin ihlal edildiğine, 4 kararda özgürlük ve güvenlik hakkının ihlal edildiğine, 1 kararda toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ve 2 kararda etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verildiği görülmektedir. Bu ihlal kararlarında; kişinin mevcut hastalığının cezaevinde kalmasına imkan tanıyıp tanımadığı hususu Adli Tıp Raporlarına göre belirlenmiştir. Yine kişinin gördüğü işkencenin ve kötü muamelenin saptanması ve buna bağlı olarak psikolojik durumunun tespiti, ilgili hakkında alınan adli muayene raporları ve Adli Tıp Raporları ile mümkün olmuştur. Ölüm ile sonuçlanan vakalarda kişinin nasıl öldüğünün tespiti ancak otopsi raporları ile saptanabilmiştir. Bazı kararlarda kişinin DNA profillerine göre akrabalık ilişkisinin belirlenmesi adli tıp uygulamaları ile mümkün olabilmiştir. Yine bir kararda cinsiyet değiştirme ameliyatından sonra kişinin her iki cinsiyete ait üreme yeteneğinden yoksun kalacağının, başka bir kararda ise gebeliğin sonlandırılması veya sonlandırılmaması

hâlinde ortaya çıkacak riskler ve bunun anne yönünden sağlık sorunu yaratıp yaratmayacağının tespiti yine adli tıp raporları ile yapılmıştır.

İhlal edilen haklara ilişkin hukukumuzda yer alan yasal düzenlemeler aşağıda belirtildiği şekildedir:

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 17. Maddesinde kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı hususu düzenlenmiştir. Buna göre:

> Madde 17 – Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.
> Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz.
> Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz.
> (…)[1] meşru müdafaa hali, yakalama ve tutuklama kararlarının yerine getirilmesi, bir tutuklu veya hükümlünün kaçmasının önlenmesi, bir ayaklanma veya isyanın bastırılması (....)[2] veya olağanüstü hallerde yetkili merciin verdiği emirlerin uygulanması sırasında silah kullanılmasına kanunun cevaz verdiği zorunlu durumlarda meydana gelen öldürme fiilleri, birinci fıkra hükmü dışındadır.

İlgili maddenin gerekçesi incelendiğinde;

Kişinin sahip bulunduğu hak ve özgürlükler, bu maddeden itibaren önem dereceleri göz önünde tutularak belirlenmiştir. Bu madde ile yaşama maddî ve manevî varlığın bütünlüğü ve bunun geliştirilmesi hakkı korunmaktadır. Bu iki hakkın bir bütün teşkil ettiği, birbirini tamamladığı açıktır. Kanun güvencesi altında olan yaşama hakkını korumak için devlet, gerekli tedbirleri alacaktır. Kişinin, rızası olmadan, bilimsel ve tıbbî deneylere tabi tutulması yahut organlarının alınması, yasağı, vücut bütünlüğünün korunması hakkının bir gereği ve uzantısı niteliğindedir.

Maddenin ikinci fıkrası işkence, gayrî insanî yahut insan onuruyla bağdaşmayan ceza ve muamele yasağı koymaktadır. Uzun açıklamalara gerek yoktur ki işkence, insanî olmayan yahut insan onuruyla bağdaşmayan ceza veya muamele, bugün ulaşmış bulunduğumuz uygarlık düzeyinde, hem insanî duyguları rencide eder niteliktedir; hem de kişinin vücut bütünlüğüne bir tecavüzdür.

Maddenin üçüncü fıkrasıyla ölüm cezası saklı tutulmakta yani bu cezanın uygulanması halinde, kişinin yaşama hakkı ihlâl edilmiş olmamaktadır.

Dördüncü fıkra, öldürme fiilinin meşruluk kazandığı halleri öngörmektedir. «Meşruluk şartları» da fıkrada yer almıştır. Kolayca anlaşılabileceği gibi, «öldürme fiilinin» meşru sayılabilmesi için, her şeyden önce, böyle bir fiile yönelmeye mecbur kalınması; fıkrada sayılan amaçların (meşru savunma, isyanı bastırma gibi) gerçekleştirilebilmesinin başka türlü mümkün olmaması gerekir. Bu hallerde, öldürme fiilinin meşru sayılabilmesi için, girişilen hareketin kanuna dayanması gerekir. Ezcümle gerçekleştirilmek istenen yakalama yahut tutuklamanın, kanunun öngördüğü şartlara ve şekillere uygun bir yakalama veya tutuklama olması; veya isyan yahut ayaklanmanın bastırılmasında kanuna uygun şekilde hareket edilmesi gereği gibi.

Aynı husus AİHS' de şu şekilde düzenlenmiştir (38).

Yaşam hakkı

1. Herkesin yaşam hakkı yasayla korunur. Yasanın ölüm cezası ile cezalandırdığı bir suçtan dolayı hakkında mahkemece hükmedilen bu cezanın infaz edilmesi dışında, hiç kimsenin yaşamına kasten son verilemez.

2. Ölüm, aşağıdaki durumlardan birinde mutlak zorunlu olanı aşmayacak bir güç kullanımı sonucunda meydana gelmişse, bu maddenin ihlaline neden olmuş sayılmaz:

a) Bir kimsenin yasa dışı şiddete karşı korunmasının sağlanması;

b) Bir kimsenin usulüne uygun olarak yakalanmasını gerçekleştirme veya usulüne uygun olarak tutulu bulunan bir kişinin kaçmasını önleme;

c) Bir ayaklanma veya isyanın yasaya uygun olarak bastırılması

MADDE 3

İşkence yasağı

Hiç kimse işkenceye veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya cezaya tabi tutulamaz.

İnsan hakları ihlallerinden olan "işkence" bir halk sağlığı sorunudur (39) ve bir insana işkence yapılıp yapılmadığı, insan onuruna aykırı, küçültücü bir muamelede bulunulup bulunulmadığı adli tıbbın incelemeleri ve değerlendirmeleriyle tespit edileceği için adli tıp bu inceleme ve değerlendirmelerini en sağlıklı şekilde yapmalıdır. Adli tıbbın yapacağı sağlıklı değerlendirmeyle insan hakları ihlalleri saptanacaktır (1).

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 36. Maddesinde hak arama hürriyeti düzenlenmiştir. Buna göre:

> Madde 36 – Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir. Hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınamaz.

Madde gerekçesi incelendiğinde:

Maddenin birinci fıkrasında, hak arama «hakkının» ilk şartı olan yargı mercilerine davacı ve davalı olarak başvurabilme hakkı ve özgürlüğü hüküm altına alınmış ve bunun tabiî sonucu olarak da kişinin yargı mercileri önünde iddia, savunma ve «adil ve hakkaniyete uygun» yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Yargılama usulü kanunu ve yargı organı, Anayasa emri olarak, «adil ve hakkaniyete uygun» yargılamayı sağlayacak şekilde düzenlenecektir.

Maddenin ikinci fıkrasında, yargılama usulü hukukunun temel kurallarından biri olan «mahkemelerin hakkın alınması görevini yerine getirmekten kaçınmayacakları» ilkesi yer almaktadır. Bu ilke uyarınca, mahkemeler önlerine getirilen davaya bakma ve bunu sonuçlandırmaya mecburdurlar, izaha gerek yoktur ki, mahkemelerin tarafsızlığım tehlikeye düşüren bir sebepten dolayı, hâkimin, hâkimlik görevini yerine getirmekten alıkonulduğu ve yargılama usulü kanunlarının öngördüğü haller, «davaya bakmaktan kaçınma» yasağının dışında kalan bir husustur.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde (İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme) ise bu husus :

> Madde 6- Adil yargılanma hakkı
> 1. Herkes, gerek medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili nizalar, gerek cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir. Hüküm açık oturumda verilir; ancak, demokratik bir toplumda genel ahlak, kamu düzeni ve ulusal güvenlik yararına, küçüklerin korunması veya davaya taraf olanların özel hayatlarının gizliliği gerektirdiğinde veya davanın açık oturumda görülmesinin adaletin selametine zarar verebileceği bazı özel durumlarda, mahkemenin zorunlu göreceği ölçüde, duruşmalar dava süresince tamamen veya kısmen basına ve dinleyicilere kapalı olarak sürdürülebilir.

2. Bir suç ile itham edilen herkes, suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar suçsuz sayılır.

3. Her sanık en azından aşağıdaki haklara sahiptir :

a) Kendisine yöneltilen suçlamanın niteliği ve nedeninden en kısa zamanda, anladığı bir dille ve ayrıntılı olarak haberdar edilmek;

b) Savunmasını hazırlamak için gerekli zamana ve kolaylıklara sahip olmak;

c) Kendi kendini savunmak veya kendi seçeceği bir avukatın yardımından yararlanmak ve eğer avukat tutmak için mali olanaklardan yoksunsa ve adaletin selameti gerektiriyorsa, mahkemece görevlendirilecek bir avukatın para ödemeksizin yardımından yararlanabilmek;

d) İddia tanıklarını sorguya çekmek veya çektirmek, savunma tanıklarının da iddia tanıklarıyla aynı koşullar altında çağrılmasının ve dinlenmesinin sağlanmasını istemek;

e) Duruşmada kullanılan dili anlamadığı veya konuşmadığı takdirde bir tercümanın yardımından para ödemeksizin yararlanmak.

Şeklinde düzenlenmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 25. Maddesinde düşünce kanaat hürriyeti düzenlenmiştir. Buna göre:

Madde 25 – Herkes, düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir.

Her ne sebep ve amaçla olursa olsun kimse, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; düşünce kanaatleri sebebiyle kınanamaz ve suçlanamaz.

Madde gerekçesi incelendiğinde; bu maddedeki şekliyle düşünce ve kanaat özgürlüğü kişinin düşünce ve kanaatlerinde tamamen özgür olduğu; bunları açıklamaya zorlanamayacağı; düşünce ve kanaatleri sebebiyle suçlanıp kınanamayacağıdır.

Madde ile bu özgürlük, «Düşünceyi açıklama» özgürlüğünden ayrılmıştır. Gerçekten bu iki özgürlük, her ne kadar birbiriyle bağlantılı ise de; nitelikleri ve sonuçları bakımından birbirinden farklıdır.

Din ve vicdan özgürlüğü konusunda ileri sürülen mülâhazalar, burada da geçerlidir. Yani bu özgürlük dahi hiçbir sebeple ihlal edilmeyecektir. 14 üncü maddede de belirtildiği gibi olağanüstü haller dahi bu özgürlüğün sonuçlarını ortadan kaldırmayı meşru kılmaz.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 26. Maddesinde ise düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti düzenlenmiştir. Buna göre:

Madde 26 – Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar. Bu fıkra hükmü, radyo, televizyon, sinema veya benzeri yollarla yapılan yayımların izin sistemine bağlanmasına engel değildir.

Bu hürriyetlerin kullanılması, (Ek ibare: 3/10/2001-4709/9 md.) millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir.

(Mülga: 3/10/2001-4709/9 md.)

Haber ve düşünceleri yayma araçlarının kullanılmasına ilişkin düzenleyici hükümler, bunların yayımını engellememek kaydıyla, düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin sınırlanması sayılmaz.

(Ek: 3/10/2001-4709/9 md.) Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunla düzenlenir.

Madde gerekçesi incelendiğinde:

Madde ile kişiye, düşünce ve kanaatlerini her türlü araçla açıklama ve yayma özgürlüğü tanınmaktadır. Hüküm, statik düşünce ve kanaat özgürlüğünün, dinamik uzantısını teşkil eder. Birinci fıkrada, ayrıca kitle haberleşmesinin de ifade özgürlüğüne dahil bulunduğu açıkça belirtilmiştir. Gerçekten günümüz toplumunda ifade özgürlüğü ancak kitle haberleşme araçları aracılığıyla kullanılabilmekte; ancak bu yoldan etkili olabilmektedir. Bu nedenle dir ki serbest kitle haberleşmesinin sağlanması, bir anlamda, düşünceyi açıklama özgürlüğünün varlığı için zorunludur. Bilindiği gibi radyo, televizyon ve sinema, kitle haberleşme aracı olarak, diğer kitle haberleşme araçlarından, mesela vazıh basından, çok daha farklı bir niteliğe sahiptir. Bu araçların kullanım ve denetimi, sahip bulundukları etki nedeniyle, farklı bir düzenlemeyi gerekli kılmıştır. Bu gerekçe ile dir ki radyo, televizyon ve sinema yoluyla yayımlarda «serbesti sistemi» yerine, «izin sistemi» kabul edilebilecektir.

Maddenin ikinci fıkrasında, ifade özgürlüğü konusunda öngörülen özel sınırlama sebepleri yer almıştır. Bunlar : suçların önlenmesi ve suçluların cezalandırılması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının, meslek sırlarının Devlete ait gizli bilgilerin korunması, ekonomik hayatı etkileyecek haberlerin önlenmesi, yargılama görevinin amacına uygun olarak yerine getirilmesi, gençliğin zararlı akım ve davranışlardan korunması mülahazalarıdır.

Kitle haberleşme araçlarının kamuoyu üstündeki eskisi ve demokratik devlet yönetiminde üstlendikleri önemli görev bunlar konusunda bir düzenlemeyi zorunlu kılmıştır. Kitle haberleşmesinde, görevin amacına uygun olarak yerine getirilmesini sağlayıcı bu düzenleme «denetleme tedbirleri» adıyla anılmaktadır. Yukarıda da belirtildiği' gibi bu tür tedbirlerin amacı ifade özgürlüğünü sınırlamak değil, fakat faaliyetin görev yararına düzenlenmesidir. Bu nedenle dir ki maddenin son fıkrasında, haber ve düşünceleri yayma amaçlarının kullanımını düzenleyici hükümler getirilebileceği dolaylı olarak ifade edilmiş; fakat bunların hiçbir zaman düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğünü engelleyemeyeceği vurgulanmıştır. Bu tür düzenlemelerin düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğünün sınırlandırılması sayılamayacağı fıkrada hükme bilinmiştir. Buna örnek olarak mesela Basın Kanununun yazılı yayımı düzenleyen hükümlerini gösterebiliriz. Nitekim son fıkra hükmüne uygun olarak 29 uncu maddenin ikinci fıkrası böyle bir düzenlemeyi sürekli yayımlar konusunda öngörmüş bulunmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 19. Maddesinde kişi hürriyeti ve güvenliği hususu düzenlenmiştir. Buna göre:

Madde 19 – Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.
Şekil ve şartları kanunda gösterilen:
Mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi; bir mahkeme kararının veya kanunda öngörülen bir yükümlülüğün gereği olarak ilgilinin yakalanması veya tutuklanması; bir küçüğün gözetim altında ıslahı veya yetkili merci önüne çıkarılması için verilen bir kararın yerine getirilmesi; toplum için tehlike teşkil eden bir akıl hastası, uyuşturucu madde veya alkol tutkunu, bir serseri veya hastalık yayabilecek bir kişinin bir müessesede tedavi, eğitim veya ıslahı için kanunda belirtilen esaslara uygun olarak alınan tedbirin yerine getirilmesi; usulüne aykırı şekilde

ülkeye girmek isteyen veya giren, ya da hakkında sınır dışı etme yahut geri verme kararı verilen bir kişinin yakalanması veya tutuklanması; halleri dışında kimse hürriyetinden yoksun bırakılamaz.

Suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler, ancak kaçmalarını, delillerin yokedilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hallerde hakim kararıyla tutuklanabilir. Hakim kararı olmadan yakalama, ancak suçüstü halinde veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde yapılabilir; bunun şartlarını kanun gösterir.

Yakalanan veya tutuklanan kişilere, yakalama veya tutuklama sebepleri ve haklarındaki iddialar herhalde yazılı ve bunun hemen mümkün olmaması halinde sözlü olarak derhal, toplu suçlarda en geç hakim huzuruna çıkarılıncaya kadar bildirilir.

(Değişik birinci cümle: 3/10/2001-4709/4 md.) Yakalanan veya tutuklanan kişi, tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre hariç en geç kırksekiz saat ve toplu olarak işlenen suçlarda en çok dört gün içinde hâkim önüne çıkarılır. Kimse, bu süreler geçtikten sonra hakim kararı olmaksızın hürriyetinden yoksun bırakılamaz. Bu süreler olağanüstü hal (....)[1] ve savaş hallerinde uzatılabilir.

(Değişik: 3/10/2001-4709/4 md.) Kişinin yakalandığı veya tutuklandığı, yakınlarına derhal bildirilir.

Tutuklanan kişilerin, makul süre içinde yargılanmayı ve soruşturma veya kovuşturma sırasında serbest bırakılmayı isteme hakları vardır. Serbest bırakılma ilgilinin yargılama süresince duruşmada hazır bulunmasını veya hükmün yerine getirilmesini sağlamak için bir güvenceye bağlanabilir.

Her ne sebeple olursa olsun, hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı halinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir.

(Değişik: 3/10/2001-4709/4 md.) Bu esaslar dışında bir işleme tâbi tutulan kişilerin uğradıkları zarar, tazminat hukukunun genel prensiplerine göre, Devletçe ödenir.

Madde gerekçesi incelendiğinde;

18 ve 19 uncu maddeler kişi özgünlüğü ve güvenliğini korumaya yönelik hükümleri içermektedir.

Bilindiği gibi insanın kişi özgürlüğü ve güvenliğine sahip olması bunun güvence altına alınması demek, kişinin vücut ve hareket serbestisine sahip olması; kimsenin

kanunda gösterilen hal, usûl ve şaftlar dışında bu hareket serbestisinden mahrum edilememesi; yani yakalanıp tutuklanamaması demektir.

18 inci maddenin birinci fıkrasında bu ana ilke belirtilmiş; ikinci fıkrada da kişi özgürlüğünün kısıtlanabileceği haller sınırlayıcı sayım yoluyla belirlenmiştir. 'Bu suretle kanun koruyucunun bu konudaki yetkisi sınırlanmış bulunmaktadır.

İlk hal yetkili mahkeme tarafından verilen hapis cezası yahut ceza yerine geçen ve kişi özgürlüğünü kısıtlayan bir güvenlik tedbirinin yerine getirilmesi halidir. Mesela ceza sorumluluğu bulunmayan bir suçlunun hapis cezası yerine bir müessesede tedavisine mahkemece karar verilmesi halinde, bu karar gereği, (tıpkı hapis cezasında olduğu (gibi) suçlunun özgürlüğü kısıtlanmış olacaktır.

İkinci halde ise yetkili mahkeme tarafından verilen bir karara yahut kanundan doğan bir yükümlülüğe uyulmaması halinde, bunların yerine getirilmesi amacıyla kişinin özgürlüğünün kısıtlanması, yani kendisinin bir zor tedbirine konu olması öngörülmüştür. Üçüncü halde, suç işleme eğilimi gösteren küçüklerin eğitimi konusunda karar almak yahut «gözetim altında eğitim» tedbiri olarak adlandırılan tedbirin uygulanmasını sağlamak amacıyla küçüğün özgürlüğünün kısıtlanması söz konusudur. Toplumu suçtan korumak için, kişinin suç işleme alışkanlığı içine yerleşmeden önce ele alınması gerektiği herkesçe bilinmektedir. Hukuk dilinde genellikle «korunmaya muhtaç çocuklar» olarak adlandırılan bu gruba yönelik tedbirler gereğini uzun uzun izaha ihtiyaç yoktur.

Dördüncü halde iki ayrı durum söz konusudur. Birinci halde, bulaşıcı hastalıkların yayılmasını önlemek amacı güdülmüştür. Bu tür bir hastalık yayabilecek emsellerin serbestçe dolaşmalarının önlenmesini, mesela kendisinin evden çıkmasına izin verilmemesi buna örnek gösterilebilir. İkinci hal ise «suç öncesi tehlikeli hal» olarak adlandırılan durumda bulunan kişileri ve bunlar 'konusunda alınması gerekli tedbirleri içermektedir. Bilindiği gibi suçla savaşta etkili olunabilmesi için suçun işlenmesini beklememek; suç işlemeye fevkalade müsait bir düzey üstünde bulunan kişiler hakkımda zamanında uygun tedbirler alarak zararı daha kaynağında önlemek gerekir. «Suç öncesi safha» denilen bu safhada bulunan kişiler özellikle, uyuşturucu madde tutkunları, alkolikler, akıl hastaları yahut serserilerdir. «Serseri» terimi, «muntazam ve normal geçim kaynağından mahrum ve meskeni bulunmayan» kimseleri ifade eder. Kolayca anlaşılacağı gibi bir akıl hastası, uyuşturucu madde tutkunu yahut alkoliğin veya yukarıda ifade edildiği anlamda bir serserinin suç işleme ihtimali, diğer kişilerin gösterdiği riskten

çok daha yüksektir. Bunlar kendi hallerine bırakıldıkları takdirde toplum içim devamlı bir tehlike ve tehdit teşkil edeceklerdir. Kendilerinin bir adım daha atarak suç alanına girmelerine engel olmak için 'kendileri konusunda «önleyici güvenlik tedbirleri» yahut, diğer bir deyimle, «toplumsal savunma tedbirleri» alınmaktadır. Bu tedbirlerin neler olduğu, uygulama şartları ve benzeri hususlar, bugün pek çok ülkede kabul edilmiş bulunan «Toplumsal Savunma Kanunları» tarafından düzenlenecektir. Bu tür tedbirlerin uygulanması, «tehlikeli hal» gösteren kişinin şu veya bu şekilde özgürlüğünün kısıtlanmasını zorunlu kılar. İzahına çalışılan hüküm bu ihtiyacı karşılamaktadır.

Nihayet beşinci halde, ülkeye usulsüz olarak giren yahut kanuna uygun şekilde sınır dışı edilecek veya suç nedeniyle yabancı bir ülkeye geri verilecek kişinin, gerekli işlem yerine getirilinceye kadar, özgürlüğünden mahrum edilmesi yani yakalanması veya tutuklanması söz konusudur. Bu gibi hallerin benzeri özgürlük kısıtlamalarını meşru kılacağı açıktır.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 34. Maddesinde toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını havidir. Buna göre :

Madde 34 – (Değişik: 3/10/2001-4709/13 md.)
Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir.
Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ancak, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlâkın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla ve kanunla sınırlanabilir.
Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir.

Madde gerekçesi incelendiğinde:

Düşünceyi açıklama özgürlüğünün icrası niteliğindeki diğer bir hak da kişilerin bir araya gelerek toplantı veya gösteri yürüyüşü düzenleyebilmeleri hakkıdır. Bu özgürlüğün de mevcudiyeti, toplantı yahut gösteri yürüyüşünün izin şartına bağlanmamasını gerektirmektedir. Toplantı veya gösteri yürüyüşünün silahsız ve saldırısız olması bu hakkın kullanılabilmesinin ilk şartıdır. Maddenin birinci fıkrası ile bu hususlar hüküm altına alınmış bulunmaktadır.

Bu özgürlüğün kullanılmasında uyulacak şekil, şart ve usulleri kanun gösterecek; yani hakkın kullanılması bir kanunî düzenlemeye bağlanacaktır.

Bu özgürlük konusunda, genel sınırlama nedenleri dışında özel sınırlama nedenleri öngörülmemiş; yalnızca dernekler ve sendikaların söz konusu hakları kullanmaları kendi amaçlarıyla sınırlı tutulmuştur. Böylece dernekler ve sendikalar kendi konu ve amaçları dışında, toplantı veya gösteri yürüyüşü düzenleyemeyecekler yahut kendi konu ve amaçları dışında bir toplantı veya gösteri yürüyüşüne katılamayacaklardır. Üçüncü fıkra hükmü, dernek ve sendika faaliyetlerini seçilen amaç sınırları içinde tutmak arzusunun başka bir ifadesini teşkil etmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 40. Maddesinde temel hak ve hürriyetlerin korunması başlığı altında etkili başvuru hakkı düzenlenmiştir. Buna göre :

> Madde 40 – Anayasa ile tanınmış hak ve hürriyetleri ihlal edilen herkes, yetkili makama geciktirilmeden başvurma imkanının sağlanmasını isteme hakkına sahiptir.
> (Ek:3/10/2001-4709/16 md) Devlet, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır.
> Kişinin, resmi görevliler tarafından vaki haksız işlemler sonucu uğradığı zarar da, kanuna göre, Devletçe tazmin edilir. Devletin sorumlu olan ilgili görevliye rücu hakkı saklıdır.

Madde gerekçesi incelendiğinde; bireylerin yargı ya da idarî makamlar önünde sonuna kadar haklarını arayabilmelerine kolaylık ve imkân sağlanmasının amaçlandığı görülmektedir.

Türk Hukukuna göre; Anayasada güvence altına alınmış ve yukarıda da detaylı olarak belirtilen temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Türkiye'nin de taraf olduğu buna ek protokoller kapsamındaki herhangi bir hak ve özgürlüğün kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddiasında olan kişi Anayasa Mahkemesine başvurabilecektir (40). Bireysel başvuru olarak adlandırılan bu şikayet, temel hak ve özgürlüklerin etkili bir biçimde korunmasını ve insan hakları ihlallerinin önüne geçilmesini amaçlamaktadır (41). Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Ek Protokollerin ortak koruma alanı dışında kalan hak ihlali iddiaları, yasama işlemleri ile düzenleyici işlemler, Anayasa Mahkemesi kararları ile anayasanın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemler bireysel başvuruya konu olamayacaktır (40). Bireysel başvurular, zaman bakımından yetki, yer bakımından yetki, başvurunun şekli, menfaatin güncel olması, olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gibi kabul edilebilirlik şartlarına tabidir (42).

Anayasa şikayeti ikincil nitelikte bir yargı yoludur; diğer hukuki yollar ve kanun yolları tüketildikten sonra bu yola başvurulabilir (40). Anayasa Mahkemesi, esas incelemenin sonucunda başvurucunun hakkının ihlal edilip edilmediğine karar verecektir ve olayların başvurucu tarafından ne şekilde nitelendirilmiş olduğu ile bağlı değildir; olayların niteliğini takdir yetkisine haizdir. İhlal kararı verilirse mahkeme, ihlalin ve sonuçlarının kaldırılması için hüküm verecektir ancak yerindelik denetimi yapamayacaktır (43). Anayasa Mahkemesi kararları anayasa ve kanunlar uyarınca kesin ve bağlayıcıdır. Hukuk devleti ilkesi, kesin hükümlerin icrasını gerekli kılmaktadır; kararların gereği yerine getirilmelidir ve ihlal kaldırılmalıdır.

Avrupa Konseyi'ne bağlı olarak 1959 yılında kurulmuş olan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, insan haklarının uluslararası koruma ve denetim mekanizmasıdır. Bireyler, topluluklar, tüzel kişiler ve devletler, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve ek protokolleriyle güvence altına alınan temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edilmesi durumunda belirli kurallar çerçevesinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne başvurabilecektir (40). Bireysel başvuru hakkı, yaşına, vatandaşlığına bakılmaksızın herkese tanınmıştır ve bireyin öncelikle iç hukuk yollarını tüketmesi, konu hakkında olumsuz nihai karar alındıktan sonra 4 ay içerisinde AİHM'e başvurması gerekmektedir (44). AİHM, başvurucunun sözleşmede tanınan bir hakkının devlet tarafından ihlal edildiğine kanaat getirirse, devleti tazminata mahkum edecektir (45). Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, mahkemenin kararlarının uygulanıp uygulanmadığını denetlemektedir ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına uymamanın hukuki ve siyasi yaptırımları vardır (46)

.

6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu çalışmada yer alan ulusal ve uluslararası mahkeme kararları ışığında; tüm dünyada evrensel olarak kabul görmüş temel insan hak ve özgürlüklerinin yaşama geçirilmesinde adli tıp uygulamalarının önemi büyüktür. Adli tıp raporları sayesinde kişinin herhangi bir işkenceye, kötü muameleye veya eziyete maruz kalıp kalmadığı tespit edilebilmektedir. Bununla beraber kişilerin yaş tayininde, cezai ehliyetinin veya fiil ehliyetinin bulunup bulunmadığının saptanması konusunda da adli tıp raporları yol gösterici olmaktadır (47). Ek olarak, kişilerin karşılaştıkları bir kaza olayı neticesinde maluliyetinin belirlenmesinde, yahut şüpheli bir ölüm vakasının aydınlatılmasında, doğal afetler vb durumlarında kimliklendirme çalışmalarının yapılabilmesinde, soybağının tespitinde de yine adli tıp uygulamalarından faydalanılmaktadır (48). Dolayısıyla adli tıbbın hukukla sıkı bir ilişkisi bulunmaktadır. Adli tıp uzmanlarının ve adli rapor verme durumunda olan herkesin haklarla ilgili uluslararası sözleşmeleri bilmesi ve insan vücudunda meydana gelen lezyon ve yaralanmaları tanımlarken bilimsel, objektif, açık ve detaylı şekilde tanımlaması insan hakları ihlallerinin önlenmesinde önem arz etmektedir (49). Bütün bunlar neticesinde de, adli tıp raporlarının rehberliğinde mahkemeler maddi gerçeğe ulaşacak ve böylece adaletin tesisi sağlanacaktır. Dolayısıyla temel insan hak ve özgürlüklerin gerçekleştirilmesi, korunması ve geliştirilmesi ve adaletin tesisinde insancıl adli tıp uygulamalarının önemi büyüktür.

Dünyada ve ülkemizde insan hakları ihlallerinin önüne geçilebilmesi için yapılması gereken ilk şey bireysel ve toplumsal farkındalığın sağlanması ve insanların sahip oldukları haklar konusunda bilinçlendirilmesidir (50). Bunun için eğitim sisteminde gerekli değişiklikler yapılmalı, örneğin insan hakları konusu müfredata eklenmelidir. Yayın yapan tüm kuruluşlar ve medya aracılığıyla insanlar aydınlatılmalıdır. Günümüzde sosyal medyanın insanlar ve toplumlar üzerindeki etkisi düşünüldüğünde, bu araçların da insan hakları kavramının yerleşmesinde etkin bir şekilde kullanılması gerektiği açıktır. İnsan hakları konusunda çalışma yapan sivil toplum kuruluşları desteklenmelidir. İnsan hakları ihlallerini engellemek için devletin tüm mekanizmaları kullanılmalı, yasalara bu ihlallere yönelik caydırıcı cezalar konulmalıdır.

KAYNAKÇA

1. *Adli Tıp ve İnsan Hakları.* Cantürk, G. 10, 2004, Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi, Cilt 13.

2. Alsancak, Muhammed İkbal. *Trafik Kazası Sonucu Oluşan Bedensel Zararlar.* basım yeri bilinmiyor : Seçkin Yayıncılık, 2021.

3. ÇOTUKSÖKEN, Prof. Dr. Betül. "İnsan Nedir?" Sorusu Düşünce Dünyasında Yerini Alıyor. [kitap yaz.] Ferzan DURUL. *İnsanın Tarih Yolculuğu.* İstanbul : Yeditepe Üniversitesi Yayınevi, 2020, s. 21-40.

4. KUÇURADİ, İoanna. Eıik İIkeler ve Hukukun Temel İlkeleri Olarak İnsan Hakları. [kitap yaz.] Betül ÇOTUKSÖKEN. *Felsefe Söyleşileri III-IV.* İstanbul : Maltepe Üniversitesi Yayınları, 2006.

5. Aybay, Rona ve Çelik, Demirhan Burak. *İnsan Hakları Hukuku.* basım yeri bilinmiyor : Der Yayınları, 2021.

6. *Küresel İlişkiler Çağında İnsan Haklarının Önemi ve Tarihsel Gelişimi.* DABAN, Cihan. 2019, Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, Cilt 6.

7. *İnsan Haklarının Tarihsel Gelişimi ve Kuşak Sınıflandırması.* ÖZKAN, Salih. 1, 2015, Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 5.

8. ROUSSEAU, Jean Jacques. *Toplum Sözleşmesi.* basım yeri bilinmiyor : İş Bankası Kültür Yayınları, 2006.

9. JELLINEK, GEORG. *İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi Üzerine.* basım yeri bilinmiyor : Pinhan Yayıncılık, 2017.

10. FERRİS, John R., HERWİG, Holger H. ve ARCHER, Christon I. *Dünya Savaş Tarihi.* basım yeri bilinmiyor : İş Bankası Kültür Yayınları, 2020.

11. BOZKURT, Prof. Dr. Enver. *İnsan Hakları Temel Metinler.* basım yeri bilinmiyor : Yetkin Yayınları, 2021.

12. DOĞAN, Prof. Dr. İlyas. *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Hukuku.* basım yeri bilinmiyor : Astana Yayınları, 2021.

13. DOKGÖZ, Prof. Dr. Halis. *Adli Tıp & Adli Bilimler.* basım yeri bilinmiyor : Akademisyen Yayınevi, 2019.

14. KOÇ, Sermet ve BİÇER, Ümit. Adli Tıbbın Tarihsel Gelişimi, Türkiye'deki Yapılanması ve Sorunları. *Klinik Gelişim.* 2009.

15. *Osmanlılarda Otopsi.* YÜKSEL, Ahmet. 280, 2013, Belleten, Cilt LXXVII.

16. *Tanzimat İlkeleri Işığında Osmanlı'da Adli Tababete Dair Notlar.* BİNGÖL, Sedat. 2007, Tarih Araştırmaları Dergisi.

17. *Ülkemizde Adli Otopsinin Tarihçesi.* BİLGİN, Nursel Gamsız, ÖGENLER, Oya ve AKÇA, Tamer. 1, 2011, Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi, Cilt 1.

18. DOKGÖZ, Prof. Dr. Halis. *Olgularla Adli Tıp & Adli Bilimler.* Ankara : Akademisyen Kitabevi, 2020.

19. *Adli Tıp ve İnsan Hakları.* CANTÜRK, Dr. Güral. 10, 2004, Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi, Cilt 13.

20. ÇELİK, Çelik Ahmet. *Bedensel Zararlar.* Ankara : Seçkin Yayınları, 2021.

21. EREN, Doç. Dr. Hayrettin. *Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu.* basım yeri bilinmiyor : Adalet Yayınları, 2016.

22. BUZ, Sema ve AFYONOĞLU, Meliha Funda. *Sivil Toplum Örgütleri ve Sosyal Hizmet.* basım yeri bilinmiyor : Nobel Akademik Yayıncılık, 2021.

23. maltepe.edu.tr. *Maltepe Üniversitesi İnsan Hakları Araştırma ve Uygulama Merkezi.* [Çevrimiçi]

24. *Türkiye'de İnsan Haklarını Koruma Amaçlı Sivil Toplum Örgütleri.* ARSLANEL, M. Nazan ve HAMDEMİR, Berkan. 48, basım yeri bilinmiyor : Ekev Akademi Dergisi, 2011.

25. ÇETİN, Selvet. *Türkiye İnsan Hakları Hareketi.* Ankara : Adres Yayınları, 2008.

26. *Avrupa Birliği (AB)'ne Üyelik Sürecinde Türkiye'de Hukuk Devletinin Dönüşümü: Helsinki Zirvesi'nden Günümüze İç Hukukta Yapılan Düzenlemeler Üzerine.* ÖZDEMİR, Hakan ve ÇİFTLİKÇİ, Ahmet. 1, Elazığ : Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2015, Cilt 25. 123-144.

27. *Türkiye-Avrupa Birliği İlişkilerinin Türk Anayasal Demokrasisi Üzerine Etkisi.* BALTACI, Cemal, EKE, Erdal ve AVCI, Mücahit. 2, basım yeri bilinmiyor : Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2012, Cilt 13. 133-149.

28. T.C. Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği. *Türkiye'de Siyasi Reform Uyum Paketleri ve Güncel Gelişmeler.* Ankara : yazarı bilinmiyor, 2007.

29. *Türk Ceza Kanunu'nun 159. ve 312. Maddelerinde Yapılan Değişikliklerin Anlamı.* SANCAR, Türkan Yalçın. 1, basım yeri bilinmiyor : Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2003, Cilt 52. 88-100.

30. YAZICI, Serap. *Demokratikleşme Sürecinde Türkiye.* basım yeri bilinmiyor : İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2009.

31. ÖZDEMİR, Fatma. *Türkiye'nin Avrupa Birliğine Uyum Süreci Bağlamında Yargı Reformlarının Mahiyeti.* basım yeri bilinmiyor : Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2020.

32. Birliği, Türk Tabipler. İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı, Aşağılayıcı Muamele veya Cezaların Etkili Biçimde Soruşturulması ve Belgelendirilmesi için El Kılavuzu.

33. İstanbul Sözleşmesi . *Vikipedi Özgür Ansiklopedi.* [Çevrimiçi] https://tr.wikipedia.org/.

34. Delegasyonu, Avrupa Birliği Türkiye. İlerleme Raporları. *Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu.* [Çevrimiçi] https://www.avrupa.info.tr/.

35. KARAARSLAN, Dr. Abdulkadir. *Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru Usulü ve Uygulama Sorunları.* basım yeri bilinmiyor : On İki Levha Yayıncılık, 2020.

36. SALİHPAŞAOĞLU, Prof. Dr. Yaşar. *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Yargılamada Kullandığı Yöntem, İlke ve Usuller.* basım yeri bilinmiyor : Adalet Yayınevi, 2022.

37. www.legalbank.net. *Legalbank Elektronik Hukuk Bankası.* [Çevrimiçi]

38. www.echr.coe.int. *European Court of Human Rights.* [Çevrimiçi]

39. GÜRPINAR, Dr. Serhat ve KORUR FİNCANCI, Dr. Şebnem. İnsan Hakları İhlalleri ve Hekim Sorumluluğu. basım yeri bilinmiyor : İzmir Tabip Odası.

40. TEZCAN, Prof.Dr. Durmuş, ve diğerleri. *İnsan Hakları El Kitabı.* basım yeri bilinmiyor : Seçkin, 2021.

41. ÇELİK, Yeşim. *Türk Hukukunda Bireysel Başvuru ve Anayasa Mahkemesi Uygulaması.* basım yeri bilinmiyor : Adalet Yayınevi, 2016.

42. TURABİ, Doç. Dr. Selami. *Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Rehberi.* basım yeri bilinmiyor : Seçkin Yayınları, 2017.

43. ERGÜL, Dr. Ergin. *Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Bireysel Başvuru ve Uygulaması.* basım yeri bilinmiyor : Yargı Yayınları, 2020.

44. ÜLGEN, Celal. *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru Yöntemi.* İstanbul : İstanbul Barosu Yayınları, 2006.

45. KILINÇ, Dr. Bahadır. *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarının İnfazı.* basım yeri bilinmiyor : Seçkin Yayıncılık, 2006.

46. AYGÜL, Abdulkadir. *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarının İcrası.* basım yeri bilinmiyor : Adalet Yayınevi, 2022.

47. İÇEL, Prof. Dr. Kayıhan ve ÜNVER, Prof. Dr. Yener. *Adli Tıp ve Ceza Hukuku.* basım yeri bilinmiyor : Seçkin Yayıncılık, 2012.

48. ÇEKER, Deren, EROL, Ayla Sevim ve PLÜMER KÜÇÜK, Gülden. *Adli Antropoloji ve Kimliklendirme.* basım yeri bilinmiyor : Nobel Kitabevi, 2020.

49. POLAT, Prof.Dr. Oğuz . *Klinik Adli Tıp.* İstanbul : Seçkin, 2021.

50. KUÇURADİ, İoanna. *İnsan Hakları Kavramları ve Sorunları.* basım yeri bilinmiyor : Türkiye Felsefe Kurumu, 2011.